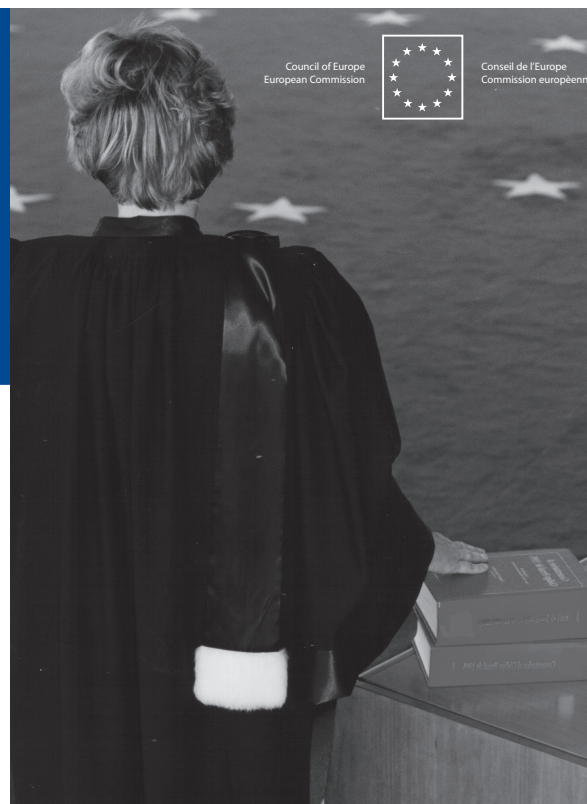

*Drejtoria e Përgjithshme e të Drejtave të Njeriut
Këshilli i Evropës
F-67075, Strasbourg Cedex*

<http://www.humanrights.coe.int>

Këta udhëzues të të drejtave të njeriut kanë si qëllim të jenë udhëzues mjaft praktikë mbi mënyrën sesi nene të veçanta të Konventës Evropiane për të Drejtat e Njeriut janë zbatuar dhe interpretuar nga Gjykata Evropiane e të Drejtave të Njeriut në Strasburg. Ato janë shkruar duke pasur në mendje profesionistët ligjorë, dhe veçanërisht gjyqtarët, por janë të aksesueshme gjithashtu për lexues të tjerë të interesuar.

E drejta për një proces të drejtë gjyqësor

*Një udhëzues
për implementimin
e Nenit 6
të Konventës Evropiane
për të Drejtat e Njeriut*

Nuala Mole dhe Catharina Harby

Manualet e të drejtave të njeriut, Nr. 3

E drejta për një proces të drejtë gjyqësor

*Një udhëzues
për implementimin
e Nenit 6
të Konventës Evropiane
për të Drejtat e Njeriut*

Nuala Mole dhe Catharina Harby

Manualet e të drejtave të njeriut, Nr.2

Manualet e botuara tashmë në serinë e “Manualeve të të drejtave të njeriut”

- Manuali Nr.1:* **E drejta për respektimin e jetës private dhe familjare.** Një udhëzues për zbatimin e Nenit 8 të Konventës Evropiane për të Drejtat e Njeriut (2001)
- Manuali Nr.2:* **Liria e Shprehjes.** Një udhëzues për zbatimin e Nenit 10 të Konventës Evropiane për të Drejtat e Njeriut (2001)
- Manuali Nr.3:* **E drejta për një proces të drejtë gjyqësor.** Një udhëzues për zbatimin e Nenit 6 të Konventës Evropiane për të Drejtat e Njeriut (2001)
- Manuali Nr.4:* **E drejta e pronës.** Një udhëzues për zbatimin e Nenit 1 të Protokollit Nr.1 të Konventës Evropiane për të Drejtat e Njeriut (2001)
- Manuali Nr.5:* **E drejta për lirinë dhe sigurinë e personit.** Një udhëzues për zbatimin e Nenit 5 të Konventës Evropiane për të Drejtat e Njeriut (2002)
- Udhëzuesi Nr.6:* **Ndalimi i torturës.** Një udhëzues për zbatimin e Nenit 3 të Konventës Evropiane për të Drejtat e Njeriut (që del së shpejti).

Opinionet e shprehura në këtë botim janë ato të autorit dhe nuk përfshijnë përgjegjësinë e Këshillit të Evropës. Ato nuk duhet të konsiderohen se iu bëjnë ndonjë interpretim zyrtar në rastin e instrumenteve ligjorë të përmendura në to, të tillë që ti bëjë të detyrueshme këto instrumente për qeveritë e shteteve anëtare, organet statutore të Këshillit të Evropës apo për ndonjë organ tjetër të krijuar në bazë të Konventës Evropiane të të Drejtave të Njeriut.

Përkthimi dhe botimi financohen nga Programi i IV-t i Përbashkët midis Komisionit Evropian dhe Këshillit të Evropës i titulluar “Mbështetje për Shkollën e Magjistraturës, Organizimi dhe Trajnimi i Profesioneve të lira të drejtësisë dhe Promovimi i të Drejtave të Njeriut në Shqipëri”

*Drejtoria e Përgjithshme e të Drejtave të Njeriut
Këshilli i Evropës
F-67075 Strasbourg Cedex
Këshilli i Evropës, 2001*

*Botimi i parë, Nëntor 2001
Botimi i dytë (me korigjime), Shkurt 2003
Shtypur: Gent Grafik
Pripres: cprstudio.com*

Përmbajtja

1. Hyrja	5
Neni 6	5
E drejta për një proces të drejtë gjyqësor	5
2. Çfarë përgjegjësie kanë gjyqtarët?	7
3. Në cilën fazë të procesit gjyqësor zbatohet Neni 6?	10
4. Ç’janë të drejtat dhe detyrimet civile?	11
Të drejtat ose detyrimet civile	12
Përjashtimi i të drejtave dhe detyrimeve civile	13
5. Çfarë kuptohet me akuzë penale?	
Kuptimi i konceptit “akuzë”	15
Kuptimi i konceptit “penale”	15
Klasifikimi vendas	16
Natyra e veprës penale	16
A – Qëllimi i rregullit të shkelur	16
B – Qëllimi i dënimit	17
Natyra dhe ashpërsia e dënimit	17
6. Çfarë përfshin e drejta për një seancë të hapur?	19
7. Çfarë kuptohet me termin “shpallje publikisht”?	22
8. Cili është kuptimi i garantimit të afatit kohor të arsyeshëm?	23
Kompleksiteti i çështjes.....	23
Sjellja e kërkuesit.....	24
Sjellja e autoriteteve	24
Çfarë përbën rrezik për kërkuesin	25
9. Çfarë kërkohet nga një gjykatë për të qenë (1) e pavarur dhe (2) e paanshme?.....	28
Pavarësia	28
Përbërja dhe emërimi i anëtarëve	28
Dukja e pavarësisë objektive	29
Varësia ndaj autoriteteve të tjera	29
Paanshmëria	29
Rolet e ndryshme të gjyqtarit	31
Rikthimi i seancave	32
Gjykimi i specializuar	32
Juritë	33
Dorëheqja	33
Krijuar me ligj	33

10. Çfarë përfshin nocioni i “procesit të drejtë”?

Aksesi në gjykatë	35
Të qëniet të pranishëm në procesin gjyqësor	35
E drejta për të mos kontribuar në vetë-inkriminim	38
Barazia në mjete dhe e drejta për t’u vënë në dijeni për faktet e argumentet e palës kundërshtarë dhe anasjelltas	40
E drejta për një gjykim të arsyeshëm.....	43

11. Çfarë të drejtash të veçanta zbatohen për të miturit?

12. Si është situata në lidhje me pranueshmërinë e provave?.....

13. Cilat vepra penale mund të bien ndesh me prezumimin e pafajsisë?

14. Cili është kuptimi i së drejtës

për vëniën në dijeni menjëherë e kuptueshëm për akuzat e ngritura, siç garantohet në Nenin 6 (3) a?

15. Çfarë nënkuptohet me kohën e lehtështë e duhura në bazë të Nenit 6 (3) b?

16. Çfarë përfshihet në të drejtën për përfaqësim e për ndihmë ligjore në bazë të Nenit 6 (3) c?

17. Si do të interpretohet e drejta për thirrje të dëshmitarëve dhe shqyrtimi i fakteve në bazë të Nenit 6 (3) d?

18. Çfarë përfshin e drejta për një përkthyes në bazë të Nenit 6 (3) e?

19. Cilat janë problemet në lidhje me rishikimin mbikqyrës?.....

1. Hyrje

Ky udhëzues është hartuar për të ndihmuar gjyqtarët e të gjitha niveleve me qëllim që të sigurohet që proceset gjyqësore që ata drejtojnë të ndiqen në përputhje me detyrimet në bazë të Nenit 6 të Konventës Evropiane për të Drejtat e Njeriut.

Udhëzuesi është i ndarë në dy pjesë, ku secila prej tyre trajton një aspekt të ndryshëm të garancive që përmban ky nen.

Pjesa e parë përmban një prezantim të përgjithshëm të parimeve të Nenit 6, shumë prej të cilëve pasqyrohen tashmë në ligjet e praktikave të shteteve anëtare, ku gjyqtarët gjithashtu kanë përgjegjësinë për të siguruar që të gjitha aspektet e ushtrimit të drejtësisë të jenë në përputhje me standartet e Konventës.

Neni 6

Drejta për një proces të drejtë gjyqësor

1. Në përcaktimin e të drejtave dhe detyrimeve të tij civile ose të ndonjë akuze penale kundër tij, çdo njeri ka të drejtë për një proces të drejtë dhe të hapur brenda një afati të arsyeshëm nga një gjykatë e pavarur dhe e paanshme, e krijuar sipas ligjit. Vendimi shpallet publikisht, por prania në sallën e gjyqit për përfaqësuesit e

shtypit dhe për publikun mund të ndalohej kur një gjë të tillë e kërkon interesi i ruajtjes së moralit, rendit publik ose sigurimit kombëtar në një shoqëri demokratike, kur e kërkojnë interesat e të miturve, mbrojtja e jetës private të palëve në gjykim, tërësisht ose në atë masë që gjykata e mendon rreptësisht të nevojshme në rrethana të veçanta kur publiciteti do të paragjykonte interesat e drejtësisë.

2. çdo njeri që akuzohet për vepër penale prezumohet i pafajshëm derisa fajësia e tij të provohet në përputhje me ligjin.
3. çdo njeri që akuzohet për vepër penale ka këto të drejta minimale:
 - a. të vihet në dijeni brenda një afati sa më të shkurtër, në një gjuhë që ai e kupton dhe me hollësi për natyrën dhe shkakun e akuzës kundër tij;
 - b. të ketë kohën e lehtësitë e përshtatshme për të përgatitur mbrojtjen e tij;
 - c. të mbrohet vetë ose nëpërmjet ndihmës ligjore që e zgjedh vetë dhe, nëse nuk ka mjete të mjaftueshme që të paguajë për ndihmë ligjore, kjo t'i jepet pa pagesë kur këtë e kërkojnë interesat e drejtësisë;
 - d. të pyesë vetë ose të kërkojë të pyeten dëshmitarët kundër tij dhe të sigurojë thirrjen dhe pyetjen e dëshmitarëve në favor të tij në të njëjtat kushte si dëshmitarët kundër tij;
 - e. të ketë ndihmën pa pagesë të një përkthyesi gojor nëse ai nuk e kupton ose nuk e flet gjuhën që përdoret në gjykatë.

Ashtu siç mund të vërehet përsa më sipër, Neni 6 garanton të drejtën për një proces të drejtë dhe të hapur në përcaktimin e të drejtave dhe detyrimeve civile të një individi ose të ndonjë akuze penale kundër tij. Gjykata, dhe më parë edhe Komisioni e kanë interpretuar gjerësisht këtë nen, me motivin se është me rëndësi themelore për funksionimin e demokracisë. Në çështjen *Delcourt kundër Belgjikës*, Gjykata deklaroi se:

Në një shoqëri demokratike brenda kuptimit të Konventës, e drejta për një ushtrim të drejtë të drejtësisë zë një vend kaq të rëndësishëm sa një interpretim i kufizuar i Nenit 6 (1) nuk do t'i korrespondonte synimit dhe qëllimit të asaj dispozite¹.

Paragrafi i parë i Nenit 6 zbatohet si për ndjekjet civile ashtu edhe penale, ndërsa paragrafi i dytë dhe i tretë deklarojnë se zbatohen vetëm për ndjekjet penale. Siç do të shpjegohet më pas në këtë udhëzues, megjithatë, në bazë të ndonjë rrethane përjashtuese, ata zbatohen gjithashtu edhe në ato civile.

Ashtu si edhe me të gjitha Nenet e tjera të Konventës Evropiane, Neni 6 është interpretuar nga Gjykata Evropiane e të Drejtave të Njeriut në precedentin e saj². Ky precedent përcakton përmbajtjen e të drejtave të Konventës ku, vendimet e Komisionit dhe të Gjykatës do të diskutohen e analizohen në këtë udhëzues. Megjithatë duhet marrë parasysh precedentin e Nenit 6 në këtë kuadër. Duke pasur parasysh faktin se asnjë ankesë nuk do të konsiderohet si e pranueshme nga Gjykata derisa të jenë ezauruar

të gjitha shkallët gjyqësore vendase³, gati të gjitha çështjet që pretendojnë se ka pasur shkelje të Nenit 6 do të gjykohen në gjykatat e shkallës më të lartë kombëtare përpara se të paraqiten në Strasburg. Gjykata shpesh ka konstatuar se nuk ka pasur shkelje të Nenit 6 sepse konsideron që procedimet "*të marra si një e tërë*" ishin të drejta, pasi një gjykatë e shkallës më të lartë do të mund të korrigjojë gabimet e gjykatës së shkallës më të ulët. Gjykata që përfaqësojnë gjykatat e shkallës së ulët si rrjedhim mund të binden gabimisht se për shkak të një difekti të caktuar procedural ku nuk u konstatua që ka pasur shkelje të Nenit 6 të Konventës nga organet e Strasburgut – pasi u korrigjua nga një shkallë më e lartë e gjykatës – ajo çështje është në përputhje me standartet e Konventës. Duke qënë se gjyqtari që i përket gjykatës së shkallës së ulët është përgjegjës për të siguruar përputhshmërinë me Nenin 6 në procedimet që ai ndjek, ai nuk mund të mbështetet në mundësinë që një gjykata e shkallës më të lartë do të mund të korrigjojë gabimet.

1. *Delcourt kundër Belgjikës*, 17 Janar 1970, paragrafi 25.
2. Disa prej referimeve të këtij udhëzuesi janë vendime të Komisionit Evropian të të Drejtave të Njeriut. Komisioni që ndërlihdja e parë për ankesat e hedhura poshtë me hyrjen në fuqi më 1998 me Protokollin Nr 11 të Konventës. Të gjitha vendimet merren sot nga Gjykata Evropiane e të Drejtave të Njeriut.
3. Shih Nenin 35.

2. Çfarë përgjegjësie kanë gjyqtarët?

Prezantimi që vijon do të ndihmojë gjyqtarët të cilët drejtojnë një seancë gjyqësore që të **sigurojnë që të respektohen të gjitha garancitë që përmban Neni 6**. Çdo gjyqtar në fillim të një seance duhet të ketë parasysh përgjegjësinë për të siguruar që këto garanci të respektohen, dhe në përfundim të seancës të kontrollojë nëse ai/ajo e ka kryer detyrën. Më poshtë vijonë disa shembuj specifikë në lidhje me përgjegjësinë e gjyqtarëve, detajet e të cilave do të jepen edhe në vazhdim. Megjithatë, kjo çështje duhet patur parasysh gjatë leximit të të gjithë udhëzuesit pasi gjyqtarët janë përgjegjës për shumë çështje të ngritura këtu për diskutim.

Veçanërisht në çështjet penale, gjyqtari duhet të **sigurojë që i pandehuri është i përfaqësuar në mënyrën e duhur**. Ai/ajo ka gjithashtu përgjegjësinë për të **marrë masat përkatëse përsa i përket të pandehurve të pambrojtur**. Gjyqtarit mund t'i duhet të **refuzojë për të proceduar me gjyqin**, nëse ai/ajo mendon se ka nevojë për përfaqësimi ligjor, kur nuk është vënë në dispozicion. (shih më tej kapitullin 16).

Gjyqtari ka përgjegjësinë që të **sigurojë që të mbështetet parimi i barazisë në mjete**, që do të thotë se të gjitha palëve duhet t'u jepet një mundësi e drejtë për të prezantuar çështjen e tyre në kushte të tilla që të mos vihen në

një disavantazh të konsiderueshëm përballë kundërshtarëve të tyre. Në çështjen e *Krcmar dhe të tjerë kundër Republikës Çeke* Gjykata deklaroi se

Një palë në procesin gjyqësor duhet të ketë mundësinë për tu njohur me provat e paraqitura gjykatës, si dhe me mundësinë për të komentuar mbi ekzistencën e tyre, përmbajtjen dhe vërtetësinë në mënyrën e duhur dhe brenda një kohe të përshtatshme, e nëse nevojitet, me shkrim e më përpara⁴.

(përsa i përket çështjes së barazisë në mjete, shih më tej në kapitullin 10).

Një çështje tjetër i përket faktit se cila është përgjegjësia e gjyqtarit nëse **pala akuzuese nuk vjen në seancën gjyqësore**. Nëse gjyqtari do të vendosë mbi çështjen vetëm në bazë të informacionit që ndodhet në dosjen e akuzës, kjo nuk përbën një shkelje të drejtpërdrejtë të Konventës, por përbën një praktikë jo rezultative dhe mund t'i japë shkas problemeve të mëposhtme:

Për shembull, a ka pasur mundësinë pala mbrojtëse për të parë të gjitha pjesët që përmban dosja? Gjyqtari duhet të sigurojë që i pandehuri të vihet në dijeni në detaje për akuzën kundër tij/saj. Gjyqtari gjithashtu duhet të vërë në dijeni mbrojtjen mbi konkluzionet që ai/ajo ka nxjerrë nga dosja e akuzës⁵. Kjo qëndron veçanërisht nëse ato janë kryesore për marrjen e vendimit me qëllim që të ketë mundësinë që të parashtrijë argumente mbi deduktimin. Çështja e *Pelissier dhe Sassi kundër Francës*⁶ është një shembull i tillë. Kërkuesit në këtë çështje ishin akuzuar

4. Krcmar dhe të tjerë kundër Republikës Çeke, 3 Mars 2000.

5. Shih shembullin F.K, T.M dhe C.H kundër Austrisë, Apl. Nr. 18249/91, kur Komisioni deklaroi të pranueshme një kërkesë të aplikantëve të cilët sipas Neni 5(3) nuk janë sjellë menjëherë përpara një gjyqi kompetent për të konsideruar çështjen e tyre. Çështja u zgjidh më vonë. Neni 5(3) thotë: "Çdo njeri i arrestuar ose i ndaluar ne përputhje me dispozitat e paragrafit 1.c të këtij Neni do të silltet para një gjyqtari ose një nenpunësi të autorizuar me ligj që të ushtrojë kompetenca gjyqësore dhe ka të drejtën e gjykimit brenda një afati të arsyeshëm ose të liritimit në pritje të gjykimit. Lirimi mund të kushhtëzohet me garanci për t'u paraqitur në gjyq."

6. Pelissier dhe Sassi kundër Francës, 25 Mars 1999

me shkeljen për “falimentim penal”. Argumenti përpara Gjykatës Penale u kufizua me këtë shkelje dhe në apelin e akuzës në Gjykatën e Apelit kërkuesit në asnjë shkallë nuk ishin akuzuar nga autoritetet gjyqësore për “ndihmë dhe bashkëfajësi” në falimentimin penal.

Gjykata Evropiane e të Drejtave të Njeriut deklaroi se kërkuesit nuk ishin në dijeni të faktit se Gjykata e Apelit mund të kthente një vendim për ndihmë dhe bashkëfajësi në falimentimin penal. Ajo vërejtë më tej se shkelja për ndihmë dhe bashkëfajësi në falimentimin penal ndryshonte nga shkelja e falimentimit penal në më shumë se shkallën e pjesëmarrjes, ashtu si kishte argumentuar Qeveria. Gjykata konstatoi se Gjykata e Apelit, në përdorimin e të drejtës që në mënyrë të padiskutueshme duhet të rishqyronte faktet mbi të cilat kishte juridiksionin përkatës, duhet ti kishte dhënë kërkuesve mundësinë e ushtrimit të të drejtave të tyre për mbrojtje në atë çështje në një mënyrë praktike e efikase, dhe në veçanti, në kohën e duhur.

Si rrjedhim Gjykata konstatoi shkelje të Nenit 6 (3) a dhe b të Konventës (të drejtën për tu vënë në dijeni brenda një afati sa më të shkurtër, dhe të drejtën për të patur kohën e lehtësitë e përshtatshme për të përgatitur mbrojtjen e tij), të marra së bashku me të drejtën e përgjithshme për një proces të drejtë gjyqësor të siguruar nga Neni 6 (1).

Çështje të tjera lindin përsa i përket përgjegjësisë së gjyqtarit nëse i **pandehuri duket se është keqtrajtuar ndërsa ishte në paraburgim.**

Gjykata ka deklaruar se kur një individ ngre një pretendim të diskutueshëm mbi faktin se ai është keqtrajtuar rëndë nga policia ose agjentë të tjerë të Shtetit, Neni 3, i interpretuar së bashku me detyrimin e përgjithshëm të Shtetit sipas Nenit 1 për sigurimin e të drejtave dhe lirive të Konventës për cilindo brenda juridiksionit përkatës, kërkon shprehimisht që duhet të kryhet një hetim efikas e zyrtar. Hetimi duhet të jetë në gjendje të çojë në identifikimin dhe dënimin e personave që janë përgjegjës. Nëse kjo nuk ndodh, ndalimi themelor e i rëndësishëm i torturës do të ishte joefikas në praktikë e do të mundësohej që agjentët e Shtetit të vazhdonin të abuzonin me të drejtat e atyre që do të ishin brenda kontrollit të tyre pa u ndëshkuar efektivisht⁷. Më pas, në *Selmouni kundër Francës*⁸, Gjykata deklaroi se kur mbahet një individ në paraburgim në gjendje të mirë shëndetësore dhe konstatohet se është plagosur në kohën e lirit, i përket shtetit që të sigurojë një shpjegim të besueshëm mbi faktin sesi u shkaktuan këto plagë. Nëse nuk jepet një shpjegim i tillë, ngrihet një çështje e qartë në bazë të Nenit 3. Në lidhje me këtë, duhen pasur në mendje detyrimet sipas instrumenteve të tjera ndërkombëtare, si për shembull, Konventa e Kombeve të Bashkuara kundër Torturës dhe Trajtimeve të tjera Mizore, Çnjerëzore, Degraduese e Dënimit. Kjo Konventë deklaroi midis të tjerave se çdo Shtet duhet të marrë masa efikase legjislative, administrative, ligjore ose të tjera për të parandaluar aktet e torturës në cilindo territor që është nën juridiksionin e tij. Kjo

7. Assenov dhe të tjerë kundër Bullgarisë, 28 Tetor 1998, paragrafi 102

8. Selmouni kundër Francës, 28 Korrik 1999, paragrafi 87

dispozitë nuk lejon kufizime.

Gjyqtari ka përgjegjësinë për të **përcaktuar pranueshmërinë e provave**. Gjyqtari duhet të zbatojë Kodin e Procedurës Penale në këtë çështje në mënyrë të tillë që të jetë në përputhje me precedentin e Konventës. Çështjet të tilla si përdorimi i informatorëve të policisë ose “agjentëve provokatorë” do të kërkojë vëmendje të veçantë si dhe fshehjen e informacionit me motivin e sigurimit të shtetit.

Gjyqtari ka përgjegjësinë për të **siguruar që të sigurohen lehtësirat e duhura për interpretim** (shih më tej kapitullin 18).

Gjyqtari ka detyrimin për të siguruar që, me qëllim **ruajtjen e prezumimit të pafajsisë**, atij/asaj do ti duhet të nxjerrë urdhrin e duhur për të shmangur mbulimin e çështjes në mënyrën e gabuar nga ana e shtypit. Megjithatë, gjyqtari duhet të bëjë të qartë se çfarë mund të raportojë shtypi dhe çfarë nuk mund të raportojë dhe jo t'a përjashtojë totalisht shtypin (shih më tej për këtë çështje kapitullin 6).

Përfundimisht, gjyqtari gjithashtu mund të ketë përgjegjësinë në lidhje me **ekzekutimin e vendimit**. Shteti ka përgjegjësinë për të siguruar që vendimet të ekzekutohen. Kjo përgjegjësi do ti mbetet gjyqtarit nëse kjo përgjegjësi specifike nuk i është dhënë përfaqësuesve të tjerë të sistemit gjyqësor.

3. Në cilën fazë të procesit gjyqësor zbatohet Neni 6?

Garancitë e parashikuara në Nenin 6 zbatohen jo vetëm në proceset gjyqësore, por gjithashtu edhe në fazat që **paraprijnë** dhe **pasojnë** ato.

Në çështjet penale garancitë përfshijnë hetimet paragjyqësore të kryera nga policia. Gjykata deklaroi në *Imbroscia kundër Zvicrës*⁹, se koha e duhur që garantohet fillon që nga momenti kur ngrihet një akuzë¹⁰, dhe se kushtet e tjera të Neni 6 – veçanërisht të paragrafit 3 – mund të jenë gjithashtu të përshtatshme përpara se një çështje të parashtrohet në gjyq, nëse, dhe përsa kohë që drejtësia e gjyqit të paragjykohet seriozisht nga një dështim fillestar për të qënë në pajtim me to.

Gjykata gjithashtu u shpreh se në çështjet që kishin lidhje me Nenin 8 të Konventës – të drejtën për jetën e familjes – Neni 6 gjithashtu zbatohet për fazat administrative të procesit gjyqësor¹¹.

Neni 6 nuk parashikon të drejtën për **apelim**. Megjithatë, kjo e drejtë parashikohet në çështjet penale në Nenin 2 të Protokollit Nr.7 të Konventës Evropiane.

Gjykata ka deklaruar në precedentin e saj se, kur një Shtet nuk parashikon në të drejtën vendase një të drejtë të tillë për apelim, këto procedime **mbulohen nga garancitë që parashikohen në Nenin 6**¹², edhe nëse Neni 6 nuk parashikon një të drejtë për apel. Megjithatë, mënyra sesi

këto garanci vihen në zbatim duhet të jenë në varësi të tipareve të veçanta të procedimeve të tilla. Në bazë të precedentit të Gjykatës, duhet marrë parasysh tërësia e procedimeve të kryera në rendin ligjore vendas, funksionet në ligj dhe praktikë të organit të apelimit dhe pushteti e mënyra në të cilën paraqiten dhe mbrohen¹³ interesat e palëve. Kështu, nuk ekziston asnjë e drejtë e tillë për ndonjë lloj të caktuar apeli ose mënyrë për t'u marrë me apelimet.

Gjykata ka deklaruar gjithashtu se Neni 6 zbatohet për procedimet përpara një **gjykatë kushtetuese** nëse rezultatet e këtyre procedimeve janë drejtpërsëdrejti vendimmarrëse për një të drejtë civile apo detyrim të tillë¹⁴.

Neni 16 mbulon gjithashtu procedurat pas seancës gjyqësore, të tilla si **ekzekutimi** i një vendimi. Gjykata u shpreh në *Hornsby kundër Greqisë*¹⁵ se e drejta për një proces gjyqësor që mbulohet nga Neni 6 do të ishte i rremë nëse një sistem ligjor vendas i një Shteti Kontraktues do të lejonte që të mbetesh mosveprues në dëm të një pale një vendim përfundimtar e i detyrueshëm gjyqësor.

Është i qartë fakti se Neni 6 mbulon procedimet të marra si një e tërë. Gjykata ka deklaruar se ndërhyrja e një legjislature për të përcaktuar rezultatet e procedimeve duke aprovuar një ligj mund të shkelin parimin e barazisë në mjete¹⁶.

9. Imbroscia kundër Zvicrës, 24 Nëntor 1993, paragrafi 36
10. Shih poshtë, kapitulli 5, për një shpjegim të termit akuzë.
11. Shih shembullin Johansen kundër Norvegjisë, 27 Qershor 1996.
12. Delcourt kundër Belgjikës, 17 Janar 1970, paragrafi 25.
13. Monnell dhe Morris kundër Mbretërisë së Bashkuar, 2 Mars 1987, paragrafi 56.
14. Kraska kundër Zvicrës, 19 Prill 1993, paragrafi 26.
15. Hornsby kundër Greqisë, 19 Mars 1997, paragrafi 40.
16. Stran Greek Refineries kundër Greqisë, 9 Dhjetor 1994, paragrafi 46-49. Për më tepër mbi barazinë në mjete, shih poshtë, kapitulli 10.

4. Ç'janë të drejtat civile dhe detyrimet?

Neni 6 i garanton gjithsecilit të drejtën për një proces të drejtë gjyqësor në përcaktimin e të drejtave të tij/saj civile dhe detyrimeve. Duke u nisur nga formulimi i këtij Neni, është e qartë se ai nuk mbulon të gjitha proceset gjyqësore ku një individ mund të jetë palë, por kufizohet në ato që kanë të bëjnë me të drejtat civile dhe detyrimet. Kështu është i rëndësishëm përcaktimi i kuptimit të kësaj fraze.

Ekzistojnë precedentë substantivë nga Gjykata dhe Komisioni për të përcaktuar se çfarë është e çfarë nuk është një e drejtë civile ose një detyrim. Interpretimi i frazës nga organet e Konventës ka qenë progresiv. Çështjet që më parë konsideroheshin se ishin jashtë qëllimit të Nenit 6, si për shembull sigurimet shoqërore, tani në përgjithësi i përkasin kuadrin të asaj që përbëjnë të drejtat civile dhe detyrimet.

Gjykata e ka bërë të qartë faktin se koncepti i të drejtave dhe detyrimeve civile është autonom dhe se nuk mund të interpretohet vetëm duke iu referuar të drejtës vendase të palës kundërshtuese¹⁷. Megjithatë, Gjykata nuk ka formuluar ndonjë përkufizim abstrakt të shprehjes, përveç kur është bërë dallimi midis

17. Shih shembullin Ringeisen kundër Australisë, 16 Korrik 1971, paragrafi 94, dhe König kundër Republikës Federale të Gjermanisë, 28 Qershor 1978, paragrafi 88.
18. König kundër Republikës Federale të Gjermanisë, 28 Qershor 1978, paragrafi 90.
19. Ringeisen kundër Austrisë, 16 Korrik 1971, paragrafi 94.
20. König kundër Republikës federale të Gjermanisë, 28 Qershor 1978, paragrafi 90.
21. H kundër Francës, 24 Tetor 1989, paragrafi 47.
22. FeldbruggekundërHollandës, 29 Maj 1986, paragrafi 29.
23. König kundër Republikës Federale të Gjermanisë, 28 Qershor 1978, paragrafi 89.
24. Osman kundër Mbretërisë së Bashkuar, 28 Tetor 1998.
25. Ringeisen kundër Austrisë, 16 Korrik 1971.

të drejtës private e asaj publike. Gjykata në fakt ka marrë vendim në bazë të fakteve specifike të secilës çështje.

Megjithatë ka disa udhëzues të përgjithshëm që mund të nxirren nga precedenti i Gjykatës. Së pari, në përcaktimin nëse një çështje ka të bëjë me caktimin e një të drejte civile, **vetëm karakteri i së drejtës** në çështjet përkatëse do të merret parasysh¹⁸. Ashtu si Gjykata deklaroi në çështjet e Ringeisen kundër Austrisë,

*Karakterit i legjislacionit që drejton përcaktimin e çështjes (e drejtë civile, tregtare, administrative, etj.) dhe autoriteti që i jep pushtet me juridiksionin për çështjen në fjalë (gjykata, organi administrativ, etj.) rrjedhimisht nuk kanë rëndësi*¹⁹.

Përkatësisht, mënyra sesi karakterizohet e drejta ose detyrimi në të drejtën vendase nuk është vendimtare. Ky udhëzues është specifikisht i rëndësishëm për çështjet ku përfshihen marrëdhëniet midis një individi dhe shtetit. Në një situatë të tillë, Gjykata ka deklaruar se nuk është vendimtar fakti nëse autoriteti publik në fjalë ka vepruar si person privat ose në kapacitetin e tij sovran²⁰. Pika kyçe në përcaktimin nëse Neni 6 është i zbatueshëm apo jo është **nëse rezultatet e procedimeve janë vendimtare për të drejtat private dhe detyrimet**²¹.

Së dyti, duhet marrë në konsideratë çdo nocion uniform Evropian përse i përket natyrës së të drejtës²².

Së treti, Gjykata ka deklaruar se, megjithëse koncepti i të drejtave dhe detyrimeve civile është autonom, legjislacioni i Shtetit në fjalë nuk është

pa rëndësinë e vet. Gjykata u shpreh në *Konig kundër Republikës Federale të Gjermanisë* se

Nëse një e drejtë duhet konsideruar apo jo si civile brenda kuptimit të kësaj shprehjeje në Konventë, kjo duhet përcaktuar duke iu referuar përmbajtjes substantive dhe ndikimit të së drejtës – dhe jo klasifikimit të saj ligjor – sipas së drejtës vendase të Shtetit përkatës²³.

Gjykata deklaroi në çështjet e *Osman kundër Mbretërisë së Bashkuar*²⁴ se aty ku ekziston një e drejtë e përgjithshme në të drejtën kombëtare, një Shtet Kontraktues nuk mund të shmangë zbatimin e garantimit të procesit të drejtë gjyqësor sipas Neni 6, kur gjykatat përkatëse e kanë mohuar dhënien e kësaj të drejte në një çështje specifike.

Siç u përmend më sipër, Gjykata ka ndërmarrë mënyrën e marrjes së vendimeve në bazë të çdo çështjeje duke u bazuar në rrethanat e tyre specifike. Më poshtë vijojnë shembujt e situatave në të cilat Gjykata ka konstatuar përfshirjen e një të drejte civile apo detyrimi.

Të drejtat ose detyrimet civile

- Gjykata është shprehur fillimisht dhe kryesisht se të drejtat dhe detyrimet e personave privatë në marrëdhëniet e tyre janë në të gjitha rastet të drejta dhe detyrime civile. Të drejtat e personave privatë në marrëdhëniet e tyre midis njëri tjetrit, për shembull në të drejtën

e kontraktimit²⁵, të drejtën tregtare²⁶, të drejtën e dëmshpërblimit²⁷, të drejtën e familjes²⁸, të drejtën e punësimit²⁹ dhe të drejtën e pronës³⁰ janë gjithashtu të drejta civile.

Përsa i përket situatës kur një çështje përfshin marrëdhënien midis një individi dhe Shtetit, fusha e përkatësisë është më problematike. Gjykata ka njohur si civile një numër të drejtash të tilla dhe detyrimesh. Prona është një fushë ku Gjykata është shprehur se është i zbatueshëm Neni 6. Në fazat e mëposhtme garantohej zbatimi i procesit të drejtë gjyqësor si, shpronësimi, konsolidimi dhe procedimet e planifikimit dhe procedurat në lidhje me lejet për ndërtimet e lejet e tjera për pasuri të patundshme, të cilat kanë pasoja të drejtpërdrejta mbi të drejtën e pronësisë në lidhje me përfshirjen e pronës përkatëse³¹, dhe gjithashtu procedime me karakter më të përgjithshëm ku rezultati ka një impakt mbi përdorimin ose gëzimin e pronës³².

- Neni 6 mbulon gjithashtu të drejtën për tu angazhuar në aktivitet tregtar. Çështjet në këtë fushë kanë përfshirë tërheqjen e një license për pijet alkoolike nga një restorant³³, licensën për të drejtuar një klinikë mjekësore³⁴ dhe për të dhënë leje për të drejtuar një shkollë private³⁵. E drejta për të praktikuar një profesion si për shembull atë të mjekësisë apo atë të avokatisë gjithashtu mbulohen nga Neni 6³⁶.

26. Edificaciones March Gallego S.A kundër Spanjës, 19 Shkurt 1998.
27. Axen kundër Republikës federale të Gjermanisë, 8 Dhjetor 1983, dhe Golder kundër Mbretërisë së Bashkuar, 21 Shkurt 1975.
28. Aiery kundër Irlandës, 9 Tetor 1979, dhe Rasmussen kundër Danimarkës, 28 Nëntor 1984.
29. Buchholz kundër Republikës Federale të Gjermanisë, 6 Maj 1981.
30. Pretto kundër Italisë, 8 Dhjetor 1983.
31. Shih shembullin Sporrong dhe Lönnroth kundër Suedisë, 23 Shtator 1982, Poiss Bodén kundër Suedisë, 17 Tetor 1987, Håkansson dhe Stuesson kundër Suedisë, 21 Shkurt 1990, Mats Jakobsson kundër Suedisë, 28 Qershor 1990, dhe Ruiz-Mateos kundër Spanjës, 12 Shtator 1993.
32. Shembull Oerlamans kundër Hollandës, 27 Nëntor 1991 dhe De Geoffre de la Pradelle kundër Francës, 16 Dhjetor 1992.
33. Tre Traktörer kundër Suedisë, 7 Korrik 1989.
34. König kundër Republikës federale të Gjermanisë, 28 Qershor 1978.
35. Jordebros foundation kundër Suedisë, 6 Mars 1987, Raport i Komisionit, 51 DR 148.
36. König kundër Republikës Federale të Gjermanisë, 28 Qershor 1978, dhe H kundër Belgjikës, 30 Nëntor 1987.

37. Olsson kundër Suedisë, 24 Mars 1988.
38. W. kundër Mbretërisë së Bashkuar, 8 Korrik 1987.
39. Keegan kundër Irlandës, 26 Maj 1994.
40. Eriksson kundër Suedisë, 22 Qershor 1989.
41. Feldbrugge kundër Vendeve të Ulta, 29 Maj 1986.
42. Salesi kundër Italisë, 26 Shkurt 1993.
43. Lombardo kundër Italisë, 26 Nëntor 1992.
44. Schuler-Zraggen kundër Zvicrës, 24 Qershor 1993, paragrafi 46.
45. Schouten dhe Meldrum kundër Vendeve të Ulta, 9 Dhjetor 1994.
46. Philips kundër Greqisë, 27 Gusht 1991.
47. Shih shembullin Editions Pèriscope kundër Francës, 26 Mars 1992, Barraona kundër Portugalisë, 8 Korrik 1987 dhe X kundër Francës, 3 Mars 1992.
48. Moreira de Azevedo kundër Portugalisë, 23 Tetor 1990.
49. Georgiadis kundër Greqisë, 29 Maj 1997.
50. National & Provincial Building Society dhe të tjerë kundër Mbretërisë së Bashkuar, 23 Tetor 1997.
51. Shih shembullin Fayed kundër Mbretërisë së Bashkuar, 21 Shtator 1994.
52. Ruiz-Mateos kundër Spanjës, 12 Shtator 1993.
53. Shih shembullin X kundër Francës, Apl. Nr. 9908/82 (1983), 32 DR 266. Sidoqoftë shih shënimin 32 pararendës.

- Gjykata më tej u shpreh se zbatohet Neni 6 në procedimet ku janë nën shqyrtim të drejtat dhe detyrimet që kanë të bëjnë me të drejtën e familjes. Shembujt në këtë fushë janë vendimet për të çuar fëmijët nën kujdestari³⁷, përsa i përket aksesit të prindërve për të parë fëmijët e tyre³⁸, adoptimi³⁹ ose vënia e fëmijës në shtëpinë e fëmijës⁴⁰.
- Siç u përmend më sipër, në precedentët e hershëm Gjykata është shprehur se procedimet që kishin të bënin me përfitimet e mirëqënies nuk mbuloheshin nga Neni 6. Megjithatë, Gjykata tani ka bërë të qartë se Neni 6 mbulon procedimet në të cilat merret një vendim mbi të drejtën e ligjshme sipas një skeme të sigurimeve shoqërore për përfitimet e sigurimeve shëndetësore⁴¹, për autorizimet për mirëqënien e personave me paaftësi⁴² dhe për pensionet Shtetërore⁴³. Në çështjen e *Schuler-Zraggen kundër Zvicrës*, që kishte të bënte me pensionet e invalidëve, Gjykata deklaroi në përgjithësi se “...zhvillimet në të drejtën...dhe garantimi i trajtimit të parimit të barazisë duke pasur parasysh faktin se sot rregulli i përgjithshëm është që Neni 6 (1) zbatohet faktikisht në fushën e sigurimeve shoqërore duke përfshirë madje edhe asistencën për mirëqënie”⁴⁴. Më pas Neni 6 mbulon procedimet në të cilat merret një vendim mbi detyrimin për të paguar kontributet sipas një skeme të sigurimeve shoqërore⁴⁵.

- Garancia në Nenin 6 zbatohet për procedimet kundrejt administratës publike në lidhje me kontratat⁴⁶, dëmtimet në procedimet⁴⁷ administrative ose në procedimet⁴⁸ penale. Ai zbatohet në procedimet kur bëhet një pretendim për kompensim të mbajtjes së paligjshme në paraburgim sipas Nenit 5 (5) në vijim të dhënies së pafajsisë në procedimet penale⁴⁹. E drejta për të rifituar paratë e paguara për tatime gjithashtu mbulohet nga Neni 6⁵⁰.
- Më tej, e drejta e një individi për respektimin e reputacionit të tij nga një person privat konsiderohet të jetë një e drejtë civile⁵¹.
- Përfundimisht, Gjykata është shprehur se kur rezultatet e procedimi një të drejtë kushtetuese apo publike do të jenë vendimtare për të drejtat civile dhe detyrimet, këto procedime mbulohen nga garantimi i një procesi të drejtë gjyqësor në Nenin 6⁵².

Përfundimi i të drejtave dhe detyrimeve civile

Në përputhje me metodat e marrjes së vendimeve për çdo çështje në bazë të rrethanave të tyre specifike, si të Komisionit dhe Gjykatës, organet e Strasburgut kanë deklaruar gjithashtu për disa fusha të së drejtës që **nuk** i përkasin mbulimit të Nenit 6 (1). Kjo nënkupton se pretendimet në lidhje me mosmarrëveshjet

mbi një të drejtë në përmbajtje të Konventës automatikisht do të tërheqin mbrojtjen e Nenit 6. Megjithatë, Neni 13 (e drejta për një zgjidhje efikase) do të zbatohet në këtë rast dhe kjo mund të kërkojë një zgjidhje ose mbrojtje procedurale të përafërt me ato të gjetura në Nenin 6 (1). Si më poshtë vijojnë shembuj të çështjeve që **nuk** konsiderohen si të drejta dhe detyrime civile.

- çështjet e tatimeve⁵³ në përgjithësi dhe vlerësimi i tatimeve⁵³.
- Çështjet e imigracionit dhe nënshitetësisë⁵⁴.
- Detyrimi për shërbim ushtarak⁵⁵.
- Çështjet në lidhje me raportimin e procedimeve gjyqësore. Një shembull i tillë është çështja *Atkinson Crook dhe The Independent kundër Mbretërisë së Bashkuar*⁵⁶, që kishte të bënte me tre aplikantë, dy gazetarë dhe një gazetë që u ankimuan se e drejta e tyre sipas Nenit 6 për “akses në gjykatë” ishte cënuar sepse ata nuk mund të kundërshtonin një vendim për të filmuar procedimet e marrjes së vendimit në një çështje që ata donin të raportonin. Komisioni u shpreh se nuk kishte tregues që kërkuarit gëzonin “një të drejtë civile” në bazë të së drejtës vendase për të raportuar mbi procedimet e marrjes së vendimit dhe respektivisht konstatoi se ankimi i kërkuarve nuk përfshinte një të drejtë civile apo detyrim brenda kuptimit të Nenit 6.
- Të drejtën për të kandiduar për një post publik⁵⁷.
- Të drejtën për arsimim shtetëror⁵⁸.

- Refuzimin për të nxjerrë një pasaportë⁵⁹.
- Çështjet në lidhje me ndihmën ligjore në çështjet civile⁶⁰.
- E drejta për trajtim mjekësor shtetëror⁶¹.
- Vendimi unilateral i Shtetit për të kompensuar viktimat e fatkeqësive natyrore⁶².
- Aplikimet për marrje pa Mosmarrëveshjet midis autoriteteve administrative dhe nëpunësve që kanë pozicione, ku përfshihet pjesëmarrja në ushtrimin e kompetencave të dhëna nga e drejta publike, për shembull, forcat e armatosura ose policia⁶⁴.

54. P kundër Mbretërisë së Bashkuar, Apl. Nr. 13162/87 (1987), 54 DR 211 dhe S. kundër Zvicrës, Apl. Nr. 13325/87 (1988), 59 DR 256.

55. Nicolussi kundër Australisë, Apl. Nr. 11734/85 (1987), 52 DR 266.

56. Atkinson Crook dhe të The Independent kundër Mbretërisë së Bashkuar, Apl. Nr. 13366/87 (1990), 67 DR 244.

57. Habsburg-Lothringen kundër Austrisë, Apl. Nr. 15344/89 (1989), 64 DR 210.

58. Simpson kundër Mbretërisë së Bashkuar, Apl. Nr. 14688/89 (1989), 64 DR 188.

59. Peltonen kundër Finlandës, Apl. Nr. 19583/92 (1995), 80-A DR 38.

60. X kundër Republikës Federale të Gjermanisë, Apl. Nr. 3925/69 (1974), 32 DR 123.

61. L kundër Suedisë, Apl. Nr. 10801/84 (1978), 61 DR 62.

5. Çfarë kuptohet me akuzë penale?

Kuptimi i konceptit “akuzë”

Neni 6 garanton gjithashtu një proces të drejtë gjyqësor në përcaktimin e një akuze penale kundër një personi. Atëherë, çfarë kuptohet me “akuzë penale”?

“Akuza” është një **koncept autonom** sipas Konventës që zbatohet panvarësisht nga përkufizimi i konceptit “akuzë” në të drejtën vendase. Në çështjen e *Dew er kundër Belgjikës*, Gjykata deklaroi se fjalës “akuzë” duhet t’i jepet më shumë një kuptim substantiv sesa formal dhe u ndje e detyruar të shqyrtonte përtej aparancave dhe të hetonte realitetin e procedurës në fjalë. Gjykata më pas vijoi duke deklaruar se “akuza” mund të përkufizohet si

*njoftimi zyrtar që i jepet një individit nga autoriteti kompetent për një pretendim se ai ka kryer një vepër penale, ose kur masat ndikojnë konsiderueshëm mbi gjendjen e të dyshuarit*⁶⁵.

Në çështjen e sipërpërmendur, pas një raportimi ku thuhej se kërkuesi kishte thyer disa rregullore mbi çmimin, prokurori urdhëroi mbylljen e përkohshme të dyqanit të tij. Brenda kuptimit të ligjit belg, nuk ishte krijuar kushti për

ndjekje penale pasi kërkuesi kishte pranuar një ofertë për zgjidhje të çështjes pa gjyq. Megjithatë Gjykata konstatoi se kërkuesi ishte nën një akuzë penale.

Më poshtë vijojnë disa **shembuj** të tjerë të asaj që përbën një “akuzë”:

- kur nxirret urdhëri për arrestimin e një personi se ka kryer vepër penale⁶⁶.
- Kur një person njoftohet zyrtarisht për akuzën kundër tij⁶⁷.
- Kur autoritetet që merren me hetimin e shkeljeve doganore kërkojnë që një person të japë prova dhe më pas ata ngrijnë llogarinë e tij bankare⁶⁸.
- Kur një person ka caktuar një avokat mbrojtës pas hapjes së një dosjeje nga zyra e prokurorit publik në vijim të një raportimi të policisë kundrejt tij⁶⁹.

Kuptimi i konceptit “penale”

Siç deklaroi Gjykata në çështjen e *Engel dhe të tjerë kundër Hollandës*⁷⁰, Shtetet palë janë të lira për të përcaktuar çështjet në të drejtën e tyre vendase si ose penale, disiplinare ose administrative, përsa kohë që dallimi ndërmjet tyre nuk është në mospërputhje me Konventën. Ushtimi standart i të drejtave të Konventës, për shembull e drejta për lirinë e fjalës ose lirinë e shprehjes, nuk mund të përbëjë një vepër penale.

Në këtë rast Gjykata **përcaktoi kriteret** për të vendosur nëse një akuzë është “penale”

62. North dhe të tjerë kundër Suedisë, Apl. Nr. 14225/88 (1990), 69 DR 223.
63. X kundër Austrisë, Apl. Nr. 7830/77 (1978), 14 DR 200. Kundërshtimet mbi pronësinë e patentave janë trajtuar si të drejta civile. (British American Tobacco kundër Vendeve të Ulta, Apl. Nr. 19589/92, 20 Nëntor 1995).
64. Pellegrin kundër Francës, 8 Dhjetor 1999.
65. Deweer kundër Belgjikës, 27 Shkurt 1980, paragrafi 42, 44 dhe 46.
66. Wemhoff kundër Republikës Federale të Gjermanisë, 27 Qershor 1968.
67. Neumeister kundër Austrisë, 27 Qershor 1986.
68. Funke kundër Francës, 25 Shkurt 1991.
69. Angeluzzi kundër Italisë, 19 Shkurt 1991.
70. Engel dhe të tjerë kundër Vendeve të Ulta, 8 Qershor 1976, paragrafi 81.

në kuptimin e Nenit 6 apo jo. Këto parime janë konfirmuar në precedentët që vijojnë.

Vlejnë për tu përmendur këtu tre çështje: klasifikimi në të drejtën vendase, natyrën e veprës penale dhe natyra e ashpërsia e dënimit.

Klasifikimi vendas

Nëse akuza **klasifikohet** si penale në të drejtën vendase të Shtetit kundërshtues, Neni 6 do të zbatohet automatikisht në ndjekje penale dhe çështjet e parashtruara më poshtë nuk zbatohen. Megjithatë, nëse një akuzë **nuk klasifikohet** si penale, kjo nuk do të jetë vendimtare për zbatimin e garantimit të procesit të drejtë gjyqësor në Nenin 6. Nëse po, Shtetet Kontraktuese mund t'i shmangen zbatimit të garantimit të procesit të drejtë gjyqësor duke legalizuar ose riklasifikuar veprat penale. Ashtu si deklaroi Gjykata në çështjen e *Engel dhe të tjerë kundër Vendeve të Ulta*, *Nëse Shtetet Kontraktuese do të kishin mundësi që, me kompetencën e tyre, duke klasifikuar një çështje si "administrative" në vend të penales, të mënjanonin përdorimin e klauzolave themelore të Neneve 6 dhe 7, zbatimi i këtyre dispozitave do të varej nga vullneti i tyre sovran. Një hapësirë kaq e gjerë mund të çonte në rezultate të papajtueshme me qëllimin dhe objektin e Konventës*⁷¹.

Natyra e veprës penale

Ka dy nënkritere sipas kësaj pjese:
A – qëllimi i rregullit të shkelur dhe
B – qëllimi i dënimit.

A- qëllimi i rregullit të shkelur

Nëse rregulli në fjalë zbatohet vetëm për një grup të kufizuar njerëzish, si për shembull një profesion, kjo do të tregonte se është rregull administrativ dhe jo penal. Megjithatë nëse rregulli është i një **karakteri të përgjithshëm**, ka të ngjarë që të jetë penal për qëllime të Nenit 6. Në çështjen e *Weber kundër Zvicrës*, kërkuasi kishte paraqitur një ankim penal për shpifje dhe mbajti një konferencë për shtyp për të vënë në dijeni publikun mbi ankimin e tij. Ai më pas u gjobit për shkelje të sekretit të hetimit. Kërkuasi u ankimua për shkelje të Nenit 6, kur apelimi i tij kundër dënimit u hodh poshtë pa një seancë të hapur gjyqësore. Kështu Gjykata duhet të vendoste nëse kjo kishte të bënte me një çështje penale dhe deklaroi:

Sanksionet disiplinare përgjithësisht kanë si qëllim të sigurojnë që anëtarët e grupeve të caktuara të jenë në pajtim me rregullat specifike që udhëheqin sjelljen e tyre. Gjithashtu, në shumicën e Shteteve Kontraktuese zbulimi i informacionit rreth hetimeve që janë ende pezull përbën një akt që është i papajtueshëm me rregulla të tilla

71. Engel dhe të tjerë kundër Vendeve të Ulta, 8 Qershor 1976, paragrafi 81.

dhe është i dënueshëm sipas një sërë dispozitash. Personat që mbi të gjithë të tjerët janë të detyruar nga ruajtja e konfidencialitetit të një hetimi si gjyqtarët, avokatët dhe të gjithë ata që janë të lidhur ngushtë me funksionimin e gjykatave, janë përgjegjës në një rast të tillë për të marrë masa disiplinare në emër të profesionit të tyre, panvarësisht nga ndonjë sanksion penal. Palët, nga ana tjetër, vetëm marrin pjesë në procedimet si njerëz që i nënshtrohen juridiksionit të gjykatave, dhe si rrjedhim ata nuk hyjnë në sferën disiplinare të sistemit gjyqësor. Duke qënë se megjithatë Neni 185 ndikon në mënyrë të konsiderueshme të gjithë popullatën, shkelja që ai përkufizon dhe sanksionit ndëshkues që i bashkëngjit, përbën një veprë “penale” për qëllimet e kriterit të dytë⁷².

Si rrjedhojë, duke qënë se dispozita nuk u kufizua në një grup personash në një ose më shumë kapacitete specifike, ajo nuk ishte ekskluzivisht disiplinare në karakter.

Po kështu, në çështjen e *Demicoli kundër Maltës*⁷³, që kishte të bënte me një gazetar i cili kishte botuar një artikull ku kritikonte ashpër dy anëtarë të parlamentit, thyerja e së drejtës për procedime kundrejt tij nuk u konsiderua si një çështje e disiplinës së brendshme parlamentare duke qënë se dispozita në fjalë ndikonte në mënyrë të konsiderueshme të gjithë popullatën.

Megjithatë, në çështjen e *Ravnsborg kundër Suedisë*⁷⁴, Gjykata vërejti se gjobat e vëna ishin për deklaratat që kishte bërë kërkuesi si palë në procedimet gjyqësore. Ajo u shpreh se masa e marrë për të siguruar ndjekjen e rregullt

të procedimeve gjyqësore ishin më pranë sanksioneve disiplinare sesa akuzave penale. Neni 6 si rrjedhim u konstatua se nuk ishte i zbatueshëm në këtë rast.

B – Qëllimi i dënimit

Ky kriter shërben për të **bërë dallimin midis sanksioneve penale nga sanksionet e mirëfillta administrative.**

Në çështjen e *Ozturk kundër Republikës Federale të Gjermanisë*⁷⁵, Gjykata konsideroi një çështje në lidhje me ngarjen e pakujdesshme të makinës që u legalizua në Gjermani. Megjithatë, Gjykata e bëri të qartë se ajo ishte ende “penale” sipas Nenit 6. Rregulli ende kishte karakteristikat që përbënin bazat e veprës penale. Ai ishte i një zbatimi të përgjithshëm duke qënë se zbatohej për të gjithë “përdoruesit e rrugës” dhe jo për një grup të caktuar (shih më sipër) dhe u zbatua me vënien e sanksioni (gjobe) të **llojit ndëshkimor dhe përfrikësues**. Gjykata gjithashtu vërejti se shumica kryesore e Shteteve Palë trajtonte shkeljet e trafikut rrugor nga të miturit si vepra penale.

Natyra dhe ashpërsia e dënimit

Ky titull nuk duhet të ngatërrohet me qëllimin e dënimit (shih më sipër). Nëse qëllimi i dënimit nuk e bën të zbatueshëm Nenin 6, Gjykata atëherë duhet të shqyrtojë natyrën

72. Weber kundër Zvicrës, 22 Maj 1990, paragrafi 33.

73. Demicoli kundër Maltës, 27 Gusht 1991.

74. Ravnsborg kundër Suedisë, 21 Shkurt 1994.

75. Öztürk kundër Republikës Federale të Gjermanisë, 21 Shkurt 1984.

dhe ashpërsinë që mund të bëjë të zbatueshëm garantimin e procesit të drejtë gjyqësor.

Privimi i lirisë si një dënim përgjithësisht e shndërron një rregull më shumë në penal sesa disiplinuar. Gjykata deklaroi në *Engel dhe të tjerë kundër Vendeve të Ulta* se

Në një shoqëri që i nënshtrohet shtetit ligjor, privimi i lirisë i përket sferës "penale" që mund të jepet si ndëshkim, përveç atyre që nga natyra, kohëzgjatja ose mënyra e ekzekutimit nuk mund të jenë dukshëm të dëmshme. Rëndësia e asaj që është në rrezik, traditat e Shteteve Kontraktuese dhe rëndësia që i bashkëngjitet Konventës për respektimin e lirisë fizike të personit, të gjitha së bashku e kërkojnë që të jetë kështu⁷⁶.

Në *Benham kundër Mbretërisë së Bashkuar* Gjykata u shpreh se *"aty ku privimi i lirisë është në rrezik, interesat e drejtësisë në parim kërkojnë përfaqësim ligjor"*⁷⁷.

Në *Campbell dhe Fell kundër Mbretërisë së Bashkuar*⁷⁸, Gjykata deklaroi se humbja e dhënies së faljes prej gati tre vitesh, megjithëse në ligjin anglez përbënte më shumë një privilegj sesa një të drejtë, duhej të merrej parasysh duke qënë se kishte efektin që të shkaktonte vazhdimin e qëndrimit në paraburgim edhe pas momentit kur i burgosuri pritej që të lirohej.

Siç u tregua më sipër, në citimin nga *Engel dhe të tjerë kundër Vendeve të Ulta* më sipër, jo çdo privim i lirisë e bën të zbatueshëm Nenin 6. Gjykata është shprehur se kohëzgjatja e marrjes së vendimit për burgim prej dy ditësh ishte e

pamjaftueshme që ajo të konsiderohej si dënim penal.

Paralajmërimi për burgim mund ta bëjë gjithashtu të zbatueshëm Nenin 6. Në *Engel dhe të tjerë kundër Vendeve të Ulta* fakti që një nga kërkuesit më në fund arriti të marrë një dënim që nuk çonte në privim të lirisë nuk ndikoi vlerësimin e bërë nga Gjykata kur rezultati nuk mund të zvogëlonte rëndësinë e asaj që ishte fillimisht në rrezik.

Në rastet kur dënimi në fjalë nuk është burgim ose paralajmërim për burgim, por **një gjobë**, Gjykata shqyrton faktin nëse kjo gjobë ka pasur si qëllim kompensimin që dënohet me gjobë për dëmin ose kryesisht ndëshkimin për të ndaluar kryerjen përsëri të shkeljes. Vetëm në rastin e fundit çështja do të konsiderohet që i përket sferës penale⁷⁹.

76. Engel dhe të tjerë kundër Vendeve të Ulta, 8 Qershor 1976, paragrafi 82.
77. Benham kundër Mbretërisë së Bashkuar, 10 Qershor 1996, paragrafi 61.
78. Campbell dhe Fell kundër Mbretërisë së Bashkuar, 28 Qershor 1984, paragrafi 72.
79. Shembull Bendenoun kundër Francës, 24 Shkurt 1994.

6. Çfarë përfshin e drejta për një seancë të hapur?

Neni 6 i garanton çdokujt të drejtën për një seancë të hapur në përcaktimin e të drejtave të tij civile dhe detyrimet, ose të ndonjë akuze penale të ngritur kundër tij. Më tej Neni 6 deklaron se shtypi dhe publiku mund të përjashtohen nga i gjithë procesi gjyqësor ose një pjesë e tij në interes të moralit, rendit publik ose sigurimit kombëtar në një shoqëri demokratike, kur kërkohen të mbrohen interesat e të miturve ose të jetës private të palëve, ose në një masë që është rreptsisht e domosdoshme në opinionin e gjykatës në rrethana specifike ku publiciteti do të paragjykonte interesat e drejtësisë.

Një seancë e hapur përbën një **tëpar thelbësor** të së drejtës për një proces të drejtë gjyqësor. Siç deklaroi Gjykata në *Axen kundër Republikës Federale të Gjermanisë*,

Karakteri i hapur i procedimeve përpara organeve gjyqësore që i referohet Neni 6 (1) mbron palët ndërgjyqëse kundrejt ushtrimit të drejtësisë në fshehtësi dhe pa mbikqyrje publike; është gjithashtu edhe një nga mjetet me anë të të cilave mund të ruhet konfidenca në gjykata, si të shkallës së ulët edhe të shkallëve të lartë. Duke e bërë të dukshëm ushtrimin e drejtësisë, publiciteti kontribuon në përmbushjen e synimit të Neni 6 (1), shprehimisht një proces të drejtë gjyqësor, garantimi i të cilit përbën një nga parimet themelore të një shoqërie demokratike,

80. Axen kundër Republikës Federale të Gjermanisë, 8 Dhjetor 1983, paragrafi 25.
81. Schuler-Zraggen kundër Zvicrës, 24 Qershor 1993, paragrafi 58- e drejta e aplikantit për pension paaftësie.
82. Diennet kundër Francës, 26 Shtator 1995, paragrafi 34.
83. Stallinger dhe Kuso kundër Austrisë, 23 Prill 1997, para. 51.
84. Fischer kundër Austrisë, 26 Prill 1995, para. 44.
85. Axen kundër Republikës Federale të Gjermanisë, 8 Dhjetor 1983, para. 28.

*brenda kuptimit të Konventës*⁸⁰.

Një seancë e hapur përgjithësisht kërkohet për të përmbushur kërkesat e Neni 6 (1) përpara gjykatave të shkallës së parë ose të vetëm një shkalle. Megjithatë, në çështjet teknike, një seancë e hapur ndonjëherë nuk kërkohet⁸¹.

Nëse nuk mbahet një seancë e hapur në gjykatën e shkallës së parë, kjo mund të **korrigjohet** duke mbajtur një seancë të hapur në një gjykatë të një shkalle më të lartë. Megjithatë, nëse gjykata e apelit nuk merr në konsideratë bazat meritore të çështjes ose kur nuk është kompetente për të trajtuar të gjitha aspektet e çështjes, atëherë konstatohet se ka shkelje të Neni 6. Në çështjen e *Diennet kundër Francës*⁸², Gjykata u shpreh se kur nuk ka pasur seancë të hapur në organin disiplinor, kjo nuk rregullohet me faktin se një organ apeli mjekësor mbajti seancën e vet në publik sepse nuk konsiderohej si organ gjyqësor me juridiksion të plotë, e në veçanti, nuk kishte kompetencat për të vlerësuar nëse dënimi në fjalë ishte proporcional me fajin e kryer. Kjo do të kërkojë **arsye përjashtuese** për të justifikuar se nuk mbahet seancë e hapur nëse nuk ka pasur një të tillë që në gjykimin e shkallës së parë⁸³.

E drejta për një seancë të hapur përgjithësisht përfshin të drejtën për **seancë gojore** nëse nuk ka rrethana përjashtuese⁸⁴.

Nuk ka ndonjë kërkesë të përgjithshme për seancë gojore në gjykatën e apelin. Në shembullin e çështjes *Axen kundër Republikës Federale të Gjermanisë*⁸⁵, Gjykata u shpreh se në çështjet penale një seancë gojore nuk ishte e nevojshme

kur gjykata e apelit në fjalë hodhi poshtë apelin në fjalë vetëm duke e motivuar me ligjin. Megjithatë, kur gjykata e apelit duhet të shqyrtojë faktet dhe ligjin dhe të vendosë mbi fajësinë apo pafajësinë e personit të akuzuar, është e nevojshme një seancë gojore⁸⁶. Në çështjet civile seanca gojore në nivelin e apelit është menduar se është e panevojshme. Në çështjen e *K kundër Zvicrës*⁸⁷, kërkuesi ishte përfshirë në procedime të zgjatura me një kompani që kishte kontraktuar për të bërë punime shtesë në shtëpinë e tij. Gjykata e shkallës së parë dha gjykimin kundër kërkuetit në favor të kompanisë dhe Gjykata e Apelit e konfirmoi këtë vendim. Kërkuesi më pas apeloj në Gjykatën Federale që ia hodhi poshtë apelimin pa asnjë seancë dhe pa kërkuar vërejtje me shkrim.

Komisioni deklaroi që

Gjithashtu, përse ka të bëjë me ankimet e kërkuetit që gjyqtarët e Gjykatës Federale nuk e diskutuan rastin dhe votuan në publik mbi apelin e tij të së drejtës civile, Komisioni vëzhgoi se asnjë e drejtë e tillë nuk nderohet në Konventë.

Përse i përket kësaj çështjeje, shih me tej në vijim kapitullin 10 për një seancë të drejtë – të drejtën për një seancë në prezencën e të akuzuarit.

Në disa raste është e mundur që kërkuesi të heqë dorë nga seanca e hapur. Siç deklaroi Gjykata në *Hakansson dhe Stureson kundër Suedisë*,

Duhet pranuar fakti që as dokumenti, as shpirti i kësaj dispozite nuk e parandalojnë personin që të heqë dorë nga vullneti i tij i lirë, ose shprehimisht, ose të nënkuptuar për pasur një seancë të hapur...Megjithatë,

*një dorëheqje duhet bërë në mënyrë të qartë dhe nuk duhet të jënë në kundërshtim me ndonjë interes të rëndësishëm publik*⁸⁸.

Në çështjen e *Deëer kundër Belgjikës*⁸⁹, kërkuesi kishte pranuar një zgjidhje jashtëgjyqësore të çështjes penale duke paguar një gjobë. Në të kundërtën atij do ti duhej të përballej me mbylljen e biznesit të tij në pritje të ndjekjes penale. Gjykata u shpreh se dorëheqja për mbajtjen e seancës, d.m.th. pranimi që kërkuesi që pagonte gjobën është i kufizuar dhe kjo rezultonte në shkelje të Nenit 6 (1).

Në çështjen e *Hakansson dhe Stureson kundër Suedisë* të përmendur më sipër, Gjykata u shpreh se kërkuetit në mënyrë të qartë kishin hequr dorë nga e drejta e tyre për seancë të hapur duke qënë se ata nuk kishin kërkuar që të mbahej një e tillë kur mundësia ishte parashikuar qartë nga legjislacioni suedez.

Gjykata ka deklaruar se seancat disiplinore në lidhje me burgimet mund të mbahen privatisht. Në çështjen e *Campbell dhe Fell kundër Mbretërisë së Bashkuar*⁹⁰, Gjykata deklaroi se duhet kushtuar vëmendje rendit publik dhe problemeve të sigurisë që do të përfshiheshin nëse këto seanca do të ishin të hapura. Kjo do të shkaktonte një barrë disproporcionale për autoritetet e Shtetit.

Gjykata u shpreh se megjithëse nuk mund të justifikohet një ndalim i plotë, seancat profesionale disiplinore mund të mbahen privatisht në varësi të rrethanave. Faktorët që duhen marrë në konsideratë kur merret vendimi nëse një seancë e hapur është e nevojshme, do

86. Ekbatani kundër Suedisë, 26 Maj 1988, para. 32-33.

87. Shih shembullin K kundër Zvicrës, 41 DR 242.

88. Hakansson dhe Stureson kundër Suedisë, 21 Shkurt 1980, para. 66.

89. Deweer kundër Belgjikë, 27 Shkurt 1980, para. 51-54.

90. Campbell dhe Fell kundër Mbretërisë së Bashkuar, 28 Qershor 1984, para. 87.

të merret parasysh për sekretin profesional dhe jetët private të klientëve ose pacientëve.⁹¹

Në *B kundër Mbretërisë së Bashkuar*⁹², Gjykata deklaroi të pranueshme një çështje në lidhje me një rregull që parashikonte që të gjitha çështjet që kishin të bënin me kujdestarinë e fëmijëve në disa procese gjyqësore, do të përjashtonin si shtypin ashtu edhe publikun, ndërsa në procese të ngjashme ku përfshiheshin fëmijët në gjykata të tjera u pranuan si shtypi ashtu edhe disa anëtarë të publikut si për shembull familjarë të ngushtë që nuk ishin palë në procese. Në gjykimin e saj, të nxjerrë më 24 prill 2001 Gjykata konstatoi se nuk ka pasur shkelje.

91. Albert dhe Le Compte kundër Belgjikës, 10 Shkurt 1983, para. 34, H kundër Belgjikës, 30 Nëntor 1987, para. 54.

92. B kundër Mbretërisë së Bashkuar, vendim i 14 Shtatorit 1999.

7. Çfarë kuptohet me termin “shpallje publikisht”

Neni 6 deklaron se vendimi shpallet publikisht. Kjo klauzolë nuk i nënshtrohet ndonjë përjashtimi të llojit që lejohet sipas rregullit ku seanca duhet të jetë e hapur (shih më sipër). Megjithatë, ajo ka edhe qëllimin për të kontribuar në një proces të drejtë nëpërmjet mbikqyrjes publike.

Gjykata ka deklaruar se “shpallje publikisht” nuk nënkupton domosdoshmërisht që vendimi duhet të jetë i hapur në gjyq. Në çështjen e *Pretto dhe të tjerë kundër Italisë* Gjykata deklaroi se

Ajo konstaton se në çdo çështje forma e publicitetit që i duhet dhënë “vendimit” në bazë të së drejtës vendase të Shtetit kundërshtues duhet të bëhet duke pasur parasysh tiparet e veçanta të proceseve gjyqësore në fjalë dhe duke iu referuar objektit dhe qëllimit të Nenit 6 (1).⁹³

Në këtë çështje Gjykata u shpreh se duke pasur parasysh apelin e juridiksionit të kufizuar të gjykatës, depozitimi i vendimit në regjistrin e gjykatës, që e bënte të disponueshme dokumentin e plotë të vendimit, ishte i mjaftueshëm për të përmbushur kushtin e “shpalljes publikisht”.

Më tej, Gjykata u shpreh në *Axen kundër Republikës Federale të Gjermanisë*⁹⁴ që nxjerrja publikisht me gojë e vendimit të Gjykatës së Lartë u dha në mënyrë të panevojshme që vendimet e gjykatave të shkallëve më të ulta ishin shpallur

publikisht.

Gjithashtu në *Sutter kundër Zvicrës*⁹⁵ Gjykata u shpreh se shpallja publike e vendimit të një gjykate ushtarake apeli nuk ishte i nevojshëm duke qënë se aksesit publik për atë vendim ishte siguruar nga mjete të tjera, veçanërisht nga mundësia për të kërkuar një kopje të vendimit nga regjistri i gjykatës dhe botimi i tij pasues në përmbledhjen zyrtare të precedentit.

Çështjet e sipërpërmendura të gjitha kishin lidhje me vendimet e seancave në shkallët më të larta gjyqësore të sistemit gjyqësor dhe Gjykata u shpreh se nuk kishte konstatuar shkelje në këto çështje. Megjithatë, në çështjet e *Erner kundër Austrisë*⁹⁶ dhe *Szucs kundër Austrisë*⁹⁷, ku vendimi as nuk u shpall publikisht nga gjykatat e shkallës së parë dhe gjykatat e apelit, as nuk ishin vënë në dispozicion dokumentet e plota për publikun në regjistrat e tyre dhe aksesit ishte i kufizuar në ato që përbënin “një interes legjitim”, Gjykata konstatoi se nuk ka pasur shkelje të Nenit 6.

Gjykata gjithashtu konstatoi një shkelje në *Campbell dhe Fell kundër Mbretërisë së Bashkuar*⁹⁸, ku në seancat disiplinore për burgjet Bordi i Vizitorëve nuk e shpalli vendimin publikisht dhe gjithashtu nuk ndërmorri hapa për të bërë vendimin publik.

93. *Pretto dhe të tjerë kundër Italisë*, 8 Dhjetor 1983, para. 26.
94. *Axen kundër Republikës Federale të Gjermanisë*, 29 Qershor 1982, para 32.
95. *Sutter kundër Zvicrës*, 22 Shkurt 1984, para 34.
96. *Werner kundër Austrisë*, 24 Nëntor 1997.
97. *Szucs kundër Austrisë*, 24 Nëntor 1997.
98. *Campbell dhe Fell kundër Mbretërisë së Bashkuar*, 28 Qershor 1984, para. 92.

99. Stögmüller kundër Austrisë, 10 Nëntor 1969, para. 5.
100. H kundër Francë, 24 Tetor 1989, para.58.
101. Scopelliti kundër Italisë, 23 Nëntor 1993, para.18, dhe Deëeer kundër Belgjikës, 27 Shkurt 1980, para.42.
102. Shih shembullin Scopelliti kundër Italisë, 23 Nëntor 1993, para.18 dhe B kundër Austrisë, 28 Mars 1990, para.48.
103. Proszak kundër Poland, 16 Dhjetor 1997, para. 30-31.
104. Shih shembullin Buchholz kundër Republikës Federale Gjermane, 6 Maj 1981, para. 49.
105. Shih Katte Klische de la Grahge kundër Italisë, 27 Tetor 1994, para.62, ku çështja pati riperkursion të madh në çështjet mbi ligjin vendas dhe atë të mjedisit.
106. Triggiani kundër Italisë, 19 Shkurt 1991, para.17.
107. Angelucci kundër Italisë, 19 Shkurt 1991, para.15, dhe Andreucci kundër Italisë, 27 Shkurt 1992, para.17.
108. Shih shembullin Manzoni kundër Italisë, 19 Shkurt 1991, para.18.
109. Diana kundër Italisë, 27 Shkurt 1992, para.17.
110. Manieri kundër Italisë, 27 Shkurt 1992, para.18.
111. Boddaert kundër Belgjikës, 12 Tetor 1992.

8. Cili është kuptimi i garantimit të afatit kohor të arsyeshëm?

Neni 6 i garanton çdokujt një seancë brenda një afati kohor të arsyeshëm. Gjykata ka deklaruar se qëllimi i këtij garantimi është që të mbrojë “të gjitha palët në procesin gjyqësor...kundrejt vonesave të gjata procedurale”⁹⁹. Ky garantim më tej “thekson rëndësinë e dhënies së gjykimit pa vonesë që mund të vërë në rrezik efikasitetin dhe besueshmërinë”¹⁰⁰. Kuptimi i kushtit të afatit kohor të arsyeshëm është bërë si rrjedhim për të garantuar që brenda një afati kohor të arsyeshëm dhe me anë të një vendimi gjyqësor ti jepet fund pasigurisë që ka një person përsa i përket pozitës së tij/saj përsa i përket një akuze penale kundër tij/saj: kjo është në interes të personit

në fjalë si dhe të sigurisë ligjore.

Koha që duhet marrë në konsideratë fillon me nisjen e procedimeve në çështjet civile dhe në ato penale me akuzën¹⁰¹. Koha e shqyrtimit **përfundon** kur procedimet janë konkluduar në shkallën më të lartë të mundshme të gjykatës, d.m.th. kur vendimi bëhet final¹⁰². Gjykata do të shqyrtojë kohëzgjatjen e procedimeve që nga data në të cilën një Shtet Kontraktues ka njohur të drejtën për petition individual, por do të marrë parasysh situatën dhe progresin e çështjes në atë ditë¹⁰³.

Gjykata ka përcaktuar në precedentin e saj se kur bëhet vlerësimi nëse kohëzgjatja mund të

konsiderohet e arsyeshme, faktorët e mëposhtëm duhen marrë parasysh: kompleksiteti i çështjes, sjellja e kërkuesit, sjellja e autoriteteve gjyqësore dhe administrative të Shtetit dhe ajo që përbën rrezik për kërkuesin¹⁰⁴.

Gjykata ka parasysh rrethanat e veçanta të çështjes dhe nuk ka caktuar një afat përfundimtar kohor. Në disa raste Gjykata bën më shumë një vlerësim të përgjithshëm sesa ti referohet drejtpërdrejtë kriterit të mësipërm.

Kompleksiteti i çështjes

Të gjitha aspektet e çështjes merren në konsideratë në vlerësimin e faktit nëse ajo është komplekse. Kompleksiteti mund të ketë lidhje me faktet si dhe çështjet ligjore¹⁰⁵. Gjykata i ka dhënë rëndësi për shembull natyrën e fakteve që duhen përcaktuar¹⁰⁶, numri i personave të akuzuar dhe dëshmitarëve¹⁰⁷, elementët ndërkombëtarë¹⁰⁸, lidhja e çështjes me çështje të tjera¹⁰⁹ dhe ndërhyrja e personave të tjerë në procedurë¹¹⁰.

Një çështje që është mjaft komplekse ndonjëherë justifikon procedurat e gjata. Për shembull, në çështjen e *Boddaert kundër Belgjikës*¹¹¹, gjashë vjet e tre muaj nuk u konsideruan të paarsyeshëm nga Gjykata duke qënë se kishte të bënte me një hetim të vështirë mbi një vrasje dhe ecurinë në paralel të dy çështjeve. Megjithatë, edhe në rastet shumë komplekse mund të ndodhin vonesa të panevojshme. Në çështjen *Ferantelli*

dhe Santangelo kundër Italisë¹¹² Gjykata u shpreh se gjashtëmbëdhjetë vjet ishin të paarsyeshëm në këtë çështje që kishte të bënte me një gjyq kompleks e të vështirë në lidhje me një vrasje ku përfshiheshin probleme të ndjeshme në trajtimin e të miturve.

Sjellja e kërkuarit

Nëse kërkuari ka shkaktuar një vonesë, kjo qartësisht që dobëson ankimin e tij. Megjithatë, një aplikant nuk ka pse ndihet keq nëse janë përdorur plotësisht procedurat e ndryshme të disponueshme në ndjekjen e mbrojtjes së tij/saj. Një aplikant nuk është i detyruar të bashkëpunojë aktivisht në përshejtimin e procedurave që mund të çojnë në dënimin e tij/saj¹¹³. Nëse kërkuarit përpiqën që të përshejtojnë procedurat, kjo mund të jenë në favor të tyre, por, dështimi në zbatimin e përshejtimit të procedurave nuk është domosdoshmërisht vendimtar¹¹⁴.

Gjykata deklaroi në *Union Alimentaria Sanders S.A. kundër Spanjës* se detyrimi i kërkuarit është vetëm që të “tregojë kujdes në ndërmarrjen e hapave procedurale të duhur për të për të mos përdorur mënyrat e vonesës dhe për të përfituar nga mundësia që i jepet në bazë të legjisllacionit kombëtar për të shkurtuar procedurat”¹¹⁵.

Në çështjen e *Ciricosta dhe Viola kundër Italisë*¹¹⁶, që kishte të bënte me një aplikim për të pezulluar punimet që kishin të ngjarë të kishin ndërhyrë në të drejtat e pronës sepse kërkuarit

kishin kërkuar të paktën 17 shtyrje seance dhe nuk kishin kundërshtuar për gjashtë të tjera të kërkuara nga pala tjetër, Gjykata u shpreh se 15 vjet ishin të paarsyeshëm. Në *Beaumont kundër Francës*¹¹⁷, megjithatë, kur kërkuarit kishin kontribuar në vonesën e procedurës duke e çuar çështjen në gjykatën e gabuar dhe duke paraqitur kërkesat katër muaj pas parashtrimit të apelit të tyre, Gjykata u shpreh se autoritetet ishin më shumë fajtoare duke qënë se gjykatës vendase iu desh gati mbi pesë vjet për të mbajtur seancën e parë dhe ministrisë përgjegjëse 20 muaj për të paraqitur kërkesat e saj.

Sjellja e autoriteteve

Vetëm vonesat që i atribuohen Shtetit mund të merren parasysh në përcaktimin nëse është përmbushur afati kohor i arsyeshem. Megjithatë, Shteti është përgjegjës për vonesat e shkaktuara nga të gjitha autoritetet e veta administrative ose gjyqësore.

Në trajtimin e çështjeve që kanë të bëjnë me kohëzgjatjen e procedurave Gjykata ka marrë në konsideratë parimin e ushtrimit të duhur të drejtësisë, pra faktin që gjykatat vendase kanë detyrimin për të trajtuar në mënyrën e duhur çështjet që i paraqiten¹¹⁸. Vendimet në lidhje me shtyrjet e seancave për arsye specifike ose nxjerrja e provave mund të kenë rëndësinë e tyre në këtë kuadër. Në *Eëing kundër Mbretërisë së Bashkuar*¹¹⁹,

112. Ferrantelli dhe Santangelo kundër Italisë, 7 Gusht 1996.
113. Eckle kundër Republikës Federale të Gjermanisë, 15 Korrik 1982, para.82.
114. Shih shembullin Ceteroni kundër Italisë, 15 Nëntor 1996.
115. Unión Alimentaria Sanders S.A kundër Spanjës, para.35.
116. Ciricosta dhe Viola kundër Italisë, 4 Dhjetor 1995.
117. Beaumont kundër Francës, 24 Nëntor 1994.
118. Boddaert kundër Belgjikës, 12 Tetor 1992, para.39.
119. Ewing kundër Mbretërisë së Bashkuar, 56 DR 71.

120. Shih shembullin Vernillo kundër Francës, 20 Shkurt 1991, para.38.
121. Shih shembullin Zimmerman dhe Steiner kundër Zvicrës, 13 Korrik 1983, Guincho kundër Portugalisë, 10 Korrik 1984 dhe Bucholz kundër Republikës Federale të Gjermanisë, 6 Maj 1981.
122. Zimmerman dhe Steiner kundër Zvicrës, 13 Korrik 1983, para.29.
123. Shih shembullin Milasi kundër Italisë, 25 Qershore 1987, para.19 dhe Unión Alimentaria Sanders S.A. kundër Spanjës, 7 Qershor 1989, para.38.
124. Neni 5(3) paracakton : “Çdo njeri i arrestuar ose i ndaluar në përputhje me dispozitat e paragrafit 1.c të këtij Neni do të sillet para një gjyqtari ose një nënpunësi të autorizuar me ligj që të ushtrojë kompetenca gjyqësore dhe ka të drejtën e gjykimit brenda një afati të arsyeshëm ose të lirimimit në pritje të gjykimit. Lirimi mund të kushtëzohet me garanci për t'u paraqitur në gjyq.”

bashkimi i tre çështjeve që vonuan gjyqin nuk u konsiderua si arbitrar ose i paarsyeshëm ose që mund të shkaktonte vonesa të panevojshme duke pasur parasysh ushtrimin e duhur të drejtësisë.

Gjykata e ka bërë të qartë se përpjekjet e autoriteteve gjyqësore për të përshpejtuar procedurat sa më shumë të jetë e mundur luajnë një rol të rëndësishëm në sigurimin që kërkuesit të përftojnë garantimin e të drejtave brenda Neni 6¹²⁰. **Kështu gjykatës vendase i takon një detyrë mjaft e veçantë për të siguruar që të gjithë ata që luajnë një rol në procedurat të bëjnë të pamundurën për të shmangur ndonjë vonesë të panevojshme.**

Vonesat që janë shqyrtuar nga organet e Strasburgut që i atribuohen Shtetit përfshijnë në çështjet civile, shtyrjen e procesit gjyqësor duke lënë pezull rezultatet e një çështjeje tjetër, vonesa në drejtimin e seancës nga gjykata ose në prezantimin a nxjerrjen e provave nga ana e Shtetit, ose vonesa nga regjistri i gjykatës apo autoritetet e tjera administrative. Në çështjet penale përfshihen transferimi i çështjeve nga një gjykatë në tjetrën, seancat e çështjeve kundër dy ose më shumë të akuzuarve së bashku, komunikimi i vendimit tek i akuzuari dhe mbajtja e seancave të apelimeve¹²¹.

Gjykata u shpreh në çështjen e *Zimmerman dhe Steiner kundër Zvicrës* se Shtetet kanë detyrimin për të *“organizuar sistemet e tyre ligjore në mënyrë të tillë që të lejojnë gjykatat të përmbushin kushtet e Neni 6 (1) duke përfshirë atë të gjykimit brenda një afati kohor të arsyeshëm”*¹²².

Në çështjen e sipërpërmendur Gjykata konstatoi se kur arsyeja për një vonesë ishte një punë e prapambetur afatgjatë në sistemin e gjykatës së Shtetit, kishte ndodhur shkelje e garantimit të kohës së arsyeshme në Nenin 6 duke qënë se Shteti nuk kishte marrë masat e duhura për të përballuar situatën. Masat e duhura mund të përfshijnë caktimin e gjyqtarëve të tjerë ose personet tjetër administrativ. Megjithatë, normalisht nuk konstatohet një shkelje kur puna e prapambetur është vetëm e përkohshme dhe që bën përjashtim, dhe kur Shteti ka ndërmarrë masat e nevojshme mbrojtëse menjëherë. Në kryerjen e vlerësimit të kësaj situatë Gjykata përgatitet për të marrë parasysh sfondin politik dhe social të Shtetit në fjalë¹²³.

Çfarë përbën rrezik për kërkuesin?

Për shkak se ajo që përbën rrezik për kërkuesin merret në konsideratë kur bëhet vlerësimi i faktit nëse është përmbushur garantimi i afatit të arsyeshëm kohor, ndjekja penale pritet që të kryhet në afat më të përshpejtuar se ajo civile, veçanërisht kur një person i akuzuar mbahet në paraburgim. Kushti i afatit të arsyeshëm kohor sipas Neni 6 është i lidhur ngushtë me kushtin e afatit kohor të arsyeshëm sipas Neni 5 (3)¹²⁴. Gjykata ka shpjeguar se nëse seancat gjyqësore përzgjaten në mënyrë të panevojshme mbajtja në paraburgim do të bëhet e paligjshme. Paraburgimi nuk mund të konsiderohet se i përket qëllimit të

parashtruar në Nenin 5 (3) nëse kuadri kohor nuk është më i arsyeshëm. Gjykata ka parashtruar në shumë çështje, kryesisht kohët e fundit në *Jablonski kundër Polonisë*¹²⁵ parimet që duhet të zbatohen nga një gjyqtar në lidhje me kohëzgjatjen që i duhet një çështjeje për tu paraqitur në gjyq. Një dyshim i arsyeshëm, që duhet të bazohet në fakte objektivist të verifikueshme, mbi një person që mendohet se ka kryer një shkelje është gjithmonë një element i nevojshëm për mbajtje në paraburgim sipas Nenit 5 (1) c dhe Nenit 5 (3). Megjithatë në vetvete nuk përbën një justifikim për mbajtje në paraburgim, megjithëse personi mund të jetë kapur në mënyrë flagrante. Kjo do të përbente shkelje të Nenit 6 (2) (prezumimi i pafajsisë, shih më poshtë). Gjithashtu duhet të krijohen motivet objektivist të verifikueshme për të mbështetur privimin e lirisë si për shembull frika e arratisjes ose ndërhyrja tek dëshmitarët ose provat. Mbrojtja e rishikimit të rregullt në përmbajtje të Nenit 5 (3) kërkon që gjyqtari që autorizon mbajtjen e tejkzatur nën arrest të përmbushë kriteret në çdo rast ku të jepen arsye të kënaqshme e të mjaftueshme për të justifikuar se ato vazhdojnë të ekzistojnë për privimin e lirisë së tij. **Nuk** është e mjaftueshme për gjyqtarin që të mjaftohet me faktin se këto arsye qëndronin në kohën e arrestit fillestar, se çështja nuk është ende gati për t'iu nënshtruar procesit gjyqësor dhe se vonesa është e arsyeshme. Sigurisht që është e qartë se nëse gjyqtari konsideron se vonesat nuk janë të arsyeshme, mbajtja nën arrest automatikisht bëhet e paligjshme dhe

i burgosuri duhet të lirohet. Në çdo rast, me qëllim që të justifikohet mbajtja e gjatë nën arrest gjyqtarët duhet të tregojnë gjithashtu se i kanë përmbushur detyrimet e tyre dhe se nuk ka asnjë masë alternative më pak të rëndë se mbajtja në paraburgim (për shembull një masë që kufizon lirinë e lëvizjes) që do të mund të përmbushte kërkesat e prokurorit. Në *Jablonski kundër Polonisë* Gjykata konstatoi se, megjithëse sjellja e kërkuetit kontribuonte në zgjatjen e seancës gjyqësore, ajo nuk mori parasysh kohëzgjatjen e plotë (mbi pesë vjet) për të cilën autoritetet duhet të mbajnë përgjegjësi. Në këtë rast ishin shkelur si Nenit 5 ashtu edhe Nenit 6.

Duke iu kthyer çështjes së kushtit të afatit kohor të arsyeshëm të Nenit 6 në lidhje me ndjekjet civile, ato mund të kërkojnë përsheptimin nga ana e autoriteteve, veçanërisht kur procedimet janë kritike për kërkuetin dhe/ose kanë një cilësi të veçantë ose të paprapësueshme¹²⁶. Si më poshtë vijon janë dhënë disa shembuj:

- çështjet e kujdestarisë së fëmijëve. Në *Hokkanen kundër Finlandës* Gjykata deklaroi se "...është thelbësore që çështjet e kujdestarisë të trajtohen me procedurë të përsheptuar"¹²⁷. Në *Ignaccolo-Zenide kundër Rumanisë*¹²⁸ Gjykata theksoi faktin që vendimet mbi çështjet e fëmijëve të mos përcaktohen thjesht nga mbarimi i afatit kohor.
- Mosmarrëveshjet mbi punësimin. Në *Obermeier kundër Austrisë* Gjykata deklaroi se "...një nëpunës që konsideron se është

125. *Jablonski kundër Polonisë*, 21 Dhjetor 2000.
126. *H kundër Mbretërisë së Bashkuar*, 8 Korrik 1988, para. 85.
127. *Hokkanen kundër Finlandës*, 23 Shtator 1994, para. 72.
128. *Ignaccolo-Zenide kundër Rumanisë*, 25 Janar 2000.

pushuar pa të drejtë nga punëdhënësi i tij, ka një interes të rëndësishëm personal për të siguruar vendimin gjyqësor mbi ligjshmërinë e asaj mase në formë të menjëhershme”¹²⁹.

- ▶ Çështjet e plagosjeve personale. Në çështjen e *Silva Pontes kundër Portugalisë*¹³⁰ Gjykata deklaroi se kishte lindur nevoja për kujdes të veçantë kur kërkuesi pretendoi kompensim për plagosjet e rënda në një aksident në trafikun rrugor.
- ▶ Çështje të tjera ku shpejtësia është thelbi i gjykimit. Në *X kundër Francës*¹³¹ kërkuesi kishte marrë HIV-in nga një transfuzion i infektuar i gjakut dhe kërkoi seanca gjyqësore për kompensim kundër Shtetit. Përsa i përket gjendjes së aplikantes dhe jetëgjatësisë përkatëse Gjykata u shpreh se procesi gjyqësor që zgjati për dy vjet ishte paarsyeshmërisht i gjatë. Gjykatat vendase kishin dështuar në përdorimin e kompetencave të tyre për të përshpejtuar seancën. Në *A dhe të tjerë kundër Danimarkës* Gjykata u shpreh se “...autoritetet kompetente dhe administrative ishin nën një detyrim pozitiv sipas Nenit 6 (1) për të vepruar me kujdesin e duhur të kërkuar nga precedenti i gjykatës në mosmarrëveshje të këtij lloji”¹³².

129. Obermeier kundër Gjermanisë, 28 Qershor 1990, para.72.

130. Silva Pontes kundër Portugalisë, 23 Mars 1994, para.39.

131. X kundër Francës, 23 Mars 1991, para. 47-49.

132. A dhe të tjerë kundër Danimarkës, 8 Shkurt 1996, para. 78.

9. Çfarë kërkohet nga një gjykatë për të qenë (1) e pavarur dhe (2) e paanshme?

Neni 6 deklaron se çdokush ka të drejtën për një seancë gjyqësore nga një gjykatë e pavarur dhe e paanshme e krijuar me ligj. Dy kushtet e pavarësisë dhe paanshmërisë janë të ndërlidhura dhe shpesh Gjykata i merr në konsideratë së bashku.

Pavarësia

Gjykatat normalisht konsiderohen të jenë të pavarura dhe gjyqtarëve kombëtarë rrallë do t'u duhet të vendosin nëse një gjykatë është e pavarur, përveç situatave kur kërkohet që të konsiderohen vendimet e organeve jo-gjyqësore. Kur organe të tilla që nuk janë gjykata ushtrojnë funksione që janë përcaktuese për të drejtat civile ose akuzat penale, ato duhet të përputhen me kushtet e pavarësisë dhe paanshmërisë.

Kur merret vendimi nëse një gjykatë është e pavarur, Gjykata Evropiane merr në konsideratë:

- mënyrën e emërimit të anëtarëve të saj;
- kohëzgjatjen e detyrës së tyre;
- ekzistencën e garancive kundrejt presioneve të jashtme dhe
- çështjen nëse organi përfaqëson një dukje të pavarësisë objektive¹³³;

Gjykata është shprehur se gjykata duhet të jetë e pavarur si nga ekzekutivi edhe nga palët¹³⁴.

Përbërja dhe emërimi i anëtarëve

Gjykata është shprehur se prezenca e gjyqësorit ose e anëtarëve ligjërisht të kualifikuar në një gjyq është një indikator i fortë i pavarësisë së saj¹³⁵.

Në çështjen e *Sramek kundër Austrisë*¹³⁶, Gjykata konstatoi se gjykata në fjalë (Autoriteti Rajonal i Transaksioneve të Pasurive të Patundshme) nuk ishte e pavarur. Qeveria ishte palë në procesin gjyqësor dhe përfaqësuesi i qeverisë ishte mbikqyrësi hierarkik i raportuesit të gjykatës.

Fakti që anëtarët e një gjykate emërohen nga ekzekutivi kjo në vetvete nuk çënon Konventën¹³⁷. Për të treguar se ka shkelje të Nenit 6, kërkuesit do t'i duhet të tregojë që praktika e ndjekur për emërimin e anëtarëve e marrë si një e tërë nuk ishte e kënaqshme ose që krijimi i një gjykate të veçantë për të vendosur mbi një çështje është ndikuar nga motive që sygjerojnë një përpjekje për të ndikuar në rezultatet e saj¹³⁸.

Më tej, nëse anëtarët e një gjykate emërohen për periudha të caktuara kohore, kjo shihet si një garanci pavarësie. Në çështjen e *Le Compte kundër Belgjikës*¹³⁹, koha e qëndrimit në detyrë prej gjashtë vitesh të anëtarëve të Këshillit të Apelit u konstatua se parashikonte një garanci

133. Shih shembullin Campell dhe Fell kundër Mbretërisë së Bashkuar, 28 Qershor 1984, para.78.
134. Ringeissen kundër Austrisë, 16 Korrik 1971, para.95.
135. Le Compte kundër Belgjikës, 23 Qershor 1981, para.57.
136. Sramk kundër Austrisë, 22 Tetor 1984.
137. Campell dhe Fell kundër Mbretërisë së Bashkuar, 28 Qershor 1984, para. 79.
138. Zand kundër Austrisë, 15 DR 70, para.79.
139. Le Compte, Van Leuven, De Meyere kundër Belgjikës, 23 Qershor 1981.

të pavarësisë së tyre. Në *Campbell dhe Fell kundër Mbretërisë së Bashkuar*¹⁴⁰, anëtarët e Bordit për Vizitorët e Burgut u emëruan për tre vjet. Kjo u konsiderua një periudhë relativisht e shkurtër por dihej fakti se anëtarët nuk paguheshin dhe se ishte e vështirë që të gjendeshin vullnetarë, e kështu nuk u konstatua shkelje e Nenit 6.

Dukja e pavarësisë objektive

Dyshimet përsa i përket dukjes së pavarësisë në njëfarë mase duhet të justifikohen objektivisht. Në çështjen e *Belilos kundër Zvicrës*¹⁴¹ një “Bord lokal i Policisë” i cili gjykoi disa shkelje të kryera nga të miturit ishte i përbërë vetëm nga një anëtar – një polic i cili vepronte në kapacitetin e tij personal. Megjithëse ai nuk iu nënshtrua urdhërave, e bëri një betim që nuk mund ta linte atë, më vonë iu kthye detyrave në rajonin e tij dhe tendenca ishte që ai të konsiderohej si anëtar i forcave të policisë që varej nga superiorët dhe që ishte besnik ndaj kolegëve të tij, e si rrjedhojë do të thyente konfidencën që një gjykatë duhet të nxisë. Ekzistonin dyshime legjitime përsa i përket pavarësisë dhe paanshmërisë organizuese në Bordin e Policisë që nuk përmbushnin kushtet e Nenit 6 (1).

Varësia ndaj autoriteteve të tjera

Gjykata duhet të ketë pushtetin për të marrë një vendim detyrues që nuk mund të ndryshohet

nga një autoritet jo-gjyqësor¹⁴². Gjykatat ushtarake dhe organet e tjera disiplinore ushtarake janë konstatuar se shkelin Nenin 6 në këtë kontekst. Ekzekutivi mund të nxjerrë udhëzues për anëtarët rreth performacës së përgjithshme të funksioneve të tyre përsa kohë që udhëzues të tillë nuk janë në realitet instruksione për mënyrën sesi duhen marrë vendimet në çështje të caktuara¹⁴³.

Paanshmëria

Gjykata u shpreh në *Piersack kundër Belgjikës* se

*Ndërsa normalisht paanshmëria nënkupton mungesën e paragjykimeve ose anshmërisë, ekzistenca e saj ose mosekzistenca në mënyrë të dukshme në bazë të Nenit 6 (1) të Konventës do të testohet në mënyra të ndryshme. Mund të bëhet një dallim në këtë kontekst midis një mënyre subjektive që përbën përpjekjen për të siguruar dënimin personal të një gjyqtari të caktuar në një çështje të caktuar, dhe një mënyrë objektive që nënkupton përcaktimin nëse ai ofron garanci të mjaftueshme për të përjashtuar ndonjë dyshim legjitim në këtë kuadër*¹⁴⁴.

Përsa i përket paanshmërisë **subjektive** Gjykata kërkon prova të anshmërisë aktuale. Paanshmëria personale e një gjyqtari të duhur të emëruar prezumohet derisa të ketë prova për të kundërtën¹⁴⁵. Ky është një prezumim shumë i fortë dhe në praktikë është mjaft e vështirë që të provohet anshmëria personale. Asnjë pretendim i tillë nuk ka qenë i suksesshëm në Strasburg

140. Campbell dhe Fell kundër Mbretërisë së Bashkuar, 28 Qershor 1984, para.80.

141. Belilos kundër Zvicrës, 29 Prill 1988, para. 66-67.

142. Shih shembullin Findlay kundër Mbretërisë së Bashkuar, 25 SHkurt 1997, para.77.

143. Campbell dhe Fell, 28 Qershor 1984, para.79.

144. Piersack kundër Belgjikës, 1 Tetor 1982, para.30.

145. Hauschildt kundër Danimarkës, para.47.

panvarësisht nga ankimet e shpeshta.

Përsa i përket testit të objektivitetit Gjykata deklaroi në *Fey kundër Austrisë* se

Në bazë të testit të objektivitetit duhet të përcaktohet nëse, përveç faktit të sjelljes personale të gjyqtarit, ekzistojnë fakte të vërtetueshme që mund të ngrenë dyshime përse i përket paanshmërisë së tij. Në këtë kuadër edhe dukja e pavarësisë objektive mund të ketë rëndësinë e vet. Ajo që është në rrezik ka të bëjë me besueshmërinë që duhet të nxisin gjykatat në një shoqëri demokratike në publik dhe mbi të gjitha, përse i përket ndjekjeve penale në të akuzuarin. Kjo nënkupton që në marrjen e vendimit nëse në një çështje të caktuar ekziston një arsye legjitime për të pasur frikë se një gjyqtari të caktuar i mungon paanshmëria, këndvështrimi i të akuzuarit është i rëndësishëm por jo vendimtar. Ai që është vendimtar është fakti nëse kjo frikë mund të justifikohet në mënyrë objektive¹⁴⁶.

Gjykata e ka bërë të qartë që cilido gjyqtar në lidhje me të cilin ekziston një arsye legjitime për të pasur frikë se i mungon paanshmëria duhet të tërhiqet¹⁴⁷.

Ekzistenca e procedurave kombëtare për sigurimin e paanshmërisë janë gjithashtu me vend në këtë kuadër. Ndërsa Konventa nuk specifikon shprehimisht se duhet të ketë mekanizma me anë të të cilëve palët në procesin gjyqësor do të jenë në gjendje të sfidojnë paanshmërinë, shkeljet e Nenit 6 kanë më shumë të ngjarë të ndodhin kur ato mekanizma mungojnë. **Nëse një i pandehur ngre problemin e paanshmërisë, ajo duhet të**

hetohet përveç kur është “haptazi pa vlerë një hetim i tillë”¹⁴⁸.

Problemi është ngritur shpesh në gjykatat e Strasburgut në kontekstin e racizmit. Të dy parimet e parashtruara në çështjet e mëposhtme zbatohen njësoj në format e tjera të paragjyqimeve ose paanshmërisë.

Në çështjen e *Remli kundër Francës*¹⁴⁹, një deklaratë e bërë nga një prej anëtarëve të jurisë ku thuhej se “për më tepër, unë jam racist” u dëgjua rastësisht nga një person i tretë. Gjykata vendase vendosi që nuk ishte në gjendje të bënte vërejtje formale për ngjarjen që pretendohet se kishte ndodhur jashtë prezencës së saj. Gjykata Evropiane vërejtje se gjykata kombëtare nuk kishte bërë ndonjë kontroll për të verifikuar paanshmërinë, duke privuar kështu kërkuuesin nga mundësia për të marrë masa për situatën që binte në kundërshtim me kushtet e Konventës. Kështu, Gjykata konstatoi shkelje të Nenit 6.

Ndërsa gjykata vendase **ka drejtuar qartësisht një hetim të duhur përse i përket pretendimit të anshmërisë** dhe ka konkluduar se gjyqi në fjalë ishte i drejtë. Gjykata Evropiane ngurroi të vërë në dyshim konkluzionin e saj. Në çështjen *Gregory kundër Mbretërisë së Bashkuar*¹⁵⁰, u kalua një shënim tek gjyqtari nga juria ku thuhej “juria po jep shenja të nënkuptimeve raciale. Një anëtar duhet të përjashtohet”. Gjyqtari ia tregoi shënimin prokurorit dhe palës mbrojtëse. Ai paralajmëroi gjithashtu jurinë që të vendoste mbi çështjen në bazë të provave dhe të linin mënjanë ndonjë paragjykim. Gjykata u shpreh se kjo

146. Fey kundër Austrisë, 24 Shkurt 1993, para.30.

147. Piersack kundër Belgjikës, para.30, Notier para.33, Hauschildt, para.48.

148. Remli kundër Francës, 30 Mars 1996.

149. Remli kundër Francës, 30 mars 1996, para.48.

150. Gregory kundër Mbretërisë së Bashkuar, 25 Shkurt 1997.

ishtë e mjaftueshme për qëllimet e Nenit 6. Ajo konstatoi se ishte e rëndësishme që pala mbrojtëse nuk kërkoi shkarkimin e jurisë apo ti pyeste ata në seancë të hapur nëse ishin në gjendje që të vazhdonin e të kthenin vendimin duke u bazuar vetëm në prova. Gjyqtari i gjyqit kishte hartuar një deklaratë të qartë, të detajuar e të fortë ku udhëzohej juria që të hiqte nga mendja “çdo lloj mendimi a paragjykimi të një forme a një tjetre”. Gjykata më tej u shpreh duke krahasuar çështjen me atë të *Remli kundër Francës* se

Në atë rast gjyqtarët dështuan në reagimin ndaj pretendimit se një anëtar i jurisë i identifikueshëm ishte dëgjuar të thoshte se ai ishte racist. Në çështjen aktuale gjyqtari u përball me një pretendim të racizmit të jurisë, që, megjithëse ishte e përgjithshme dhe e paqartë, nuk mund të thuhet se i mungonte thelbi. Në ato rrethana ai ndër morri hapat e mjaftueshme për të kontrolluar që gjykata ishte krijuar si një gjykatë e paanshme brenda kuptimit të Nenit 6 (1) të Konventës dhe kishte ofruar garanci të mjaftueshme për të hequr ndonjë dyshim në lidhje me këtë pikë.¹⁵¹

Në çështjen e mëvonshme të *Sander kundër Mbretërisë së Bashkuar* Gjykata megjithatë konsideroi që **kur reagimi i gjyqtarit për prova të ngjashme racizmi ndërmjet jurisë kishte qënë jo i duhur**, atëherë ka ndodhur shkelje e Nenit 6. Gjykata deklaroi se

...gjyqtari duhet të kishte reaguar në mënyrë më vendimtare sesa kërkimi i thjeshtë që bëri për të dhënë siguri se juria mund t'i linte mënjanë paragjykimet e saj dhe të vendoste vetëm në

bazë të provave. Duke dështuar për të arritur një gjë të tillë, gjyqtari nuk siguroi garanci të mjaftueshme për të përjashtuar çdo lloj dyshimi të justifikueshëm objektivisht përse i përket paanshmërisë së gjykatës. Ajo vijoi se gjykata që dënoi kërkuesin nuk ishte e paanshme nga një pikëpamje objektive¹⁵².

Rolet e ndryshme të gjyqtarit

Shumë nga precedentët mbi paanshmërinë e gjyqësorit kanë lidhje me situata ku një gjyqtar luan role të ndryshme procedurale gjatë procesit gjyqësor. Në çështjen e *Piersack kundër Belgjikës*¹⁵³ gjyqtari që dha dënimin për kërkuesin kishte qënë më parë anëtar i departamentit që kishte hetuar mbi çështjen e kërkuesit dhe që kishte nisur ndjekjen penale kundër tij. Gjykata konstatoi shkelje të Nenit 6.

Në *Hauschildt kundër Danimarkës*¹⁵⁴, Gjykata konstatoi shkelje kur gjyqtari që drejtonte seancën kishte marrë vendime në masën e paraburgimit. Kjo i nënshtrohej një tipari të veçantë në kuptimin që nga nëntë rastet për vendimet për kthim në burg ai iu referua “një dyshimi veçanërisht të fortë” të fajësisë së kërkuesit. Gjykata u shpreh se ndryshimi me çështjen që duhej zgjidhur në gjyq ishte jothelbësor dhe frika e kërkuesit ishte e justifikuar në mënyrë objektive.

Një shembull tjetër është ai i çështjes *Ferrantelli dhe Santangelo kundër Italisë*¹⁵⁵ ku Gjykata konstatoi një shkelje të Nenit 6 kur

151. Gregory kundër Mbretërisë së Bashkuar, 25 Shkurt 1997, para. 49.

152. Sander kundër Mbretërisë së Bashkuar, 9 Maj 2000.

153. Piersack kundër Belgjikës, 1 Tetor 1982.

154. Hauschildt kundër Danimarkës, 24 Maj 1984.

155. Ferrantelli dhe Santangelo kundër Italisë, 7 Gusht 1996.

gjqqtari që drejtonte seancën në gjykatën e apelit kishte qënë i përfshirë në dënimin e të bashkë-akuzuarve në një rast tjetër gjyqësor. Ky gjykim përmbante referenca të shumta për kërkuesit dhe përfshirjen e tyre përkatëse në atë çështje. Gjithashtu, gjykimi i gjykatës së apelit që dënoi kërkuesit përmendte mjaft pjesë nga vendimi i mëparshëm në lidhje me kërkuesit e bashkë-akuzuar. Gjykata konstatoi se këto rrethana ishin të mjaftueshme për të justifikuar shqetësimin e kërkuesve dhe mungesa e paanshmërisë e gjykatës së apelit ishte e justifikuar objektivisht.

*Oberschlick Nr.1 kundër Austrisë*¹⁵⁶ kishte të bënte me procesin gjyqësor përpara gjykatës së apelit ku tre gjyqtarë kishin marrë pjesë gjithashtu në gjykimin në shkallën e parë. Gjykata Evropiane konstatoi se kjo përbënte shkelje të së drejtës për një gjykim të paanshëm.

Në *De Haan kundër Vendeve të Ulta*¹⁵⁷ gjyqtari që drejtonte gjyqin e apelit duhej të vendoste për një objeksion kundër vendimit për të cilin ai ishte përgjegjës. Gjykata konstatoi se shqetësimi i kërkuesit në lidhje me paanshmërinë objektive të gjyqtarit ishte e drejtë dhe konstatoi shkelje të Nenit 6.

Në një çështje të fundit kundër Zvicrës¹⁵⁸, Gjykata konstatoi shkelje të Nenit 6 (1) ku kërkuesi ishte përfshirë në proces gjyqësor që ishte i përbërë nga pesë gjyqtarë. Dy prej tyre punonin me orë të pjesshme dhe vepronin si përfaqësues të palës tjetër në proces tjetër gjyqësor, por të parashtruar nga i njëjti aplikant. Gjykata vërejtë se legjislacioni dhe praktika në sistemin e

orëve të pjesshme të punës në gjykatë mund të konsiderohej se ishte në pajtim me Nenin 6, dhe në rrezik mund të ishte vetëm mënyra në të cilën ishin drejtuar punimet në këtë çështje. Ndërsa nuk kishte ndonjë lidhje materiale midis çështjes së kërkuesit dhe procedimeve të ndara në të cilat të dy avokatët kishin vepruar si përfaqësues ligjorë, kishte në fakt një mbivendosje në kohë. Kërkuesi si rrjedhojë mund të kishte arsye për faktin se gjyqtari në fjalë do të vazhdonte t'a konsideronte atë si palë kundërshtuese dhe kjo çështje mund t'i kishte dhënë shkak shqetësimit legjitim se gjyqtari nuk po e trajtonte çështjen me paanshmërinë e duhur.

Fakti i thjeshtë se gjyqtari ishte përfshirë më parë me një çështje të kërkuesit nuk është i mjaftueshëm në vetvete që të rezultojë në shkelje të Nenit 6 (1). Tiparet e veçanta si ato në çështjet e përshkruara më sipër kërkohen të jenë përtej njohurive të gjyqtarit mbi dosjen përkatëse.

Rikthimi i seancave

Nëse një vendim ndalon në apel dhe rikthehet në shkallën e parë të gjykatës për marrjen e një vendimi të ri, nuk konstatohet automatikisht shkelje e Nenit 6 sepse i njëjti organ, me ose pa të njëjtën përbërje, do të vendosë përsëri mbi çështjen¹⁵⁹. Në çështjen *Thomman kundër Zvicrës*¹⁶⁰, kërkuesi u ri-dënuar nga gjykata që e kishte dënuar atë në mungesë. Gjykata nuk mendoi se kjo përbënte shkelje të Nenit 6 duke qënë se gjyqtarët do të kishin parasysh faktin se

156. Oberschlick Nr.1 kundër Austrisë, 23 Maj 1991.

157. De Haan kundër Hollandës, 26 Gusht 1997.

158. Wettstein kundër Zvicrës, 21 Dhjetor 2000.

159. Ringelsen kundër Austrisë, 16 Korrik 1971, para.97.

160. Thomann kundër Zvicrës, 10 Qershor 1996.

ata e kishin marrë vendimin e tyre të parë duke u bazuar në prova të kufizuara dhe se do të ndërmerrnin hapa të tjerë për çështjen mbi baza të kuptimit dhe ndryshe nga hera e parë.

Gjykimi i specializuar

Gjykata njih faktin se ka arsye të forta për të mbajtur seanca përpara organeve gjykuese të specializuara ku nevojiten njohuri teknike profesionale. Kjo mund të përfshijë caktimin e anëtarëve të gjykatës që janë profesionistë në fushën specialiste në fjalë, për shembull gjykata disiplinore mjekësore. Kur ka lidhje të drejtpërdrejta midis anëtarëve të gjykatës dhe ndonjëris nga palët, ata anëtarë duhet të tërhiqen. Kur ngrihet një dyshim legjitim, mund të mjaftojë që të përcaktohet prezenca e anëtarëve të gjykatës ose të bëhet një votim i fshehtë. Çështja e *Langborger kundër Suedisë*¹⁶¹ kishte të bënte me një seancë në Gjykatën e Strehimit dhe Qiramarrjes. Ajo ishte e përbërë nga dy gjyqtarë profesionistë dhe dy vlerësues profesionistë të emëruar nga pronarët dhe shoqata e qiramarrjes. Vlerësuesit profesionistë kishin lidhje të ngushta me dy organizatat që kërkonin të respektohej klauzola që kërkuesi kishte kundërshtuar. Shqetësimi legjitim se interesat e tyre ishin në kundërshtim me të tija nuk ishte i mjaftueshëm se drejtuesi gjyqësor kishte të drejtën finale të vendimit.

161. Langborger kundër Suedisë, 22 Qershor 1989.

162. Pfeiffer dhe Plankl kundër Austrisë, 25 Shkurt 1992.

163. Oberschlick (Nr.1) kundër Austrisë, 23 Maj 1991.

Juritë

Parimet e sipërpërmendura zbatohen njësoj për juritë.

Dorëheqja

Gjykata nuk ka hartuar udhëzues të qartë për masën në të cilën një i akuzuar mund të japë dorëheqjen nga e drejta e tij për një gjyq të drejtë e të paanshëm. Gjykata megjithatë ka deklaruar se për aq sa është e mundur dorëheqja do të vihet kufizimi dhe garancitë minimale duhet të qëndrojnë që të mos jetë vetëm në varësi të palëve. **Dorëheqja duhet të jepet në mënyrë të qartë.** Palët duhet të kenë marrë parasysh dyshimet përse i përket paanshmërisë, të kenë pasur mundësinë të ngrenë çështjen dhe të kenë deklaruar se janë të kënaqur me përbërjen e gjyqit. **Një dështim i thjeshtë për të kundërshtuar nuk mjafton për të dhënë dorëheqjen.** Gjykata u shpreh në *Pfeiffer dhe Plankl kundër Austrisë*¹⁶² se dështimi për të kundërshtuar dy gjyqtarët e gjykatës për të cilët ishin bërë hetime dhe ishin skualifikuar për të qënë të tillë nuk ishte i mjaftueshëm për tu konsideruar si dorëheqje. Në *Oberschlick Nr.1 kundër Austrisë*¹⁶³ gjyqtari drejtues në një gjykatë apeli kishte marrë pjesë në seanca të tjera gjyqësore dhe nuk supozohej që të drejtonte gjyqin në bazë të Kodit të Procedurës Penale. Kërkuesi nuk debatoi për prezencën e gjyqtarit, por ai nuk ishte në dijeni të faktit se

dy gjyqtarë të tjerë ishin skualifikuar në mënyrë të ngjashme. Gjykata konstatoi se ai nuk kishte hequr dorë nga e drejta e tij për një gjykim të paanshëm.

Krijuar me ligj

Në lidhje me kushtin që një gjykata do të krijohet me ligj, Komisioni u shpreh në *Zand kundër Austrisë* se

Është objekti dhe qëllimi i klauzolës së Nenit 6 (1) që të kërkojnë që gjykatat të "krijohen me ligj" dhe që organizimi gjyqësor në një shoqëri demokratike të mos varet nga pushteti i Ekzekutivit, por të rregullohet me ligj që del nga Parlamenti. Megjithatë, kjo nuk nënkupton që legjislacioni i deleguar si i fillë është i papranueshëm në çështjet që kanë të bëjnë me organizimin gjyqësor. Neni 6 (1) nuk kërkon që legjislatura të rregullojë secilin dhe çdo detaj në këtë fushë nga një Akt Formal i Parlamentit nëse legjislatura përcakton të paktën kuadrin organizativ për organizimin gjyqësor¹⁶⁴.

164. Zank kundër Austrisë, 15 DR 70.

10. Çfarë përfshin nocioni i një “procesit të drejtë”?

Neni 6 deklaron se çdokush ka të drejtën e një seance të drejtë gjyqësore. Kjo shprehje përfshin shumë aspekte të procesit të duhur të së drejtës, si e drejta për akses në gjykatë, për një seancë në prezencën e të akuzuarit, e drejta për të mos kontribuar në vetë-inkriminim, barazia në mjete, e drejta për seanca gjyqësore me palë kundërshtuese dhe një gjykim i arsyeshëm.

Detyra e gjyqtarit është të sigurojë që të gjitha palët në një mosmarrëveshje të kenë një “seancë të drejtë gjyqësore” për të cilën Konventa i jep këtë të drejtë.

Aksesi në gjykatë

Nuk ka një garantim të shprehur mbi të drejtën e aksesit në një gjykatë në tekstin e Nenit 6, por Gjykata Evropiane është shprehur se kjo dispozitë siguron për këdo të drejtën për të bërë çdo lloj pretendimi në lidhje me të drejtat e tij/saj civile dhe detyrimet përpara një gjykate apo tribunali. Neni 6 përfshin të drejtën për të paraqitur në gjykatë, në të cilën e drejta për akses, që do të thotë e drejta për të filluar seancat gjyqësore përpara gjykatës në çështjet civile përbën vetëm një aspekt.

Gjykata u shpreh në *Golder kundër Mbretërisë së Bashkuar* se

Nëse Neni 6 (1) do të kuptohej se kishte lidhje

ekskluzivisht me drejtimin e një veprimi të caktuar që ka filluar përpara një gjykate, një Shtet Kontraktues, pa vepruar në kundërshtim me atë dokument, duhet të eliminojnë gjykatat ose t’ia heqin juridiksionin atyre duke u kufizuar në marrjen e vendimeve për disa veprime civile dhe t’ia besojnë të tjerat organeve që varen nga qeveria...do të ishte e paimagjinueshme sipas mendimit të Gjykatës që Neni 6 (1) të përshkruajë në detaj garancitë procedurale që i jepen palëve në një ndjekje gjyqësore dhe nuk duhet të mbrojë së pari atë që është e mundur të përfitohet nga garancitë e dhëna, d.m.th. aksesit në gjykatë. Karakteristikat e një procesi gjyqësor të drejtë, të hapur dhe të shpejtë nuk do të kenë vlerë fare nëse nuk do të ketë procedime gjyqësore¹⁶⁵.

Megjithatë, **e drejta për akses në gjykatë nuk është një e drejtë absolute.** Gjykata vijoi duke deklaruar në *Golder kundër Mbretërisë së Bashkuar* se vetë natyra e saj kërkon rregullore përkatëse (që mund të ndryshojë në kohë dhe vendndodhje sipas nevojave dhe burimeve të komunitetit dhe të individëve) të hartuara nga Shteti, megjithëse rregullore të tilla nuk duhet të çënojnë aspak thelbin e së drejtës as të hyjë në konflikt me të drejtat e tjera të mishëruara në Konventë.

Në precedentin e saj Gjykata është shprehur më tej se çdo lloj kufizimi do të jetë në pajtim me Nenin 6

- nëse ndjek një synim legjitim dhe
- nëse ekziston një marrëdhënie e arsyeshme

165. *Golder kundër Mbretërisë së Bashkuar*, 21 Shkurt 1975, para.35.

proporcionaliteti midis mjeteve të përdorura dhe synimit që kërkohet të përmbushet¹⁶⁶.

Çështja e *Goldër kundër Mbretërisë së Bashkuar* kishte të bënte me një të burgosur të cilit i ishte refuzuar leja për të kontaktuar me avokatin e tij për të paraqitur çështjen e tij civile për shpifje kundër një oficeri burgu. Gjykata u shpreh se kjo ishte shkelje e Nenit 6 – e drejta për akses në gjykatë nuk duhet vetëm të ekzistojë, por duhet të jetë gjithashtu efektive. Gjykata u shpreh gjithashtu se pamundësia e një të burgosuri për të patur konsultime konfidenciale përveç seancës gjyqësore me një avokat e privonte atë nga e drejta për akses në gjykatë¹⁶⁷.

Në disa çështje akses në gjykatë refuzohet për shkak të **natyrës së ndërgjygjësimit**. Gjykata ka njohur faktin se kufizimet për akses në gjykatë për të miturit, personat me probleme mendore, të falimentuarit dhe ndërgjygjësit shqetësues nuk ndjekin një synim legjitim¹⁶⁸. Në çështjen e *Canea Catholic Church kundër Greqisë*¹⁶⁹ një gjykatë vendosi që kisha aplikuese nuk kishte personalitet ligjor në të drejtën greke. Kjo çoi në pezullimin e çështjes së ngritur për të bërë vlerësimin e të drejtës së tij për pronën. Gjykata Evropiane megjithatë deklaroi se kjo e kishte dëmtuar thelbin e të drejtës për gjykatë dhe se kishte konstatuar shkelje të Nenit 6. Gjykata gjithashtu kishte konstatuar shkelje kur procedimet ligjore mund të trajtoheshin vetëm nga një organ tjetër panvarësisht nga interesi i drejtpërdrejtë i kërkuesve në procedime. Në çështjen e *Philis kundër Greqisë*¹⁷⁰, kërkuesi që ishte një inxhinier

në profesion kërkoi shpërblim për punën e bërë. Kjo mund të ndiqej vetëm nga Dhoma e Teknikë e Greqisë. Gjykata u shpreh se ndërsa kjo procedurë mund ti kishte siguruar përftimet inxhinierëve për përfaqësim ligjor të specializuar me pak shpenzime, ishte e pamjaftueshme për të justifikuar heqjen e kapacitetit të kërkuesit për të ndjekur një veprim në pretendimin e tij.

Në *Airey kundër Irlandës* një bashkëshorteje iu refuzua **ndihma ligjore** për të ndjekur procedime gjyqësore për tu ndarë nga bashkëshorti. Gjykata u shpreh se

*Neni 6 (1) ndonjëherë mund të detyrojë Shtetin që të parashikojë asistencë për një avokat kur një asistencë e tillë del se është e domosdoshme për akses efektiv në gjykatë ose sepse përfaqësimi ligjor bëhet i detyrueshëm duke qënë se zbatohet kështu nga legjisllacionet kombëtare të disa Shteteve Kontraktuese për lloje të ndryshme ndërgjygjësie, ose për shkak të arsyes së kompleksitetit të procedurës apo të çështjes*¹⁷¹.

Gjykata konstatoi se kërkuesi në këtë çështje nuk gëzonte një të drejtë efektive për akses në Gjykatën e Lartë për qëllime të nxjerrjes së një peticioni për një dekret për ndarje gjyqësore.

E drejta për akses në gjykatë ndonjëherë mund të shkelet kur ekziston një **imunitet** që efektivisht ndalon një veprim që të ndodhë. Në çështjen e *Osman kundër Mbretërisë së Bashkuar*¹⁷² që kishte të bënte me një imunitet të politikës publike për të paditur për neglizhencë ndaj policisë që vepron në kapacitet hetues ose ndalues, Gjykata u shpreh se synimi i rregullit

166. Ashingdane kundër Mbretërisë së Bashkuar, 28 Maj 1985, para.57.

167. Campbell dhe Fell kundër Mbretërisë së Bashkuar, 28 Qershor 1984, para.111-113.

168. M kundër Mbretërisë së Bashkuar, 52 DR 269.

169. Canea Catholic Church kundër Greqisë, 16 Dhjetor 1997.

170. Philips kundër Greqisë, 27 Gusht 1991.

171. Airey kundër Irlandës, 9 Tetor 1979, para.26.

172. Osman kundër Mbretërisë së Bashkuar, 28 Tetor 1998.

përjashtues mund të pranohet si legjitim duke qënë se i drejtohej ruajtës së efikasitetit të policisë në parandalimin e krimit dhe çrregullimeve. Megjithatë, zbatimi i rregullit në këtë çështje pa hetim në vazhdim në interesin publik shërbeu për ti dhënë një imunitet të përgjithshëm policisë për aktet dhe pakujdesitë gjatë hetimeve dhe kontrollit ndaj krimit që çonin në kufizime të pajustificuara për të drejtën e një individi për të vendosur mbi meritat e një pretendimi në çështje meritorë. Gjykata si rrjedhim konstatoi shkelje të Nenit 6.

Megjithatë në *Ashingdane kundër Mbretërisë së Bashkuar*¹⁷³ që kishte të bënte me imunitetin në statut për të drejta civile që përjashtonin pacientë të sëmurë mendorë për të ngritur pretendime kundër personelit apo autoriteteve shëndetësore pa leje me motivin e besimit të përdorur keq ose të mungesës së kujdesit të duhur, Gjykata u shpreh se kufizimet e vëna në këtë rast, në limitimin e ndonjë të drejte nga ana e autoriteteve përgjegjëse nuk dëmtoi vetë thelbin e të drejtës së kërkuesit për gjykatë apo shkeli parimin e proporcionalitetit. Gjykata më tej u shpreh në këtë çështje se kërkuesi megjithatë mund të niste procedimet për neglizhencë.

Gjykata gjithashtu mund të konstatojë shkelje të së drejtës për akses në gjykatë kur gjykata vendase apo tribunali në fjalë nuk ka **juridiksion të plotë** mbi faktet dhe çështjet ligjore kur i paraqitet një çështje. Kur bëhet vlerësimi nëse ka ndodhur një shkelje Gjykata do të marrë parasysh subjektin-çështje të mosmarrëveshjes

nëse gjykata, edhe me kompetenca të kufizuara, do të mund të rishikojë në mënyrën e duhur çështjet që diskutohen, mënyrën sesi u arrit në marrjen e vendimit dhe në përmbajtjen e mosmarrëveshjes duke përfshirë motivet e duhura dhe aktuale të veprimit apo apelimit.

Në çështjen e *Bryan kundër Mbretërisë së Bashkuar*¹⁷⁴ çështja në diskutim ishte që të vihehin në zbatim procedimet për shkelje të lejes së planifikimit. Gjykata u shpreh se megjithëse apeli në Gjykatën e Lartë u kufizuan në çështjen e së drejtës dhe si rrjedhim juridiksioni i saj mbi faktet ishte i kufizuar, kjo nuk rezultonte në shkelje të Nenit 6. Gjykata theksoi karakterin profesional të planifikimit që konsiderohej të ishte shembull tipik i ushtrimit të aktit vetëgjykimor të autoriteteve në rregulloren për sjelljen e qytetarit. Qëllimi i rishikimit nga ana e Gjykatës së Lartë ishte e mjaftueshme.

Megjithatë, në çështjen *Vasilescu kundër Rumanisë*¹⁷⁵, Gjykata në fakt konstatoi shkelje të Nenit 6 kur gjykatat vendase nuk kishin juridiksion për të shqyrtuar në pretendim për kthim prone të konfiskuar gjatë regjimit Komunist. Gjykata pranoi interpretimin e të drejtës procedurale vendase nga Gjykata e Lartë e Drejtësisë e Rumanisë që gjykoi se asnjë gjykatë në fakt nuk kishte juridiksion për të vendosur për pretendimin e kërkuesit. Procedurat e vetme të disponueshme ishin përpara Departmantit të Prokurorit të Përgjithshëm. Gjykata në Strasburg konstatoi se Departamenti nuk ishte një tribunal i pavarur brenda kuptimit të Nenit 6 (1).

173. *Ashingdane kundër Mbretërisë së Bashkuar*, 28 Maj 1985.

174. *Bryan kundër Mbretërisë së Bashkuar*, 22 Nëntor 1995, para.45.

175. *Vasilescu kundër Rumanisë*, 22 Maj 1998.

Të qënit të pranishëm në procesin gjyqësor

Gjykata është shprehur se i akuzuari në procesin penal duhet të jetë i pranishëm në seancën gjyqësore¹⁷⁶. Objekti dhe qëllimi i Nenit 6 (1) dhe 6 (3) c-e presupozojnë praninë e të akuzuarit.

Përsa i përket çështjeve civile kushti që palët të jenë të pranishme kufizohet deri në disa lloj çështjesh, si për shembull ato që përfshijnë vlerësimin që duhet bërë për sjelljen personale të një pale.

Një gjyq penal në mungesë të të akuzuarit apo të një pale mund të lejohet në disa rrethana përjashtuese nëse autoritetet kanë vepruar me kujdes, por nuk kanë mundur të vënë në dijeni personin përkatës për ta marrë në seancë¹⁷⁷ dhe mund të lejohet në interesat e ushtrimit të drejtësisë në disa raste sëmundjesh¹⁷⁸.

Një palë mund të heqë dorë nga e drejta për të qenë i pranishëm në një seancë dëgjimore, por vetëm nëse aktdorëheqja është e qartë dhe “që ndiqet nga një mbrojtje minimale e duhur për rëndësinë e saj”¹⁷⁹. Megjithatë, nëse i akuzuari në një çështje heq dorë nga e drejta e tij, atij duhet t’i lejohet gjithsesi përfaqësimi ligjor¹⁸⁰.

Në çështjen e F.C.B kundër *Italisë*¹⁸¹ një gjykatë italiane e riktheu çështjen për gjykim në mungesë të kërkuesit megjithëse ishte informuar nga këshilltari i tij ligjor se ai mbahej

në paraburgim jashtë shtetit. Gjykata deklaroi se kërkuesi nuk kishte shprehur dëshirën për të hequr dorë nga pjesëmarrja dhe nuk pranoi argumentin e paraqitur nga Qeveria se ai kishte përdorur qëllimisht taktika vonese për të mos i dhënë autoriteteve italiane adresën e tij. Autoritetet italiane ishin në dijeni të faktit se kërkuesi i ishte nënshtruar procedimeve jashtë shtetit dhe zor se mund të ishte në pajtim me kujdesin e kërkuar për të siguruar të drejtat e mbrojtjes që të ishin ushtruar efektivisht për të vazhduar gjyqin pa ndërhyrje hapa të tjerë për të qartësuar pozicionin e kërkuesit.

E drejta e një personi për të qënë i pranishëm në një apel do të varet nga natyra dhe qëllimi i seancës. Gjykata konsideron se një seancë në prani të të akuzuarit nuk është vendimtare në një seancë apeli ashtu si është kur është i pranishëm në gjyq. Nëse gjykata e apelit do të konsiderojë vetëm çështjet e së drejtës, seanca në prani të të akuzuarit nuk do të jetë e domosdoshme. Situata është e ndryshme megjithatë nëse gjykata e apelit do të konsiderojë gjithashtu faktet e çështjes. Në përcaktimin nëse i akuzuari ka të drejtë për të qënë i pranishëm Gjykata do të marrë në konsideratë atë që përbën rrezik për të dhe nevojën e gjykatës për praninë e të akuzuarit për të përcaktuar faktet.

Në çështjen e *Kremzou kundër Austrisë*¹⁸² kërkuesi ishte përjashtuar nga një seancë bazuar në ligj dhe Gjykata konstatoi se prania e tij nuk kërkohet në bazë të Nenit 6 (1) ose 6 (3) c duke qënë se avokati i tij ishte në gjendje të ndiqte gjyqin

176. Ekbatani kundër Suedisë, 26 Maj 1988, para.25.

177. Colozza kundër Italisë, 22 Janar 1985.

178. Shih shembullin Ensslin et al kundër Republikës Federale të Gjermanisë, 14 DR 64, ku aplikantët rezultuan të papërshtatshëm për të marrë pjesë pas një greve urie. Sidoqoftë Komisioni theksoi faktin se avokatët e aplikantëve qenë present.

179. Poitrimol kundër Francë, 23 Nëntor 1993.

180. Shih shembullin Pelladoah kundër Hollandës, 22 Shtator 1994, ku Gjykata gjeti shkelje të Nenit 6(1) dhe Nenit 6(3)c.

181. F.C.B kundër Italisë, 28 Gusht 1991.

182. Kremzow kundër Austrisë, 21 Shtator 1993.

dhe të fliste në emër të tij. Megjithatë, Gjykata konstatoi shkelje kur kërkuesi u përjashtua nga seanca e apelit mbi dënimin, që përfshinte rritje të dënimit me burgim të përjetshëm dhe vendosjen në një burg të veçantë duke u nisur nga motivimi i krimit për të cilin juria nuk kishte mundur të përcaktonte qartë. Gjykata u shpreh se meqë vlerësimi i karakterit të kërkuesit, gjendja e tij mendore dhe motivimi ishin të rëndësishëm për procesin gjyqësor dhe kërkuesi rrezikonte mjaftueshëm, ai duhet të ishte në gjendje të ishte i pranishëm dhe të merrte pjesë ashtu si dhe avokati i tij.

E drejta për të mos kontribuar në vetë-inkriminim

Gjykata është shprehur se e drejta për seancë të drejtë gjyqësore në çështjet penale përfshin “të drejtën e gjithsecilit të akuzuar për një kundravajtje penale...të mos flasë dhe të mos kontribuojë në vetë-inkriminimin e tij”¹⁸³.

Në çështjen e *Saunders kundër Mbretërisë së Bashkuar* Gjykata deklaroi se

Gjykata kujton se megjithëse jo specifikisht është përmendur në Nenin 6 të Konventës, e drejta për të mos folur dhe e drejta për të mos u vetë-inkriminuar janë zakonisht standarte të njohura ndërkombëtare që qëndrojnë në thelbin e nocionit të një procedure të drejtë sipas Nenit 6. Parimi i tyre bazë ndërmjet të tjerave qëndron

në mbrojtjen e të akuzuarit kundrejt detyrimit të padrejtë nga autoritetet duke kontribuar në shmangien e gabimeve të drejtësisë dhe në përmbushjen e synimeve të Nenit 6...E drejta për të mos inkriminuar vetveten në veçanti presupozon që gjyqi në një çështje penale kërkon që të provojë akuzën kundër të pandehurit pa u mbështetur në provat e përfutuara nëpërmjet metodave të detyrimit apo dominimit në mbrojtje të vullnetit të të akuzuarit. Në këtë sens e drejta është e lidhur ngushtë me prezumimin e pafajsisë në përmbajtje të Nenit 6 (2) të Konventës.

E drejta për të mos kontribuar në vetë-inkriminim ka lidhje kryesisht me respektimin e vullnetit të një të akuzuari për të mos folur. Siç kuptohet përgjithësisht në sistemet ligjore të Palëve Kontraktuese të Konventës dhe në vende të tjera, kjo e drejtë nuk shtrihet në përdorim në proceset gjyqësore të materialeve që mund të përftoheshin nga i akuzuari nëpërmjet përdorimit të kompetencave detyruese, por që kanë një ekzistencë të pavarur nga vullneti i të dyshuarit si për shembull, midis të tjerash, dokumente që janë marrë në bazë të një mandati për të bërë analiza të gojës, gjakut dhe urinës dhe indeve trupore për qëllime të testit të ADN-së”¹⁸⁴.

Kjo çështje kishte të bënte me një drejtor kompanie të cilit iu kërkua me ligj që tu përgjigjej pyetjeve të bëra nga autoritetet qeveritare në lidhje me dhënien e informacionit për veprimtaritë e biznesit të kompanisë që iu nënshtrua sanksioneve penale. Të dhënat e intervistës u pranuan më vonë si prova kundër

183. Funke kundër Francës, 25 Shkurt 1993, para.44.

184. Saunders kundër Mbretërisë së Bashkuar, 17 Dhjetor 1996, para.68-69.

tij në një gjyq ku ai u dënua. Gjykata konsideroi këtë si shkelje të Nenit 6.

Gjykata ka zgjedhur një pikëpamje tjetër përse i përket rregullave që lejojnë tërheqjen e formave të ndërhyrjeve të kundërta nga heshtja e një të akuzuari gjatë marrjes në pyetje ose gjykimit. Gjykata u shpreh në çështjen e *John Murray kundër Mbretërisë së Bashkuar*¹⁸⁵ se “e drejta për të qëndruar në heshtje” nuk është një e drejtë absolute. Megjithatë është në kundërshtim me këtë imunitet për të bazuar një dënim vetëm ose kryesisht nga heshtja e të akuzuarit ose nga refuzimi i tij për t’iu përgjigjur pyetjeve, është e qartë se ky privilegj nuk parandalon që të merret parasysh heshtja e të akuzuarit që është e qartë se ka nevojë për të dhënë shpjegime. Gjykata konstatoi në këtë çështje se legjislacioni i zbatuar nuk shkelte Nenin 6. Kërkuesi nuk i ishte nënshtruar detyrimit të drejtpërdrejtë, ku as nuk ishte gjobitur, as paralajmëruar me burgim. Gjykata më tej konstatoi se përdorimi i ndërhyrjeve ishte një shprehje e implikimit që nënkuptohet kur një i akuzuar dështon që të japë një shpjegim pafajsie për veprimet ose sjelljen e tij. Kishte mjaft garanci që përputheshin me gjykimin e drejtë dhe barra e përgjithshme e provës i mbetej prokurorit i cili duhej të përcaktonte çështjen *prima facie* përpara se të merrej parasysh ndërhyrja.

Gjykata megjithatë u shpreh në çështjen e *Condron kundër Mbretërisë së Bashkuar*¹⁸⁶ se juria duhej të drejtohej në mënyrën e duhur nga gjyqtari i gjyqit kur merr vendime nëse duhet apo jo të nënkuptohet si pohim heshtja e të akuzuarit me qëllim që të mos përbëjë shkelje të Nenit 6.

Barazia në mjete dhe e drejta për t’u vënë në dijeni për faktet e argumentet e palës kundërshtare dhe anasjelltas

E drejta për një seancë të drejtë përfshin parimin e barazisë së mjeteve.

Kjo nënkupton se çdokush që është palë në proces duhet të ketë mundësi të barabartë që të paraqesë çështjen e vet dhe se asnjë palë nuk duhet të gëzojë ndonjë avantazh të konsiderueshëm ndaj kundërshtarit. Duhet të përcaktohet një ekuilibër i drejtë midis palëve¹⁸⁷.

E drejta për një seancë të drejtë përfshin gjithashtu edhe nocionin se të dy palët në një proces kanë të drejtë të kenë informacion për faktet dhe argumentet e palës kundërshtare, që nënkupton në parim mundësinë për palët në një seancë civile apo penale që të kenë njohuri edhe mbi komentet mbi provat e nxjerra ose hetimet e arkivuara¹⁸⁸.

Në këtë kontekst një rëndësi e veçantë duhet ti jepet shfaqjes së ushtrimit të drejtë të drejtësisë¹⁸⁹.

Këto parime zbatohen si për procesin penal ashtu edhe me atë civil.

Në çështjet penale ato mbivendosen me disa garanci të veçanta të Nenit 6 (3) por nuk kufizohen me ato aspekte të procedimeve. Për shembull, Gjykata u shpreh në çështjen e *Bonisch kundër Austrisë*¹⁹⁰ se kur një eksperti për dëshnimtarët

185. John Murray kundër Mbretërisë së Bashkuar, 8 Shkurt 1996.

186. Condron kundër Mbretërisë së Bashkuar, 2 Maj 2000.

187. Shih shembullin De Haes dhe Gijssels kundër Belgjikës, 24 Shkurt 1997.

188. Ruiz-Mateos kundër Spanjës, 23 Qershor 1993, para.63.

189. Borges kundër Belgjikës, 30 Tetor 1991, para.24.

190. Bönisch kundër Australisë, 6 Maj 1985.

i caktuar nga mbrojtja nuk i jepet lehtësia e njëjtë si atij të caktuar nga prokurori i gjykatës, atëherë kemi shkelje të Nenit 6 (1).

Më pas Komisioni u shpreh në *Jespers kundër Belgjikës*¹⁹¹ se parim i barazisë në mjete i interpretuar së bashku me Nenin 6 (3) imponon një **detyrim mbi autoritetet gjyqësore e hetuese për të nxjerrë ndonjë material që është në zotërim të tyre, ose për të cilat ata mund të marrin akses, që mund të asistojnë të akuzuarin për të dhënë prova pafajsie ose për të marrë reduktimin e dënimit**. Ky parim shtrihet për materiale që mund të dëmtojnë besueshmërinë e një dëshmitari gjyqi. Në *Foucher kundër Francës*¹⁹² Gjykata u shpreh se kur të pandehurit që dëshëronte të përfaqësohej iu mohua akses nga prokurori i çështjes dhe nuk iu lejuan kopje të dokumenteve që përmban çështja, e si rrjedhim nuk ishte në gjendje të përgatiste një mbrojtje të duhur, kjo rezultoi në shkelje të parimit të barazisë në mjete, të interpretuar së bashku me Nenin 6 (3).

Çështja e *Roëe dhe Davis kundër Mbretërisë së Bashkuar*¹⁹³, në lidhje me gjyqin e dy kërkuesve dhe një të treti, të cilët ishin akuzuar me vrasje e sulme që kishin rezultuar në dëmtime trupore, e me tre akuza për vjedhje. Gjyqi u mbështet konsiderueshëm në provën e dhënë nga një grup i vogël njerëzish që jetonin me kërkuesit dhe atë të së dashurës së njërit prej kërkuesve. Të tre burrat u dënuan për akuzat ndaj tyre dhe Gjykata e Apelit e mbështeti dënimin e tyre.

Gjatë gjyqit ndaj tyre në nivelin e shkallës

së parë gjyqësore u mor vendimi pa njoftuar gjyqtarin duke u bazuar në disa prova me motivin e interesit publik. Në fillimin e apelit të kërkuesve prokurori vuri në dijeni mbrojtjen se informacione të caktuara ishin refuzuar të jepeshin pa zbuluar natyrën e këtij materiali. Më tej në dy raste Gjykata e Apelit rishikoi provat e pazbuluara në seanca të ndara me propozimet e akuzës por në mungesë të mbrojtjes. Gjykata vendosi në favor të mos-zbulimit të provave.

Gjykata Evropiane vuri në dukje se e drejta për zbulimin e provave përkatëse nuk është një e drejtë absolute dhe se mund të ekzistojnë interesa konkurruese si për shembull mbrojtja e dëshmitarëve ose mbajtja sekrete e metodave të policisë së hetimit të krimit. Megjithatë, masat e vetme që kufizojnë të drejtat e mbrojtjes që janë të lejueshme sipas Nenit 6 janë ato që janë rreptësisht të nevojshme. Gjykata u shpreh se vlerësimi i akuzës për rëndësinë e informacionit të pazbuluar nuk përputhej me parimet e vënies në dijeni për faktet dhe argumentet e palëve respektivisht dhe të barazisë në mjete. Procedura përpara gjykatës së apelit nuk ishte e mjaftueshme për të ndrequr padrejtësinë që ishte shkaktuar. Kjo për shkak se gjyqtarët bazoheshin në materialet e marra nga gjyqi i parë dhe në çështjet e parashtruara atyre vetëm nga akuza për të kuptuar vërtetësinë e mundshme të materialit të pazbuluar.

Përkatësisht Gjykata konstatoi shkelje të Nenit 6 (1).

Në proceset gjyqësore civile Neni 6 në disa rrethana specifike do të kërkojë që palëve t'u

191. *Jespers kundër Belgjikës*, 27 DR 61.

192. *Foucher kundër Francës*, 18 Mars 1997.

193. *Rowe dhe Davis kundër Mbretërisë së Bashkuar*, 16 Shkurt 2000.

jepet e drejta e ballafaqimit të dëshmitarëve¹⁹⁴. Parimi i barazisë në mjete shkelet edhe kur një pale i ndalohet ti përgjigjet propozimeve me shkrim nga gjykata vendase të hartuara nga këshilltari ligjor për Shtetin¹⁹⁵. Në *Dombo Beheer B.V. kundër Vendeve të Ulta*¹⁹⁶, kërkuesi, një shoqëri me përgjegjësi të kufizuara, nisi procedimet civile kundër një banke për të provuar se ekzistonte një marrëveshje gojore midis saj dhe bankës për të zgjeruar disa lehtësira të kreditimit. Vetëm dy persona kishin qenë prezent në takim ku pretendohet se ishte bërë marrëveshja, një person që përfaqësonte kërkuenin dhe një person që përfaqësonte bankën.

Megjithatë, vetëm personi që përfaqësonte bankën u lejua nga gjykata vendase për t'u dëgjuar si dëshmitar. Kompanisë aplikante iu mohua mundësia për të thirrur për dëshmi personin që e kishte përfaqësuar sepse gjykata e kishte identifikuar atë me vetë kompaninë aplikante.

Gjykata Evropiane megjithatë konstatoi se gjatë negociatave përkatëse të dy përfaqësuesit kishin vepruar me kompetenca të njëjta, të dy me pushtetin për të negociuar në emër të palëve përkatëse dhe ishte e vështirë që të konsiderohej fakti përse ata nuk ishin lënë që të dy për të dhënë prova. Kompania aplikante si pasojë ishte lënë në disavantazh të konsiderueshëm në krahasim me bankën dhe kështu u konstatua shkelje e Nenit 6 (1).

Megjithatë, Gjykata u shpreh në *Ankerl kundër Zvicrës*¹⁹⁷ se nuk kishte ndodhur shkelje e

Nenit 6 (1). Kjo çështje gjithashtu kishte të bënte me thirrjen e dëshmitarëve dhe kërkuesi u ankimua se refuzimi i gjykatës për të mos lënë bashkëshorten e tij të jepte prova duke qënë nën betim për të mbështetur pretendimin e tij në procedimet civile përbënte shkelje të parimit të barazisë në mjete, duke u bazuar në faktin se kundërshtari i kërkuetit ishte në gjendje që të jepte dëshmitar për të dhënë prova nën betim.

Gjykata u shpreh se nuk e shihte sesi mund të kishte ndikuar rezultatin e procesit gjyqësor dhënia e provave nën betim e bashkëshortes së kërkuetit. Kjo për faktin se edhe nëse gjykata do ti kishte marrë parasysht deklaratat e Znj. Ankerl, fakti tregonte se deklaratat nuk kishin peshë në dëshminë e kundërshtarit të kërkuetit dhe se gjykata u mbështet në prova të tjera dhe vetëm në deklaratat në fjalë.

Gjykata u shpreh gjithashtu se parimi i barazisë në mjete ishte shkelur në momentin kur legjislatura kombëtare e Shtetit kishte miratuar legjislacionin që kishte si qëllim sigurimin e rrëzimit të pretendimit të kërkuetit që ishte proceduar nëpërmjet gjykatave vendase¹⁹⁸.

Së fundi, çështja e *Van Orshoven kundër Belgjikës*¹⁹⁹ kishte lidhje me një doktor të përfshirë në një proces gjyqësor disiplinor. Kërkuesi apeloj kundër vendimit për t'i hequr licensën si mjek, por gjykata e apelit e hodhi poshtë apelimin.

Ai u ankimua se në asnjë fazë të procesit përpara gjykatës së apelit ai nuk kishte qënë në gjendje që të jepte përgjigje ndaj pretendimeve të prokurorit të përgjithshëm dhe ato nuk i ishin

194. X kundër Australisë, 42 CD 145.

195. Ruiz-Mateos kundër Spanjës, 23 Qershor 1993.

196. Dombo Beheer B.V. kundër Vendeve të Ulta, 27 Tetor 1996.

197. Ankerl kundër Zvicrës, 23 Tetor 1996.

198. Stran Greek Refineries dhe Stratis Andreadis kundër Greqi, 9 Dhjetor 1994.

199. Van Orshoven kundër Belgjikës, 25 Qershor 1997.

komunikuar atij.

Gjykata u shpreh se në lidhje me interesat që ishin në rrezik për kërkuesin dhe me natyrën e pretendimeve të bëra nga prokurori i përgjithshëm, fakti që ishte e pamundur për Z. Van Orshoven që t'u përgjigjej pretendimeve përpara përfundimit të seancës, kjo përbëntë shkelje të së drejtës së tij për t'u vënë në dijeni për faktet e argumentet e palës kundërshtare dhe anasjelltas. Gjykata vuri theksin në faktin se kjo e drejtë nënkuptonte dhënien e mundësisë për të dyja palët për një gjyq të drejtë ku të kenë mundësinë për t'u vënë në dijeni mbi faktet dhe komentet mbi të gjitha provat e nxjerra ose vëzhgimet e arkivuara. Kështu u konstatua shkelje e Nenit 6 (1).

E drejta për një gjykim të arsyeshëm

Neni 6 kërkon që gjykatat vendase të japin arsye mbi vendimet e tyre si një ndjekjet civile, ashtu edhe në ato penale. Gjykatat nuk janë të detyruara të japin përgjigje të detajuara për çdo pyetje²⁰⁰, por nëse **një kërkesë është thelbësore për rezultatet e çështjes, gjykata atëherë duhet që specifikisht t'a trajtojë atë në gjykimin e tij.** Në *Hiro Balani kundër Spanjës*²⁰¹, kërkuesi kishte bërë një kërkesë në gjykatë që kërkonte një përgjigje specifike e të shpejtë. Gjykata nuk i dha dot përgjigjen duke krijuar dyshime për faktin nëse ajo thjesht e kishte neglizhuar trajtimin e asaj

200. Van de Hurk kundër Vendeve të Ulta, 19 Prill 1994, para.61.

201. Hiro Balani kundër Spanjës, 9 Dhjetor 1994.

202. Aplik. Nr. 25852/94.

çështjeje apo e bëri me qëllim hedhjen poshtë të saj, dhe nëse po, cilat ishin arsyet për një refuzim të tillë. Kjo u konstatua se përbëntë shkelje të Nenit 6 (1).

Një çështje që është marrë në shqyrtim nga Gjykata është **mungesa e dhënies së vendimeve me arsye bindëse nga juritë në çështjet penale.** Komisioni u shpreh në një çështje kundër Austrisë²⁰² se nuk konstatoi shkelje pasi jurisë i ishin bërë pyetje të detajuara për t'u përgjigjur, dhe këshilltari ligjor mund të aplikonte për të bërë ndryshime dhe kjo gjë specifike krijoi mungesë të arsyeve. Gjithashtu, kërkuesi mund dhe aktualisht gjeti motive të pavlefshmërisë në bazë të keqdrejtimit të jurisë nga gjyqtari përse i përket së drejtës.

11. Çfarë të drejtash të veçanta zbatohen për të miturit?

Gjykata ka kohë që e ka njohur faktin se të drejtate një procesi të drejtë gjyqësore të pasqyruara në Konventë përsa i përket fëmijëve dhe të rriturve dhe në çështjen e *Nortier kundër Vendeve të Ulta*²⁰³, Komisioni pati këndvështrimin se çdo sygjerim që fëmijët që akuzohen për shkelje penale të mos përfitojnë nga garancitë e procesit të drejtë, ishte e papranueshme.

Çështjet kryesore për të drejtat e të miturve janë T dhe V kundër Mbretërisë së Bashkuar²⁰⁴ në lidhje me dy djem dhjetëvjeçar që kishin rrëmbyer një djalë dyvjeçar nga supermarketi, e kishin rrahur për vdekje dhe e kishin lënë një një linjë hekurudhore që ti kalonte sipër. Çështja shkaktoi jashtëzakonisht bujë dhe revoltë në Mbretërinë e Bashkuar. Djemtë u akuzuan për vrasje dhe, për shkak të natyrës së akuzës, u gjykuan në një gjykatë për të rriturit. Ata u dënuan me një periudhë të pacaktuar burgimi në 1993 në moshën njëmbëdhjetëvjeçare.

Përpara Gjykatës kërkuesit paraqitën ndërmjet të tjerash faktin se atyre u ishte mohuar një proces i drejtë sepse ata nuk ishin në gjendje të merrnin pjesë në mënyrë efektive në drejtimin e çështjes së tyre. Gjykata vërejtë se nuk kishte një standart i përbashkët ndërmjet Shteteve Palë përsa i përket moshës minimale për përgjegjësi penale dhe faktit që përgjegjësia penale t'i atribuohet

kërkuesve por që në vetvete nuk jep shkas për shkelje të Nenit 6. Ajo vijoi duke deklaruar:

*Gjykata megjithatë ka rënë dakort me Komisionin që është thelbësore për një fëmijë të akuzuar për shkelje që të trajtohet në një mënyrë të tillë që të merret parasysh moshja e tij, niveli i pjekurisë dhe ai intelektual dhe kapacitetet emocionale dhe se janë ndërmarrë hapa për të nxitur aftësinë e tij për të kuptuar e marrë pjesë në procesin gjyqësor. Ajo vijon se në lidhje me një fëmijë të akuzuar për një shkelje të rëndë që ka tërhequr nivelet më të larta të medias dhe interesit publik, do të ishte e nevojshme që të drejtohej seanca në mënyrë të tillë që të reduktonte sa më shumë të jetë e mundur ndjenjat e tij/saj të turp-it e ndrojtjes.*²⁰⁵

Gjykata vijoi për të deklaruar:

Gjykata vëren se gjyqi i kërkuesit u mbajt i hapur për tre javë në Gjykatën e Apelit. U morën masa të veçanta duke pasur parasysh moshën e re të kërkuesit dhe për të nxitur që ai të kuptonte procesin: për shembull, atij iu shpjegua procedura e gjyqit dhe e çuan të shihnte sallën e gjyqit më parë, si dhe kohëzgjatja e seancave u shkurtua në mënyrë të tillë që të mos lodhej i pandehuri tej masës. Megjithatë, formaliteti dhe rituali i Gjykatës së Apelit herë pas here është dukur i pakuptueshëm dhe ndrojtës për një fëmijë njëmbëdhjetëvjeçar dhe ka prova që tregojnë se disa modifikime në sallën e gjyqit, veçanërisht banka e të akuzuarve e ngritur në nivel që ishte bërë për të mundësuar që të pandehurit të shihnin se çfarë po ndodhte, kishte efektin e rritjes së ndjenjës së sikletshme tek kërkuesi gjatë procesit

203. Nortier kundër Vendeve të Ulta, Raport i Komisionit 9 Korrik 1992, Apl. Nr. 13924/88, para.60.
204. T kundër Mbretërisë së Bashkuar, të dyja 16 Dhjetor 1999.
205. V kundër Mbretërisë së Bashkuar, 16 Dhjetor 1999, para.86-87.

*duke qënë se ai ndihej i ekspozuar ndaj mbikqyrjes së shtypit dhe publikut*²⁰⁶.

Përveç kësaj, kishte prova psikike që papjekuria e kërkuesit tregonte se ai zor se mund të kuptonte situatën që të ishte në gjendje t'i jepte udhëzimet e duhura avokatëve të tij. Gjykata u shpreh:

*Në këtë rast, megjithëse përfaqësuesit ligjorë të kërkuesit qëndronin, siç u citua nga Qeveria "brendadistancës të mundshme për të komunikuar me klientin" zor se kërkuesi do të ishte ndierë i çliruar mjaftueshëm në sallën e tensionuar të gjyqit dhe nën mbikqyrjen e publikut, për t'u konsultuar me ta gjatë gjyqit, ose në fakt, duke pasur parasysh papjekurinë e tij dhe gjendjen e shqetësuar emocionale të tij, ai do të kishte qënë në gjendje të bashkëpunonte jashtë sallës së gjyqit me avokatët e tij dhe t'u jepte atyre informacion për qëllimet e mbrojtjes së tij*²⁰⁷.

Kështu Gjykata konkludoi se kërkuesi nuk ishte në gjendje të merrte pjesë në procesin penal kundër tij dhe atij iu mohua një proces i drejtë në përputhje me Nenin 6 (1).

Gjykata sygjeroi në çështjet e *Singh dhe Hussain kundër Mbretërisë së Bashkuar*²⁰⁸ se një burgim i përjetshëm pa mundësi lirimi të hershëm që ishte caktuar për një të mitur mund të ngrejë për diskutim çështjet duke u bazuar në Nenin 2 (liria kundër torturës dhe trajtimit çnjerëzor e degradues ose dënimit).

206. V kundër Mbretërisë së Bashkuar, 16 Dhjetor 1999, para.88.

207. V kundër Mbretërisë së Bashkuar, 16 Dhjetor 1999, para.90.

208. Singh dhe Hussain kundër Mbretërisë së Bashkuar, 21 Shkurt 1996.

12. Si është situata në lidhje me pranueshmërinë e provave?

Gjykata Evropiane shpesh është shprehur se nuk i përket asaj të ndërrojë pikëpamjen e saj përse i përket pranueshmërisë së provave me atë të gjykatave vendase, megjithëse ka shqyrtuar mënyrën në të cilën trajtohen provat si një çështje e rëndësishme në marrjen e vendimin nëse një gjyq ka qenë i drejtë apo jo²⁰⁹. Rregullat e provave kështu kryesisht i përkasin si çështje gjykatave vendase në çdo Shtet Kontraktues.

Megjithatë Konventa ka përcaktuar disa udhëzues të rëndësishëm. Shumë nga sa më poshtë mbulohen gjithashtu në Kapitullin 17 mbi dëshimtarët.

Pranimi i **provave të marra në mënyrë të paligjshme** në vetvete nuk shkel Nenin 6, por Gjykata u shpreh në *Schenk kundër Zvicrës*²¹⁰ se **mund të rezultojë në padrejtësi** në lidhje me faktet e një çështjeje të caktuar. Në këtë çështje që kishte lidhje me përdorimin e një regjistrimi të paligjshëm përse kohë që nuk u urdhërua nga gjyqtari i hetimit, Gjykata u shpreh se nuk kishte pasur shkelje të Nenit 6 (1) meqë mbrojtja ishte në gjendje që të kundërshtonte përdorimin e regjistrimit dhe se kishte prova të tjera që mbështesnin dënimin e të akuzuarit. Në *Khan kundër Mbretërisë së Bashkuar*²¹¹ kërkuesi kishte mbërritur në Mbretërinë e Bashkuar në të njëjtin avion si kushëriri i tij i cili u zbulua se kishte në zotërim heroinë. Nuk u zbulua ndonjë heroinë tek

kërkuesi. Pesë muaj më vonë kërkuesi i bëri vizitë një mikut të tij që ishte nën hetim se ishte marrë me heroinë. Një pajisje përgjimi ishte instaluar në shtëpinë e mikut pa dijeninë e tij. Policia si pasojë regjistroi në manjetofon bisedën midis kërkuesit dhe mikut të tij ku i pari pranoi se ishte marrë me kontrabandë droge. Ai u arrestua dhe u akuzua dhe së fundmi u dënua për krim për kontrabandë droge.

Përpara Gjykatës Evropiane ai pretendoi shkelje të Nenit 8, të drejtën për respektimin e jetës private dhe Nenit 6. Gjykata konstatoi shkelje të Nenit 8 sepse nuk ekzistonte asnjë sistem statutor për të autorizuar përdorimin e pajisjeve të fshehta të përgjimit. Megjithëse përgjimi ishte në përputhje me Udhëzuesit e Ministrisë së Brendshme, Gjykata konstatoi se ato nuk ishin ligjërish të detyrueshme dhe as ishin drejtpërdrejtë të aksesueshme për publikun. Kështu atyre u mungonte “cilësia e ligjit” që kërkon Neni 8 që ndërhyrjet të jenë të justifikueshme. Në lidhje me pretendimin për shkelje të Nenit 6 Gjykata vërejti se kërkuesi kishte pasur mundësi të mjaftueshme për të kontestuar si vërtetësinë, ashtu edhe përdorimin e regjistrimit. Kërkuesi nuk kontestoi vërtetësinë, por në fakt ai kontestoi përdorimin e tij. Fakti se ai nuk ishte i suksesshëm, theksoi Gjykata, nuk përbënte ndryshim në vlerësimin e çështjes nga ana e Gjykatës. Kështu Gjykata konstatoi se përdorimi i materialit që u mor duke shkelur Nenin 8, nuk hynte në konflikt me kërkesat e drejtësisë së përfshirë në Nenin 6.

209. Van Mechelen dhe të tjerë kundër Vendeve të Ulta, 18 Mars 1997, para.50.

210. Schenk kundër Zvicrës, 12 Korrik 1988.

211. Khan kundër Mbretërisë së Bashkuar, 12 Maj 2000.

Ajo për të cilën Gjykata nuk ka vendosur ende është fakti nëse provat e përftuara duke çenuar të drejtën vendase dhe që përbëjnë të vetmet prova ose kryesoret në bazë të të cilave një person mund të shpallet fajtor përbëjnë shkelje të Nenit 6 të Konventës.

Përdorimi i “**agjentëve provokatorë**” është një çështje tjetër. Çështja e *Teixeiro kundër Portugalisë*²¹² kishte të bënte me dy agjentë të fshehtë policie që iu afruan një individ të dyshuar për trafikim të drogës me qëllim që merrnin heroinë. Nëpërmjet një personi tjetër u bë kontakti me kërkuesin i cili ra dakort që të jepte heroinën. Ai e mori atë nga një tjetër person. Kur ia dorëzoi drogën policëve ai u arrestua.

Kërkuesi u ankimua se ai nuk i ishte nënshtruar një procesi të drejtë gjyqësor për faktin se ai ishte shtyrë nga veshja e policëve që kreu një kundravajtje për të cilën ai u dënua më vonë.

Gjykata vuri në dukje se detyra e saj nuk ishte që të vendoste nëse deklaratat e dëshmitarëve ishin pranuar në mënyrën e duhur, por që të siguronte nëse procesi si një i tërë, duke përfshirë mënyrën në të cilën u mor prova ishte i drejtë. Ajo vërejtë se përdorimi i agjentëve sekretë duhet të kufizohet dhe duhet të sigurohen garancitë e duhura megjithëse mund të kemi të bëjmë me luftën kundër trafikut të drogës. Kushtet e përgjithshme të drejtësisë të mishëruara në Nenin 6 zbatohen në proceset në lidhje me të gjitha llojet e veprave penale, që nga më e thjeshta e deri tek më kompleksja. Interesi publik në luftën kundër

krimit nuk mund të justifikojë përdorimin e provave të përftuara si rezultat i provokimeve të policisë.

Gjykata konsideroi se këtë çështje dy policët nuk u kufizuan në hetimin e kapacitetit kriminal të kërkuesve në një mënyrë thelbësisht pasive, por ushtruan influencën e tyre për të nxitur komisionin e veprës penale. Ajo vërejtë gjithashtu se në vendimet e tyre gjykatat vendase thanë se kërkuesi ishte dënua kryesisht në bazë të deklaratave të të dy policëve.

Si rrjedhim, Gjykata konkludoi se veprimi i policëve shkonte përtej atyre të agjentëve të fshehtë, sepse ata nxitën kryerjen e veprës penale dhe nuk kishte përse të bëheshin sygjerime për faktin se pa ndërhyrjen e tyre ajo vepër do të ishte kryer. Përkatësisht kishte pasur shkelje të Nenit 6 (1).

Pranimi i **thashethemeve si prova** në parim nuk është në kundërshtim me garancitë e procesit të drejtë²¹³, por nëse nuk ka mundësi për të bërë hetime kjo mund ta bëjë gjyqin të padrejtë nëse dënimi bazohet tërësisht ose kryesisht në prova të tilla. Në çështjen e *Unterpetinger kundër Austrisë*²¹⁴, kërkuesi u akuzua se kishte shkaktuar dëme trupore tek gruaja e tij dhe thjesht e tij në dy incidente të ndryshme. Kërkuesi u deklarua i pafajshëm. Policia përpara seancës kishte marrë deklaratat nga gruaja dhe thjesht e tij. Megjithatë, në seancë ato deklaruan se donin të përfitonin nga e drejta për refuzuar që të jepnin dëshmi si anëtare të ngushta të familjes.

Akuzës më pas iu dha e drejta për kërkesën

212. Teixeira de Castro kundër Portugalisë, 9 Qershor 1998.

213. Blastland kundër Mbretërisë së Bashkuar, 52 DR 273.

214. Unterpetinger kundër Austrisë, 24 Nëntor 1986.

e bërë që deklaratat që gratë kishin bërë përpara se të mbahej seanca të lexoheshin në gjyq.

Gjykata Evropiane deklaroi se në vetvete, leximi i deklaratave në këtë mënyrë nuk mund të konsiderohej si shkelje e Konventës. Megjithatë, përdorimi i tyre duhet të jetë në pajtim me të drejtat e palës mbrojtëse. Ajo vijoi për të deklaruar se ishte e qartë se dënimi i kërkuesit u bazua kryesisht në deklaratat e bëra nga gruaja dhe thjesht. Gjykata vendase nuk i kishte trajtuar ato thjesht si pjesë informacioni, por si prova të së vërtetës për akuzat e bëra nga gratë në atë kohë. Duke pasur në mendje faktin se kërkuesi nuk kishte pasur mundësi në ndonjë fazë të procesit që të pyetur personat, deklaratat e të cilave u lexuan në seancë, ai nuk kishte kaluar një proces të drejtë brenda kuptimit të Nenit 6 (1) të marrë së bashku me parimet në 6 (3) d.

Përdorimi i provës së përftuar nga **informatorët e policisë, agjentët sekret dhe viktimat e krimit** ndonjëherë mund të kërkojnë masa për t'i mbrojtur ata nga hakmarrja ose identifikimi. Në *Doorson kundër Vendeve të Ulta* Gjykata deklaroi: "parimet e procesit të drejtë gjithashtu kërkojnë që në çështjet përkatëse interesat e palës mbrojtëse balancohen kundrejt atyre të dëshmitarëve ose viktimave që thirren për të dëshmuar"²¹⁵. Në këtë çështje, me qëllim që të ndërmerren hapa kundër trafikut të drogës në Amsterdam, policia përpiloi një seri fotografive të personave të dyshuar se ishin kontrabandistë droge. Policia mori informacion se kërkuesi ishte i përfshirë në trafikun e drogës dhe fotografia e

tij iu tregua disa të droguarve që deklaruan se ata e njihnin atë dhe se ai i kishte shitur drogë. Disa prej tyre mbetën anonimë. Kërkuesi u arrestua dhe më vonë u dënua se kishte kryer vepër penale për kontrabandë droge.

Kërkuesi u ankimua se marrja, dëgjimi dhe mbështetja në provat e përfuara nga disa dëshmitarë gjatë procesit penal kundër tij çenonte të drejtat e palës mbrojtëse me shkelje të Nenit 6. Ai theksoi se gjatë procesit në shkallën e parë dy dëshmitarë anonimë u pyetën nga gjyqtari hetues në mungesë të avokatit të kërkuesit.

Gjykata theksoi se përdorimi i dëshmitarëve anonim në gjyq ngriti çështje për diskutim në bazë të Konventës dhe se duhet të merreshin masa kundërbalancuese për të siguruar të drejtat e palës mbrojtëse. Gjykata vërejtë se dëshmitarët ishin pyetur në fazën e apelit në prani të avokatit mbrojtës nga një gjyqtar hetues i cili ishte në dijeni të identitetit të tyre. Avokati kishte mundësinë për të pyetur dëshmitarët me cilatdo pyetje që ai konsideronte se ishin në interes të mbrojtjes përveç kur ato mund të çonin në zbulimin e identitetit të tyre, dhe këtyre pyetjeve iu dhanë të gjitha përgjigjet. Gjykata vërejtë gjithashtu se gjykata kombëtare nuk bazoi konstatimet e bëra për fajësinë vetëm ose në mënyrë vendimtare mbi provat e dëshmitarëve anonimë, dhe kështu nuk konstatoi shkelje të Nenit 6.

Në *Kostovski kundër Vendeve të Ulta*²¹⁶, kërkuesi ishte identifikuar nga dy persona që

215. Doorson kundër Vendeve të Ulta, 20 Shkurt 1996, para.70.

216. Kostovski kundër Vendeve të Ulta, 20 Nëntor 1989.

dëshironin të mbeteshin anonimë në polici se kishte marrë pjesë në vjedhjen e një banke. Deklaratat e bëra nga këta dëshimtarë u lexuan në gjyq gjatë procesit gjyqësor ku kërkuesi u dënua për vjedhje me armë.

Kërkuesi u ankimua përpara Gjykatës Evropiane se nuk i ishte nënshtruar një procesi të drejtë për shkak se u përdorën si provë raportimet e deklaratave të bëra nga dy dëshimtarë anonimë.

Gjykata vërejtë se në parim të gjitha provat duhet të jepen në prani të të akuzuarit. Megjithatë, përdorimi si provë e deklaratave të përfuara në fazën paragjyqësore nuk është në vetvete në kundërshtim me Nenin 6 përsa kohë që të respektohen të drejtat e palës mbrojtëse. Këto të drejta kërkojnë si rregull mundësinë që i akuzuari të kundërshtojë dhe pyesë një dëshimtar në një fazë të caktuar të procesit gjyqësor. Në çështjen në fjalë kjo mundësi nuk u dha. Kështu Gjykata konstatoi shkelje të Nenit 6.

Kur dëshimtarët janë **policië** do të vihen në zbatim rregulla të ndryshme shqyrtimi. Për shkak se ata

Kanë detyrimin e përgjithshëm që t'i nënshtrohen autoriteteve ekzekutive të Shtetit dhe zakonisht kanë lidhje me ndjekjen ligjore...përdorimi i tyre si dëshimtarë anonimë duhet të bëhet vetëm nëse i drejtohet rrethanave përjashtuese. Gjithashtu, është në natyrën e gjërave që detyrimet e tyre... mund të përfshijnë prova në gjyq të hapur²¹⁷.

Komisioni është shprehur se prova e një **bashkëfajtori** të cilit i është ofruar imunitet nga

ndjekja penale mund të pranohet pa shkelur Nenin 6, me kusht që pala mbrojtëse dhe juria të jenë plotësisht në dijeni të rrethanave²¹⁸.

Prova e përftuar nga keqtrajtimi nuk mund të përdoret si provë në ndjekjen penale. Në çështjen e *G kundër Mbretërisë së Bashkuar*²¹⁹, Komisioni vërejtë se aksesi i hershëm i një avokati është një garanci e rëndësishme përsa i përket besueshmërisë së provës së rrëfimit. Ai deklaroi se kur një akuzë bazohet vetëm në rrëfimin e të akuzuarit, pa përfitimin e këshillimit ligjor, një procedurë duhet të ekzistojë ndërsa pranueshmëria e provës së tillë të mund të shqyrtohet.

Gjykata trajtoi çështjen e **rrëfimeve** të përfuara gjatë mbajtjes në paraburgim në çështjen e *Barbera, Messague dhe Jabardo kundër Spanjës*²²⁰. Ajo shprehu rezervat rreth përdorimit të këtyre rrëfimeve, veçanërisht kur autoritetet nuk mund të demonstrojnë qartë faktin se kërkuesit kishin hequr dorë nga e drejta e tyre për asistencë ligjore.

217. Van Mechelen dhe të tjerë kundër Vendeve të Ulta, 18 Mars 1997, para.56.

218. X kundër Mbretërisë së Bashkuar, 7 DR 115.

219. G kundër Mbretërisë së Bashkuar, 35 DR 75.

220. Barberá, Messegué dhe Jabardo kundër Spanjës, 6 Dhjetor 1988. Mbi këtë çështje shih Kapitullin në vazhdim Nr.13.

13. Cilat vepra penale mund të bien ndesh me prezumimin e pafajsisë?

Neni 6 (2) deklaron se çdokush që akuzohet për një vepër penale do të prezumohet i pafajshëm derisa të provohet fajësia e tij sipas ligjit. Megjithatë, ai zbatohet për të gjitha llojet e çështjeve civile që Konventa i konsideron si “penale”, si për shembull, seancat disiplinare të specializuara²²¹.

Gjykata deklaroi në çështjen e *Barbara, Messegue dhe Jabardo kundër Spanjës* se parimi i prezumimit të pafajsisë

...kërkon, ndërmjet të tjerave, që anëtarët e gjyqit, kur bëjnë detyrën nuk duhet të fillojnë me idenë paragjykuese se i akuzuari e ka kryer veprën penale për të cilën akuzohet; barra e provës i takon akuzës dhe për cilindo dyshim do të përfitojë i akuzuari²²².

Megjithatë, Neni 6 (2) nuk ndalon rregullat që e transferojnë barrën e provës tek i akuzuari për të përcaktuar mbrojtjen e tij/saj, nëse barra e përgjithshme e përcaktimit të fajsisë i mbetet akuzës. Gjithashtu, Neni 6 (2) nuk ndalon domosdoshmërisht prezumimin e të drejtës ose faktit, por çdo rregull që zhvendos barrën e provës ose që zbaton një prezumim që operon kundër të akuzuarit duhet të kufizohet brenda “kufijve të arsyeshëm që marrin parasysh rëndësinë e asaj që është në rrezik dhe respektojnë të drejtat e mbrojtjes”²²³. Në një çështje të vjetër nga Mbretëria e Bashkuar, Komisioni u shpreh se quante të pranueshëm

një prezumim që një burrë doli se jetonte ose kontrollonte një prostitutë që jetonte në sajë të fitimeve imorale²²⁴. Në çështjen e *Salabiaku kundër Francës*²²⁵, kërkuesi mori dërgesën e një mauneje të ngarkuar që doli se përmbante drogë dhe iu nënshtrua prezumimit të përgjegjesisë. Gjykata megjithatë u shpreh se meqë gjykatat vendase respektonin lirinë e vlerësimit dhe i kushtuan vëmendje fakteve të çështjes, nuk konstatoi shkelje me shfuqizimin e dënimit.

Neni 6 (2) zbatohet për ndjekjet penale në tërësinë e tyre dhe komentet e bëra nga gjyqtarët mbi përfundimin e procedimeve, ose kur i akuzuari është liruar nga akuzat, do të rezultojnë në shkelje të prezumimit të pafajsisë. Në çështjen e *Minelli kundër Zvicrës*²²⁶, ndjekja ligjore e kërkuesit qëndronte për shkak të skadimit të një periudhe kufizimi staturor. Megjithatë, gjykata vendase urdhëroi që ai duhet të paguante një pjesë të shpenzimeve të ndjekjes penale dhe kompensonte viktimën e pretenduar dhe, po të mos kishte qënë për përjashtimin kohor, kërkuesi me shumë mundësi do të ishte dënuar. Kështu u konstatua shkelje e Nenit 6 (2) duke qënë se drejtimi i gjyqit nga ana e gjykatës vendase ishte në papajtim me prezumimin e pafajsisë.

Parimi i prezumimit të pafajsisë është i detyrueshëm jo vetëm për gjykatat, por edhe për organet e Shtetit. Në çështjen e *Allenet de Ribemont kundër Francës*²²⁷, kërkuesi, ndërsa ishte nën arrest nga policia, u përmend në një konferencë për shtyp nga një polic si nxitës për një vrasje. Gjykata u shpreh se Neni 6 (2) zbatohet edhe për

221. Albert dhe Le Compte kundër Belgjikës, 10 Shkurt 1983.
222. Barberá, Messegué dhe Jabaro kundër Spanjës, 6 Dhjetor 1988, para.77.
223. Salabiaku kundër Francës, 7 Tetor 1988, para.77.
224. X kundër Mbretërisë së Bashkuar, 42 CD 135.
225. Salabianku kundër Francës, 7 Tetor 1988.
226. Minelli kundër Zvicrës, 21 Shkurt 1983.
227. Allenet de Ribemont kundër Francës, 10 Shkurt 1995.
228. Sekanina kundër Austrisë, 25 Qershor 1993, para.30.

autoritetet e tjera publike përveç gjykatave kur një aplikant “akuzohej për një vepër penale”. Deklarimi i fajsisë ishte bërë nga polici pa ndonjë kualifikim apo rezervë dhe nxiti publikun të besonte se kërkuesi ishte fajtor përpara se të bëhej vlerësimi i fakteve nga një gjykatë kompetente. Kjo u konstatua se përbënte shkelje të parimit të prezumimit të pafajsisë, dhe nuk u korrigjua nga fakti se kërkuesi më vonë u lirua nga një gjyqtar për mungesë provash.

Prezumimi i pafajsisë duhet të miratohet njësoj si përpara gjykimit ashtu edhe pas lirimit. Gjykata u shpreh në *Sekanina kundër Austrisë*²²⁸ se nuk është më e pranueshme për gjykatat vendase që të mbështeten në dyshime përsa i përket fajsisë së një kërkuesi kur lirimi i tij është bërë përfundimtar.

228. *Sekanina kundër Austrisë*, 25 Qershor 1993, para.30.

14. Cili është kuptimi i së drejtës për vëniën në dijëni menjëherë e kuptueshëm për akuzat e ngritura, siç garantohet në Nenin 6 (3) a?

Lista e garancive minimale që parashtrihen në Nenin 6 (3) a-e nuk është e plotë. Ajo përfaqëson aspekte specifike të së drejtës për një proces të drejtë gjyqësor. Gjykata është shprehur se marrëdhënia midis Nenit 6 (1) dhe Nenit 6 (3) është “ajo që fillon nga e përgjithshmja tek e veçanta”. Një proces penal si rrjedhim mund të dështojë në përmbushjen e kushteve për një proces të drejtë gjyqësor, edhe nëse respektohen garancitë minimale të Nenit 6 (3)²²⁹.

Neni 6 (3) a deklaron që çdokush që akuzohet për vepër penale ka të drejtë për tu vënë në dijëni menjëherë, në një gjuhë që ai/ajo e kupton dhe në detaj, mbi natyrën dhe shkakun e akuzës kundër tij/saj. Si në Nenin 6 (2), ai gjithashtu zbatohet në llojet e çështjeve civile që Konventa i konsideron si “penale”, si për shembull procedimet disiplinore të specializuara²³⁰.

Kjo dispozitë ka si synim informacionin që kërkohet t'i jepet të akuzuarit në kohën e akuzës²³¹ ose në fillimin e procesit gjyqësor. Përsa i përket marrëdhënies ndërmjet kësaj dispozite dhe Nenit 5 (2)²³², ky i fundit përgjithësisht kërkon më pak detaje dhe nuk është aq i saktë.

Në çështjen e *De Salvador Torres kundër Spanjës*²³³, kërkuesi u ankimua se gjykata vendase ishte mbështetur në rrethanat rënduese që nuk ishin përmendur në akuzë, për të rritur dënimin. Megjithatë, Gjykata nuk konstatoi shkelje duke qënë se rrethana ishte një element themelor për akuzën e bërë kundër kërkuetit të ditur nga ai nga fillimi i procesit gjyqësor. Në kontrast, Komisioni konstatoi shkelje në *Chichlian dhe Ekindijan kundër Francës*²³⁴ ku aktakuza u riklasifikua në një kuptim substantiv. Kërkuetit ishin liruar nga një ndjekje penale për çështje monetare i akuzuar në bazë të një pjesë të të drejtës vendase, por më pas ishte dënuar në apel në ndjekjen penale duke u bazuar në një pjesë tjetër të kësaj së drejte. Komisioni u shpreh se faktet materiale gjithmonë kishin qënë të ditura nga kërkuesi por nuk kishte prova të informimit të kërkuetit nga ana e autoriteteve përkatëse mbi propozimin për të riklasifikuar veprën penale përpara seancës së apelit.

Informacioni për akuzën duhet të jetë në një gjuhë që i akuzuari e kupton. Në çështjen e *Brozicek kundër Italisë*²³⁵, i akuzuari ishte gjerman dhe qartë shprehu vështirësitë e tij gjuhësore për gjykatën vendase. Gjykata Evropiane u shpreh se autoritetet italiane duhet të kishin përkthyer njoftimin, përveç nëse ato do të ishin në pozitë të tillë që të konkludonin se ai e zotëronte mirë gjuhën italiane, që nuk ishte e vërtetë në këtë rast. Po kështu, Gjykata u shpreh në *Kamasinski kundër Austrisë*²³⁶, ku i pandehuri që nuk e fliste gjuhën e gjykatës mund të ishte vënë në pozita në disavantazh nëse nuk do t'i ishte siguruar

229. Shih për shembull Artico kundër Italisë, 13 Maj 1980.

230. Shih në vazhdim Kapitullin 9.

231. Mbi kuptimin e termit akuzë shih kapitullin 5.

232. Neni 5(2) thotë “ Çdo person që arrestohet informohet brenda një afati sa më të shkurtër, në një gjuhë që ai e kupton, për arsyet e arrestimit të tij dhe për çdo akuzë kundër tij.”

233. De Salvador Torres kundër Spanjës, 24 Tetor 1996.

234. Chichilian dhe Ekindjian kundër Francës, Raport i Komisionit, 16 Mars 1989, Apl. Nr.10959/84.

235. Brozicek kundër Italisë, 19 Dhjetor 1989.

236. Kamasinski kundër Austrisë, 19 Dhjetor 1989.

një përkthim me shkrim i padisë në gjuhën që ai kuptonte.

Është thelbësor fakti që **vepra penale për të cilën është dënuar një person është ajo për të cilën ai është akuzuar**. Në *Pelissier dhe Sassi kundër Francës*²³⁷, i akuzuari u akuzua vetëm për aktin e falimentimit penal, por u dënua për komplot për kryerje të falimentimit penal. Gjykata u shpreh se meqë thelbi i dëshmisë së të dy oficerëve ndryshonte, kjo përbënte shkelje të Konventës.

237. *Pelissier dhe Sassi kundër Francës*, 25 Mars 1999.

15. Çfarë nënkuptohet me kohën e lehtësitë e duhura në bazë të Nenit 6 (3) b?

Neni 6 (3) b deklaron që çdokush që akuzohet për një vepër penale ka të drejtën për të patur në dispozicion kohën e lehtësitë e duhura për të përgatitur mbrojtjen e tij/saj. Kjo zbatohet gjithashtu në disa çështje civile²³⁸.

Roli kyç i gjyqtarin në lidhje me këtë dispozitë është që të arrijë të vërë ekuilibrin e duhur midis këtij kushti dhe detyrimit për të siguruar që gjyqet të përfundojnë brenda një kohe të arsyeshme²³⁹. Kjo dispozitë është e lidhur ngushtë edhe me Nenin 6 (3) c, të drejtën për të marrë asistencë ligjore dhe ndihmë ligjore.

Ankimet në këtë pikë në lidhje me dënimet janë deklaruar si të papranueshme kur janë kryer nga një person që është liruar më pas nga apeli në ndjekjen penale ose nga një i akuzuar që deklaron se ai/ajo nuk do të marrë pjesë më në procesin gjyqësor²⁴⁰. Roli i gjyqtarit megjithatë është që të sigurojë që kjo mbrojtje të respektohet në procesin gjyqësor përpara tij/saj dhe të mos mbështetet në mundësinë e gabimit që mund të ndreqet në apel.

Përshtatshmëria e kohës do të jetë në varësi të të gjitha rrethanave të çështjes duke përfshirë kompleksitetin dhe fazën ku kanë arritur procedimet²⁴¹.

Një element themelor është që avokati mbrojtës duhet të caktohet brenda një kohe

të mjaftueshme për të mundësuar që të bëhet përgatitja e duhur për çështjen²⁴².

Ky parim nënkupton prezumimin që avokati i të akuzuarit të ketë akses të pakufizuar e konfidencial për çdo klient që mbahet në paraburgim me qëllim që të diskutojë të gjithë elementet e çështjes. Një sistem që zakonisht kërkon autorizimin paraprak të gjyqtarit apo prokurorit për vizitat ligjore do të çenojë këtë pjesë. Gjyqtarët duhet të bëjnë të qartë për të gjitha palët kur japin autorizime ose zgjasin kohën e mbajtjes në paraburgim ku leja e tyre NUK kërkohet për kryerjen e vizitave ligjore. Nëse prokurori gjithashtu dëshiron të autorizojë vizitat ligjore, kjo dispozitë jo vetëm që do të çenohet, por mund të vihet në dyshim i gjithë drejtimi me drejtësi i gjyqit. Ajo vijon duke thënë se autoritetet e burgjeve nuk mund të kërkojnë autorizim nga gjyqtari me qëllim që të lehtësojnë vizitat ligjore. Gjithashtu, ata duhet të sigurojnë që lehtësitë e duhura të sigurohen për të mundësuar që vizitat ligjore të mbahen në konfidencë dhe pa u dëgjuar nga autoritetet e burgut.

Kur i akuzuari ose avokati i tij pretendojnë se nuk janë siguruar lehtësitë e duhura, gjyqtari ka përgjegjësinë për të vendosur nëse gjyqi mund të vazhdojë apo jo pa krijuar shkelje të Nenit 6 (3) b. Për këtë gjyqtari do të ketë parasysh se e drejta e të akuzuarit për të **komunikuar lirshëm** me avokatin e tij në përgatitjen e mbrojtjes së tij konsiderohet si **absolutisht qëndrore për konceptin e një procesi të drejtë gjyqësor**²⁴³.

238. Shih Kapitullin pararendës Nr.14.

239. Shih Kapitullin pararendës Nr.80.

240. X kundër Mbretërisë së Bashkuar, 19 DR 223, dhe X kundër Mbretërisë së Bashkuar, 21 DR 126.

241. Shih shembullin Albert dhe Le Compte kundër Belgjikës, 10 Shkurt 1983, dhe X kundër Belgjikës, 9 DR 169.

242. X dhe Y kundër Austrisë, 15 DR 160.

243. Campell dhe Fell kundër Mbretërisë së Bashkuar, 28 Qershor 1984.

Megjithatë disa kufizime mund të justifikohen në rrethana përjashtuese. Vendimi për pranueshmërinë në *Krocher dhe Moller kundër Zvicrës*²⁴⁴ kishte të bënte me mbajtjen në paraburgim të atyre që klasifikoheshin si të burgosur veçanërisht të rrezikshëm dhe që ishin akuzuar për vepra penale të rënda terrorizmi. Gjyqtari vendosi se ata nuk ishin në gjendje që të kishin vizita ligjore për tre javë dhe ishin në gjendje vetëm që të kishin korrespondencë me avokatët e tyre në bazë të një mbikqyrjeje gjyqësore gjatë asaj periudhe. Kur u autorizuan vizitat ligjore ato nuk u monitoruan. Komisioni nuk konsideroi faktin se kjo përbënte shkelje të Nenit 6 (3) b. Në çështje të tjera Komisioni nuk konstatoi shkelje kur kërkuesi u kufizua dhe u ndalua të komunikonte me avokatin e tij për periudha të kufizuara duke qënë se kishte mundësi të komunikonte me avokatin herë të tjera²⁴⁵. Në *Kurup kundër Danimarkës*²⁴⁶ nuk u konstatua shkelje kur këshilltari ligjor i mbrojtjes u vu nën detyrimin që të mos zbulonte identitetin e dëshmitarëve të caktuar për klientin e tij. Kjo nuk përbënte kufizim që ndikonte të drejtën e kërkuesit për të përgatitur mbrojtjen e tij në shkallë të tillë që të çonte në shkelje të Nenit 6 (3) b ose d.

Çdo kufizim i tillë megjithatë duhet të jetë **jo më shumë se rreptësisht i domosdoshëm** dhe duhet të jetë **proporcional me risqet e identifikuar**.

E drejta për të komunikuar me një avokat gjithashtu përfshin të drejtën për të

korresponduar nëpërmjet letrave. Shumica e këtyre çështjeve janë shqyrtuar sipas Nenit 8 të Konventës (e drejta për respektimin e korrespondencës) si dhe sipas Nenit 6 (3) b. Në çështjen e *Domenichini kundër Italisë*²⁴⁷ Gjykata u shpreh se monitorimi i letrave të kërkuesit për avokatin e tij nga ana e autoriteteve të burgut përbënte shkelje si të Nenit 8 ashtu edhe të Nenit 6 (3) b, veçanërisht për shkak të një vonese në dërgimin e një prej letrave të tij avokatit.

Konventa kërkon që çdo ndërhyrje në të drejtën e të akuzuarit ose personit të ndaluar për të komunikuar me avokatët e tyre duhet të parashikohet me ligj i cili është “i qartë dhe i sigurt” dhe që parashtron qartë rrethanat në të cilat lejohen ndërhyrje të tilla.

Përsa i përket të drejtës së kërkuesit për të patur **akses në prova** Komisioni u shpreh në çështjen e *Jespers kundër Belgjikës*²⁴⁸ se

...Komisioni ka pikëpamjen se “lehtësitë” të cilat çdokush që është i akuzuar për vepra penale duhet të gëzojë, përfshijnë mundësinë për të qënë në dijeni, për qëllime të përgatitjes së mbrojtjes së tij, për rezultatet e hetimeve të kryera gjatë gjithë procesin gjyqësor. Gjithashtu, Komisioni ka njohur tashmë faktin se megjithëse një e drejtë për akses për dosjet e akuzës nuk garantohet shprehimisht nga Konventa, një e drejtë e tillë mund të supozohet nga Neni 6, paragrafi 3.b... Për më tepër pak ka rëndësi se nga kush dhe kur urdhërohen hetimet ose nën autoritetin e kujt janë kryer.

244. Kröcher dhe Möller kundër Zvicër, 26 DR 24.
245. Shih shembullin Bonzi kundër Zvicrës, 12 DR 185.
246. Kurup kundër Danimarkës, 42 DR 287.

Komisioni vijoi për të deklaruar

Shkurtimisht, Neni 6, paragrafi 3.b njuh të drejtën e të akuzuarit për të patur në dispozicionin e tij për qëllime të lirit të tij ose të përfitimit të uljes së dënimit, të gjithë elementët përkatës që janë ose mund të mblidhen nga autoritetet kompetente.

Komisioni shtoi se kjo e drejtë u kufizua në ato lehtësira që asistojnë ose mund të asistojnë mbrojtjen.

Parimi në praktikë ka pasur një interpretim mjaft të ngushtë. Në çështjen e sipërpërmendur të *Jespers kundër Belgjikës*, kërkuesi pretendoi mungesën e aksesit për një dosje të veçantë të prokurorit publik. Komisioni, megjithëse theksoi faktin se refuzimi i aksesit do të cënonte Nenin 6 (3) b, në rast se do të kishte në përmbajtje të tij ndonjë gjë që do të mundësonte lirin e tij ose reduktimin e masës së dënimit, konstatoi se nuk kishte prova të tilla nga kërkuesi që dosja përmbante ndonjë gjë të duhur për të dhe Komisioni nuk ishte i përgatitur për të prezumuar se Qeveria nuk kishte përmbushur detyrimet e saj.

Më tej Gjykata është shprehur se një shtet mund të kufizojë aksesin për dosje për avokatin e mbrojtjes²⁴⁹. Kufizimet për zbulimin e provave nga kërkuesi janë konstatuar të pranueshme kur ka arsye të fortë në interes të ushtrimit të drejtësisë megjithëse mund të argumentohet se provat ishin të rëndësishme për mbrojtjen²⁵⁰.

249. *Kremzov kundër Austrisë*, 21 Shtator 1992.

250. *Kurup kundër Danimarkës*, 42 DR 287. Gjithashtu shih në Kapitullin 12.

16. Çfarë përfshihet në të drejtën për përfaqësim e për ndihmë ligjore në bazë të Nenit 6 (3) c?

Neni 6 (3) c, siguron për të akuzuarin të drejtën për t'u mbrojtur personalisht ose nëpërmjet asistencës ligjore sipas zgjedhjes së tij/saj ose nëse ai/ajo nuk ka mjete të mjaftueshme për të paguar asistencë ligjore, ti jepet pa pagesë kur e kërkojnë këtë interesat e drejtësisë.

Gjykata është shprehur se e drejta për t'u përfaqësuar **vetë** nuk është një e drejtë absolute. Në çështjen e *Croissant kundër Gjermanisë*²⁵¹, ajo u shpreh se kushti që një i pandehur të asistohet nga një avokat në procesin e gjykatës vendase nuk ishte në pajtim me Nenin 6 (3) c.

Kur i akuzuari ka të drejtën e asistencës ligjore pa pagesë, ai/ajo ka të drejtë për asistencë ligjore e cila është **praktike dhe efektive dhe jo thjesht teorike dhe gënjeshtërt**. Gjykata u shpreh në *Artico kundër Italisë* se edhe nëse autoritetet nuk mund të jenë përgjegjëse për çdo gabim të një avokati të ndihmës ligjore dhe drejtimin e mbrojtjes, theksoi se:

...Neni 6 (3) c flet për "asistencë" dhe jo "emërim". Përsëri, edhe thjesht emërimi nuk siguron asistencë efektive duke qënë se avokati i caktuar për qëllime të ndihmës ligjore mund të vdesë, të sëmurët rëndë, të ndalohet për një periudhë të gjatë të veprave si i tillë ose ti shmanget detyrimeve të tij. Nëse ata nuk vihen në dijeni mbi situatën, autoritetet ose duhet

*ta zëvendësojnë atë, ose ta detyrojnë të përmbushë detyrimet e tij*²⁵².

Gjykata më tej deklaroi në çështjen e *Kamasinski kundër Austrisë* se

*...autoritetet kompetente vendase kërkohen që të ndërhyjnë në bazë të Nenit 6 (3) c vetëm nëse një këshilltar i ndihmës ligjore dështon të sigurojë përfaqësimin efektin ose i ka tërhequr vëmendjen kjo gjë në mënyra të tjera*²⁵³.

Aty ku është e qartë se avokati që përfaqëson të akuzuarin përpara gjykatës vendase nuk ka pasur kohën dhe lehtësirat për të përgatitur siç duhet çështjen, gjyqtari që drejton procesin ka **detyrimin** që të marrë masa të natyrës pozitive për të siguruar që detyrimet e tij/saj ndaj të pandehurit të përmbushen siç duhet. Në rrethana të tilla mund të kërkohej zakonisht një shtyrje procesi²⁵⁴.

Komisioni u shpreh se e drejta për të **zgjedhur** një avokat lind vetëm kur i akuzuari ka mjete të mjaftueshme për të paguar avokatin. Një i akuzuar i ndihmuar ligjërisht si rrjedhojë nuk ka të drejtë që të zgjedhë përfaqësuesin e tij, ose të konsultohet mbi këtë çështje²⁵⁵. Edhe kështu e drejta për të zgjedhur nuk është absolute: Shteti ka të drejtë të rregullojë shfaqjen e avokatëve në gjykata dhe në disa rrethana të përjashtojë kualifikimet e individëve të veçantë²⁵⁶.

E drejta për **ndihmë ligjore** për një të akuzuar varet nga **dy rrethana**. Së pari, fakti që i akuzuari ka mungesë të mjeteve të mjaftueshme për të paguar asistencë ligjore. Jo shumë çështje në lidhje me këtë gjendje janë ngritur përpara

251. Croissant kundër Gjermanisë, 25 Shtator 1992.

252. Artico kundër Italisë, 30 Prill 1980, para.33.

253. Kamasinski kundër Austrisë, 19 Dhjetor 1989, para.65.

254. Goddi kundër Italisë, 9 Prill 1984, para. 31.

255. M kundër Mbretërisë së Bashkuar, 36 DR 155.

256. Ensslin et al kundër Republikës Federale të Gjermanisë, 14 DR 64, dhe X kundër Mbretërisë së Bashkuar, 15 DR 242.

Gjykatës por duket se niveli i provave të kërkuara nga një i pandehur për të vërtetuar se ai/ajo nuk disponon burimet e duhura për mbrojtje nuk duhet të vihet shumë lartë.

Kushti dytë është që interesat e drejtësisë kërkojnë që të sigurohet ndihma ligjore. Një sërë faktorësh janë të duhur në këtë rast. Gjykata do të marrë parasysh aftësinë e të pandehurit për të paraqitur çështjen në mënyrën e duhur pa asistencë. Në çështjen e *Hoang kundër Francës*²⁵⁷ Gjykata deklaroi se kur përfshihen çështje komplekse dhe kur i pandehuri nuk ka kualifikimin e duhur ligjor për të paraqitur e zhvilluar argumentet e duhura dhe vetëm kur një avokat me eksperiencë do të kishte aftësinë për të përgatitur çështjen, interesat e drejtësisë kërkojnë që ti caktohet të pandehurit zyrtarisht një avokat për çështjen në fjalë.

Gjykata duhet të ketë parasysh gjithashtu edhe kompleksitetin e çështjes. Së fundi, rëndësia e ndonjë sanksioni të mundshëm mund të rezultojë në pyetjen nëse duhet dhënë ndihma ligjore. Gjykata u shpreh në çështjen e *Benham kundër Mbretërisë së Bashkuar*²⁵⁸ se "kur privimi nga liria është në rrezik interesat e drejtësisë në parim kërkojnë përfaqësim ligjor". Megjithatë Gjykata theksoi gjithashtu se procesi gjyqësor nuk ishte i drejtpërdrejtë.

Në *Perks dhe të tjerë kundër Mbretërisë së Bashkuar*²⁵⁹, Gjykata vijoi me vendimin e marrë në *Benham kundër Mbretërisë së Bashkuar*. Kjo çështje kishte të bënte me një numër aplikantësh që ishin burgosur për shkak se nuk kishin mundur të

pagonin detyrimin e komunitetit (taksë votimi). Gjykata u shpreh se duke pasur parasysh rëndësën e dënimit të rrezikuar nga kërkuesit dhe kompleksitetin e së drejtës së aplikueshme, interesat e drejtësisë kërkonin që, me qëllim që të siguronin një seancë të drejtë gjyqësore, kërkuesit duhet të përfitonin nga përfaqësimi i lirë ligjor.

Faktorët në lidhje me çështjen e ndihmës ligjore mund të ndryshojnë, dhe çdo refuzim për ndihmë ligjore si rrjedhim duhet rishikuar. Në *Granger kundër Mbretërisë së Bashkuar*²⁶⁰, shkalla e kompleksitetit përfshinte një nga çështjet sepse përcaktimi u bë vërtet i qartë gjatë seancës së apelit. Gjykata u shpreh se do të ishte në interes të drejtësisë që ndihma ligjore të ishte e disponueshme që nga ai moment e më vonë dhe se në mungesë të ndonjë rishikimi të vendimit origjinal, do të kemi shkelje të Nenit 6 (3) c.

Gjykata ka theksuar se nuk është e nevojshme që të provohet se mungesa e asistencës ligjore ka shkaktuar paragjykim faktik me qëllim që të përcaktohet shkelja e Nenit 6 (3) c. Nëse prova të tilla do të ishin të nevojshme, kjo do të privonte konsiderueshëm dispozitën nga thelbi i saj²⁶¹.

E drejta për ndihmë ligjore në çështjet civile nuk parashtrohet shprehimisht në Konventë por Gjykata është shprehur se duhet të jetë e disponueshme nëse e kërkojnë këtë interesat e drejtësisë²⁶².

Në disa juridiksione të Këshillit të Evropës, për shembull Qipro, nuk jepet ndihmë ligjore për çështjet civile por pagesa mund të bëhet

257. Hoang kundër Francës, 29 Gusht 1992, para. 40-41.

258. Benham kundër Mbretërisë së Bashkuar, 10 Qershor 1996.

259. Perks dhe të tjerë kundër Mbretërisë së Bashkuar, 12 Tetor 1999.

260. Granger kundër Mbretërisë së Bashkuar, 28 Mars 1990.

261. Artico kundër Italisë, 30 Prill 1980, para.35.

262. Aiery kundër Irlandës, 9 Tetor 1979.

nga shteti në rastet e duhura²⁶³. Nëse çon apo jo ndihma ligjore në shkelje të Konventës, kjo do të varet nga faktet e çështjes.

I takon gjyqtarit të vlerësojë nëse interesat e drejtësisë kërkojnë që një ndërgjygjës i varfër të marrë asistencë ligjore nëse ai/ajo nuk ka mjete për t'a paguar atë.

263. Andronicou dhe Constantinou kundër Qipros, 9 Tetor 1997.

17. Si do të interpretohet e drejta për thirrje të dëshmitarëve dhe shqyrtimi i fakteve në bazë të Nenit 6 (3) d?

Neni 6 (3) d, parashikon që i akuzuari ka të drejtë të shqyrtojë ose të shqyrtojnë në emër të tij dëshmitë kundër tij/saj ose të përftojë ndjekje dhe shqyrtim të dëshmitarëve në emrin e tij/saj në bazë të të njëjtave kushte si ato të dëshmitarëve kundër tij/saj. Disa nga ato që vijojnë janë trajtuar edhe në kapitullin 12 mbi provat.

Parimi i përgjithshëm pra është se personat e akuzuar duhet të lejohen të kërkojnë dhe shqyrtojnë cilindo dëshmitar, dëshmia e të cilit konsiderohet nga ata që ka lidhje me çështjen e tyre dhe duhet të jenë në gjendje të shqyrtojnë cilindo dëshmitar që thirret, ose kur provat e të cilit mbështeten nga prokurori.

Kjo dispozitë nuk i jep një të akuzuari të drejtën **absolute** për të thirrur dëshmitarë ose të drejtën për të detyruar gjykatat vendase që të dëgjojnë një dëshmitar të caktuar. E drejta kombëtare mund të parashtrijë kushtet për pranimin e dëshmitarëve dhe autoritetet kompetente mund të refuzojnë që një dëshmitar të lejohet të thërritet në gjyq nëse duket se provat që do të japë nuk kanë lidhje me çështjen. Kështu kërkuesi duhet të përcaktojë se dështimi për të dëgjuar një dëshmitar të caktuar mund të ketë paragjykuar çështjen e tij/saj²⁶⁴. Megjithatë,

procedura e thirrjes në gjyq dhe e dëgjimit të dëshmitarit duhet të jetë e njëjtë si për akuzën ashtu edhe për mbrojtjen dhe këtu kërkohet zbatimi i parimit të barazisë në mjete.

Në parim, të gjitha provat ku mbështetet akuza duhet të prezantohen në prani të të akuzuarit në një seancë të hapur duke pasur parasysh argumentimin e anasjelltë²⁶⁵. Kështu do të lindin probleme nëse akuza paraqet deklarata me shkrim nga një person që nuk shfaqet si dëshmitar, për shembull sepse ai/ajo ka frikë nga hakmarrja e të akuzuarit ose të afërmeve të tij/saj.

Vetëm **rrethanat përjashtuese** do të lejojnë akuzën që të mbështetet në prova nga një dëshmitar, të cilin i akuzuari nuk ka mundur ta shqyrtojë. Marrja e vendimit nga ana e një gjyqtari të akuzës penale duke u mbështetur në dosjen e akuzës, **por pa prezencën e paditësit** për t'iu përgjigjur ndonjë kundërshtimi nga ana e të akuzuarit **ka të ngjarë që të t'i japë shkas rrezikut të shkeljes** së kësaj dispozite. Gjyqtari sigurisht që nuk mund të mbrojë çështjen e paditësit në mungesë të tij pa rënë dakort për paanshmërinë e tij.

Shumë prej Shteteve të Konventës kanë rregulla që përjashtojnë disa dëshmitarë si anëtarët e familjes për të dhënë prova. Gjykata deklaroi në çështjen e *Unterpertinger kundër Austrisë*²⁶⁶ se klauzola të tilla janë qartësisht të pajtueshme me Nenin 6 (1) dhe 6 (3) d. Megjithatë, në atë rast, Gjykata vërejtë se gjykata vendase nuk trajoi deklaratat nga ish-gruaja e kërkuetit dhe thjesht e tij si pjesë informacioni, por si prova të

264. X kundër Zvicrës, 28 DR 127.

265. Barberá, Messegueé dhe Jabardo kundër Spanjës, 6 Dhjetor 1988, para.78.

266. Unterpertinger kundër Austrisë, 24 Nëntor 1986.

së vërtetës se akuzave të ngritura nga gruaja në atë kohë. Dënimi i kërkuesit ishte bazuar kryesisht në këtë provë dhe kështu të drejtat e palës mbrojtëse nuk ishin garantuar mjaftueshëm²⁶⁷.

Probleme do të lindin gjithashtu nëse një dëshmitar sëmuret rëndë ose vdes. Gjykata është shprehur se kjo mund të justifikojë mbështetjes në provat gojore (thashetheme) përsa kohë që faktorët e kundërt mbrojnë të drejtat e palës mbrojtëse²⁶⁸. Përsa i përket çështjes së shëndetit të dobët Gjykata do të konsiderojë mjaftueshëm ekzistencën e alternativave që do të shmangin rekursin në provat gojore (thashetheme). Në çështjen e *Bricmont kundër Belgjikës*, Princi i Belgjikës kishte paraqitur padi kundër kërkuesve, por nuk kishte dhënë prova me baza mjekësore. Gjykata u shpreh se

Në rrethanat e çështjes, ushtrimi i të drejtave të palës mbrojtëse – një pjesë thelbësore e së drejtës për një proces të drejtë gjyqësor – kërkon në parim që kërkuesit të kenë mundësinë për të kundërshtuar cilindo aspekt të rrëfimit të të ankimuarit gjatë konfrontimit ose shqyrtimit, si në publik, ose, nëse është e nevojshme, në shtëpinë e tij²⁶⁹.

Një frikë normale ndaj hakmarrjes në disa rrethana mund të justifikojë mbështetjen në provat në bazë të thashethemit. Megjithatë, duhet të ketë procedura konfrontuese për të respektuar të drejtën e palës mbrojtëse.

Në çështjen e *Saidi kundër Francës*, kërkuesi ishte dënuar për trafik droge në bazë të provave bazuar në thashethemin nga tre dëshmitarë

anonimë. Gjykata u shpreh:

Gjykata është plotësisht në dijeni të faktit se ka vështirësi të pamohueshme në luftën kundër trafikut të drogës-në veçanti në lidhje me përfitim dhe dhënien e provave – dhe me indinjatën e shkaktuar shoqërisë problemi i drogës, por prova të tilla nuk mund të justifikojnë kufizimin në këtë masë të të drejtave të mbrojtjes të çdokujt që paditet me akuzë penale²⁷⁰.

Gjykata konstatoi se ishte shkelur Neni 6 (3) d, sepse prova e identifikimit përbënte të vetmen bazë për dënimin e kërkuesit.

Si rregull i përgjithshëm, frika nga hakmarrja ku gjykata u mbështet për të justifikuar rekursin në provat në bazë të thashethemeve nuk duhet të lidhet me ndonjë kërcënim specifik nga ana e të pandehurit. Gjykata u shpreh në *Doorson kundër Vendeve të Ullta*²⁷¹ se megjithëse dy dëshmitarët nuk ishin kërcënuar ndonjëherë nga kërkuesi, trafikantët e drogës shpesh kalonin në kërcënime ose dhunë aktuale kundër personave që kishin dëshmuar kundër tyre.

Një problem tjetër me dëshmitarët anonimë është që pala mbrojtëse nuk ka mundësi të kundërshtojë besueshmërinë e dëshmisë. Gjykata deklaroi në *Kotovski kundër Vendeve të Ullta*:

Nëse pala mbrojtëse nuk është në dijeni të identitetit të personit që kërkon të pyesë, ajo mund të privohet nga të veçantat e çështjet që do të mundësonin atë të demonstronte se ai ose ajo është paragjyquese, dyshuese dhe e pabesueshme. Dëshmia ose deklaratat e tjera që fajësojnë një të akuzuar mund të quhen me paramendim të

267. Gjithashtu shih Kapitullin 12.

268. Ferrantelli dhe Santangelo kundër Italisë, 7 Gusht 1996.

269. Bricmont kundër Belgjikës, 7 Korrik 1989, para.44.

270. Saïdi kundër Francës, 20 Shtator 1993, para.44.

271. Doorson kundër Vendeve të Ullta, 20 Shkurt 1996, para.71.

pavërteta ose thjesht të gabuara dhe mbrojtja zor se do të jetë në gjendje të nxjerrë në dritë konkluzione të tilla nëse i mungon informacioni që do t'a lejojë atë të testojë besueshmërinë e autorit ose të hedhë dyshime mbi besueshmërinë e tij. Rreziqet që përfshihen në një situatë të tilla janë të qarta²⁷².

Procedurat e kundërbalancimit duhet të sigurojnë një proces të drejtë gjyqësor që do të variojnë nga një çështje në tjetrën. Faktorët e rëndësishëm përfshijnë nëse i akuzuari ose avokati i tij ishin të pranishëm kur u pyet dëshimtarit, nëse ai/ajo mund të bënte pyetje dhe nëse gjyqtari ishte në dijeni të identitetit të dëshimtarit. Siç deklaroi Gjykata në *Van Mechelen* dhe të tjerë kundër *Vendeve të Ulta*

Duke pasur parasysh vendin që zë e drejta për një proces të drejtë gjyqësor në një shoqëri demokratike, cilado masë që kufizon të drejtën e palës mbrojtëse duhet të jetë rreptësisht e domosdoshme. Nëse një masë më pak kufizuese mund të jetë e mjaftueshme, atëherë kjo masë duhet të zbatohet²⁷³.

Së fundi, është e rëndësishme të vërehet se, edhe kur ekzistojnë procedura të mjaftueshme kundërbalancuese, një dënim nuk duhet të bazohet as vetëm, e as nga prova e dhënë nga dëshimtarit anonim për të marrë një vendim²⁷⁴.

- 272. Kostovski kundër *Vendeve të Ulta*, 20 Nëntor 1989, para.42.
- 273. *Van Mechelen* dhe të tjerë, 18 Mars 1997, para.58.
- 274. *Doorson* kundër *Vendeve të Ulta*, 20 Shkurt 1996, para.76.

18. Çfarë përfshin e drejta për një përkthyes në bazë të Nenit 6 (3) e?

Neni 6 (3) e parashikon se i akuzuari ka të drejtën e asistencës pa pagesë nëse ai/ajo nuk e kupton ose flet gjuhën e përdorur në gjyq.

Gjykata u shpreh në *Luedicke, Belkacem dhe Koç kundër Republikës Federale të Gjermanisë* se dispozita ndalon në mënyrë absolute që një i akuzuar të urdhërohet të paguajë shpenzimet e një përkthyesi duke qënë se parashikon që “as një falje e dënimit e kushtëzuar, as një përjashtim i përkohshëm, as një pezullim, por njëherë e përgjithmonë përjashtimin me ligj ose aktgjykim lirim”. Gjykata deklaroi më tej se ky parim mbulonte “ato dokumente ose deklarata në procese gjyqësore që ngrihen kundër tij, të cilat janë të nevojshme për të për të kuptuar që të ketë përfitimin e një procesi të drejtë gjyqësor”²⁷⁵. Në *Brozicek kundër Italisë*, një nënshtetas gjerman u akuzua në Itali. Gjykata u shpreh në lidhje me Nenin 6 (3) a, por që zbatohet edhe në këtë rast, se dokumentet që përbëjnë një akuzë duhet të jepeshin në gjermanisht “përveç kur ato ishin në pozicion për të përcaktuar se kërkuesi në fakt kishte njohuri të mjaftueshme të italishtes për të kuptuar...qëllimin e letrës ku ai vihej në dijeni për akuzat e paraqitura kundër tij”²⁷⁶.

Megjithatë, në *Kamasinski kundër Austrisë* Gjykata miratoi një mënyrë më kufizuese dhe u shpreh se megjithëse Neni 6 (3) e zbatohet për materialet dokumente të zbuluara përpara gjyqit, nuk kërkohet përkthim me shkrim i të gjitha

dokumenteve të tilla. Gjykata vërejtë megjithatë se këshilltari ligjor i mbrojtjes ishte kompetent në gjuhën amëtare të kërkuesit. Gjykata u shpreh se asistenca “duhet të jetë e tillë që të mundësojë që i pandehuri të ketë njohuri të rastit kundër tij dhe për të mbrojtur veten, shprehimisht duke qënë në gjendje të parashtrijë në gjykatë versionin e tij të fakteve”²⁷⁷.

Detyrimi i autoriteteve kompetent nuk është i kufizuar me thjesht caktimin e një përkthyesi, por gjithashtu mund të shtrihet në ushtrimin e një shkalle kontrolli mbi përshtatshmërinë e përkthimit nëse janë të nevojshme për t’u bërë.

E drejta për një përkthyes kuptohet për tu shtrirë tek njerëzit që nuk dëgjojnë, ku metoda normale e komunikimit është për shembull me shenja.

Në çështjen e *Ozturk kundër Republikës Federale të Gjermanisë*²⁷⁸ që u trajtua më sipër në lidhje me atë që përbën një akuzë penale, çështja e faktit nëse akti në fjalë është apo jo penale doli në diskutim sepse autoritetet gjermane dëshironin që kërkuesi të paguante për përkthyesin e tij.

275. *Luedicke, Belkacem dhe Koç kundër Republikës Federale të Gjermanisë*, 28 Nëntor 1978, para.40 dhe 48.

276. *Brozicek kundër Italisë*, 19 Dhjetor 1989, para.41.

277. *Kamasinski kundër Austrisë*, 19 Dhjetor 1989, para.74.

278. *Öztürk kundër Republikës Federale të Gjermanisë*, 21 Shkurt 1984.

19. Cilat janë problemet në lidhje me rishikimin mbikqyrës?

Një tipar i përbashkët i disa proceseve ligjore të disa Shteteve është fillimi i një “rishikimi mbikqyrës” ose “proteste” për një gjykim që është nxjerrë nga gjykata dhe që nuk i nënshtrohet ndonjë të drejte tjetër për apelim. Kjo ekziston për shembull në Federatën Ruse. Ajo mund të përdoret kur nuk është bërë asnjë apel, panvarësisht nga fakti nëse ka skaduar afati për apelim. Kërkesat për rishikim mbikqyrës mund të dorëzohen tek kryetarët dhe kryetari i Gjykatës së Lartë. Ata kanë të njëjtat kompetenca dhe kërkesat e tyre ndjekin të njëjtën procedurë si prokurori.

Prokurori mund të ushtrojë këtë të drejtë me kërkesë të palëve ose të ndonjë personi tjetër të interesuar ose *ex proprio motu*.

Kjo është një e drejtë jo detyrim dhe ushtrohet duke i dhënë liri veprimi prokurorit. Ushtrimi i së drejtës – ose refuzimi për t’a ushtruar atë – nuk i nënshtrohet rishikimit gjyqësor dhe mund të vazhdojë të përdoret në kohë të pacaktuar për të rihapur një çështje.

Gjyqtarët duhet të jenë në dijeni të një sërë çështjesh për këtë në lidhje me Konventën Evropiane për të Drejtat e Njeriut.

Gjykata deri më sot nuk ka drejtuar ndonjë çështje nga Federata Ruse përse i përket faktit nëse përdorimi i kësaj procedure është i pajtueshëm me Konventën. Megjithatë, një

procedurë e ngjashme në Rumani u konstatua se përbënte shkelje. Në *Brumarescu kundër Rumanisë* Prokurori i Përgjithshëm kishte të drejtën për të aplikuar në çdo kohë në Gjykatën e Lartë për të shfuqizuar cilindo vendim që mendonte në bazë të një sërë motivesh. Gjykata konstatoi se kjo përbënte shkelje të Nenit 6 (1) dhe vërejtji

Një nga aspektet themelore të shtetit ligjor është parimi i sigurisë ligjore që kërkon ndërmyet të tjerash që vendimi i gjykatave të mos rikthehet për shqyrtim kur kanë vendosur përfundimisht mbi një çështje të caktuar²⁷⁹.

Kur është nxjerrë vendimi gjyqësor përfundimtar dhe kur janë bërë të gjitha apelimet e mundshme dhe janë marrë edhe aty vendimet përkatëse, gjyqtarët duhet të jenë mjaft të vendosur për të mos i dhënë shkas një kërkesë nga prokurori për të rihapur çështjen ose për të filluar procedimet e rishikimit mbikqyrës nga ata vetë, por për t’u bërë kjo duhet të konstatohet një shkelje e Konventës sipas parimit të parashtruar në çështjen *Brumarescu kundër Rumanisë*. Përzierja brenda sistemit gjyqësor të Federatës Ruse të rolit të gjyqtarit e atë të prokurorit në ushtrimin e drejtësisë përbën vështirësi të mëdha për të qenë në pajtim me Konventën.

Ende është e paqartë nëse ushtrimi i pushtetit të rishikimit mbikqyrës të një procesi gjyqësor që do të ishte edhe përfundimtar, do të rezultojë **gjithmonë** në shkelje të Konventës, por probleme të tjera që lidhen me këtë paraqiten përpara gjyqtarëve në këtë kontekst.

Individët që dëshirojnë të paraqesin ankimet

279. *Brumarescu kundër Rumanisë*, 28 Tetor 1999, para.61.

e tyre në Gjykatën Evropiane të të Drejtave të Njeriut rreth disa aspekteve të proceseve ligjore, së pari duhet të kalojnë në të gjitha shkallët e gjykatave të vendit të tyre, e pastaj të bëjnë ankimum brenda gjashtë muajsh²⁸⁰.

Një procedurë e rishikimit mbikqyrës shihet nga institucionet e Strasburgut e ngjashme me rolin e një avokati popullor në shumë juridiksione dhe nuk konsiderohet si një “mjet efektiv” nga Gjykata²⁸¹. Kjo procedurë mund të bierë ndesh me sistemin e rishikimit gjyqësor të një akti administrativ në sistemin ligjor Anglo-Sakson që u konsiderua nga Gjykata se përbënte një mjet efektiv.

Një kërkesë bërë një prokurori apo gjyqtari për të ushtruar të drejtën e rishikimit mbikqyrës nuk konsiderohet nga Gjykata Evropiane si mjet efektiv për qëllimet e Nenit 35 të Konventës jo vetëm sepse në vetvete mund të përbëjë një shkelje të Nenit 6, por gjithashtu sepse ka pushtet të lirë, dhe për arsye që një mjet të jetë efektiv personi në fjalë duhet të jetë në gjendje të nisë vetë procedimet përkatëse²⁸².

Nëse prokurori kërkon një rishikim mbikqyrës për një çështje ku njëra nga palët në procedimet gjyqësore dëshiron të bëjë një ankum në Gjykatën Evropiane rreth procedimeve – ose mund të dojë të bëjë një gjë të tillë kur rishikimi mbikqyrës rezulton i pasuksesshëm – gjyqtari duhet të kuptojë se hapja e çështjes me kërkesë të prokurorit mund të ketë efektin që të përjashtojë mundësinë për palën e prekur që të parashtrojë çështjen në Gjykatën Evropiane pasi mund të

kalojë edhe afati gjashtë muajor për të bërë një gjë të tillë. Meqë si avokatët ashtu edhe prokurori mund të mos jenë në dijeni për sa më sipër, gjyqtari duhet t’i tërheqë vëmendjen palëve për datën e vendimit përfundimtar “efektiv” dhe për nevojën për të paraqitur ndonjë kërkesë në Gjykatën Evropiane përpara se të ketë mbaruar afati prej gjashtë muajsh duke u nisur që nga ajo datë.

280. Shih Nenin 35.

281. Tumilovich kundër Federatës Ruse, Vendim i pranuar nga gjykata më 22 Qershor 1999.

282. H kundër Belgjikës, 37 DR 5.